

Библиотека
САВРЕМЕНА КЊИЖЕВНОСТ

Књига 432

НАЈКРАЋЕ ПРИЧЕ 2021

(Приредио Ђорђе Оташевић)

Алма

Београд, 2022

Марија Алексић

СОЛИЛОКВИЈ ИЛИ РАЗГОВОР СА САМОМ СОБОМ

„Шта радиш, Марија?“, питао ме је умиљати лик из огледала. Одговорила сам му да сам уморна и да желим да спавам. Немам сада времена да причам са њим. Дохватих прву књигу са полице и отворих пету страну. Некако сам волела да кренем од броја пет. Буковски ми се смејао са насловнице. Његова догорела цигарета је одавала утисак запаљеног тамјана чији се мирис шири по соби. Мирис Чарлсове цигарете ми је ушао у сваку пору, а ноздрве су се шириле саме од себе. Волела сам да читам и пијем мартини. Ретко када сам имала добар мартини код себе. Куповала бих га сваког петог у месецу, у улици Васе Чарапића 5. Зато сам имала посебан осећај у вези са бројем пет.

„Још ниси легла?“, упита лик из огледала. „Хајде, не смарај, брзо ћу у кревет“, одбрусих јој. Лик из огледала је постао страшно напоран у последње време. Све му је сметало. Сметало му је време мог одласка на починак, мој избор музике, моја храна... Само је нешто гунђао. Мрзим гунђала и дежурна зановетала.

„Престани да ме гушиш“, морала сам да одбрусим том збораном, збрчканом лицу које ме је тако прогонило.

„Пусти ме, ниси ми ти кева, па да ме прогањаш. Сјаши с моје грбаче“, издрах се најјаче што сам могла.

„Мало ми је мојих који ми дробе сваког дана. Марија, зашто се ниси удала, Марија, ми бисмо да имамо унуче, Марија, Марија...“, одзвањале су ми њихове свакодневне речи.

Добијем трансфер стида кад погледам у огледало. Стално има неку примедбу. Никад јој нисам добра.

Легла сам, дохватила опушак који сам бацила још данас, гуцнула пар чашица сувог коњака, прочитала пар редова поезије и стварно нисам имала живаца да се правдам њој.

„Спавај“, подвикнух јој. „Нећеш ти мени причати шта ћу и када радити“.

Већ ме хватало у глави. Нисам била за разговоре. Београд је пловио у свој починак. Чуле су се само шине које су трамваји немилице газили. Београд тоне у сан. Ево, сад ћу и ја. Остављам разговор за сутра.

„Лака ти ноћ, Марија“, чух глас из огледала.

„И теби, драга. Причаћемо сутра. Иди спавај“, рекох тихим већ успаваним гласом.

Снежана Алексић

НАКВАШЕНИХ ТРЕПАВИЦА У БЕСЦИЉУ

Разорени временом корачамо у бесциљу модрином неба наквашених трепавица. Уплетени немирима северног ветра, стремимо напред ношени назад. Накнадно нам кораци хитре да онима, који су љубав усвојили на некој другој стази, крпице врате.

РОВ

Зрика зрикаваца пулсира згуснутом жетвеном вечери, кад бану Раде Станикин.

— Помози Бог, Живојине!

— Бог ти помого! Којим добром?

Какво добро уз њега иде, прострели му груди танка жица.

— Ако Бог да, сутра у цик у жетву са овима мојима, па да ми даш кобилу да превезем жито.

— Није ми ту!

Провали из њега и некако га заболело у леву плећку к'о жарач да си протео.

— Како није ту? Ево је Цвета у шљивару, видим је везану за белошљиву.

— Ту је везујем кад нећу да је дајем.

Куршум севну кроз груди и би му криво, али инат је тамница у коју сунце не пробија.

Што пљунем, не полижем, прође му кроз главу, али за такве и није боља реч, окуражи се у њему ненавист.

— Није ми кобила за давње, — рече безгласно, да умири побуњеног у себи.

— Није ми кобила за давње, — понови неким туђим гласом, грубим и осорним да се Раде себну као пред корбачем, сави шију и оде преко авлије ко попишан.

Док сам трунуо у рову, блату и крви до колена, он се тишкао и обилазио удовице. Севало је у потиљку и слепоочницама.

Закашља се промукло па као старац одбауља у собу да легне.

Русомир Арсић

АЛИ НИЈЕ ТАКО

Пад навише је раст наниже. Помало чудно, АЛИ НИЈЕ ТАКО. То што је баш тако, изум је Господњи за вијек и вјекова. За увек и одувек.

Падање...

А да, падање и јесте раст коме се не зна правац. Правци му се одавно знају.

ПОСЛЕДЊИ ДАН

Још увек живи... мада се боји онога што се крије
у сенци испод звезданог неба!

Како је мали свет! Он, сам, велик!

Јуриша на све стране, све је његово!

Док није ватрена киша пала на земљу и прах
пепела виноу у ваздух!

Ипак, иде даље... према светлу на крају тунела
где се назире бесконачност!

Не сме нестати илузија, још мало па може сло-
бодно у Вечност!

Последњи тренуци су увек за памћење! Душа пу-
тује брзином светлости!

Почетак и крај дају дескрипцију живота створе-
ња кога зову – човек!

Како је велики свет, а он малени дечак коме тре-
ба све фино-лепо објаснити!

И сања Последњи Дан – са отвореним очима гле-
да сунчано небо...

И тако му дође, једноставно, од срца – да се на-
смеје!

ФРАНЦУСКИ БАЛКОН

На француском балкону старог здања у оквири-
ма шина круга трамваја „двојке“, као на огледалу си-
луета неке девојке, рекло би се: наге, као магла, дах на
стаклу, отисак усана, обрис жудње.

Тешка плава сатенска завеса препуна неког фи-
ног носталгичног праха, остатака несталих времена,
тужне раскоши барокног покушаја рестаурације не-
постојећег.

Мало бонсаи трешњино дрво на поду крај босих
ногу наге девојке прилепљено крошњом за окно као
да упија сенку неспокоја и страх, заостао из свих про-
теклих ратова и заливених суза.

Девојка, жена ил' старица нека, као да са страхом
некога чека. Зашто је нага, огрнута хладноћом и музи-
ком „вагнеровском“ која тихо вибрира преко њене ру-
ке ослоњеном на окно балкона?

У зграду старог здања, негде пред свитање, ући
ће мушкарац у црном оделу, висок и танан: дугим ла-
ким кораком, као да прескаче погледе, попеће се на
други спрат старим цвилећим лифтом од махагонија.

Чуће се куцање и уздах, угасиће се паперјасто
светло француског балкона, нестаће силуета наге де-
војке, жене ил' старице неке, остаће... патинаста жал
и замукао „вагнеровски“ тихи крик као са палубе „Хо-
ландеза луталице“ ...

ПОСЛЕДЊИ ПОЗДРАВ

Неке су се жене окретале у нашем правцу. Тихо сам му рекла да не виче. Стар и немоћан седео је у колицима повијен у напред као да ће се сваког тренутка стропоштати на асфалт. Исправих га хватајући га шакама испод пазуха као мало дете кад хоћете да га подигнете.

Мирисао је на старост и починак. Као да сам тог мириса тек сад постала свесна. Жалила сам и њега и себе, њега што је немоћан и трку приводи крају, а мене што ћу остати још у трци живота сама и доћи до овог његовог садашњег места.

Медицинске сестре ми помогаше да одгурам колицима преко прага на вратима.

Договорила сам са доктором да га смести на одељење геријатрије. Инсистирао је да је за њега боље да буде под лекарском контролом. Разуме се, долазићу сваког дана и доносити шта му је потребно.

Сместише га у кревет и подигоше ограду на кревету да не би пао ако покуша сам да устане.

Мада за то већ одавно није имао снаге. Остао му је само глас, могао је само да виче, али неповезано и често неразумљиво.

Помислих како је човек од рођења у неком кругу коме се старост и рођење срећу на ивицама круга, па за крај човек опет треба туђу помоћ исто као новорођенче кад се тек роди.

Убрзо сам батом штикли низ ходник напустила болницу. Било је то последње јутро у његовом животу.

Тог поподнева је пао у кому несвестан стварности, једино је још срце куцало међ' старачким грудима. Дуго сам га држала за руку и било је некако лакше рећи му све. Више ми је личио на оног оца кад сам била дете. Повела сам петогодишњег унука да га види, веровала сам последњи пут.

„Мама, јел се дека љути кад стално ћути и спава?“

Помиловах га по коси, одмахујући главом да не бих заплакала.

„Чудно“, рече мој син, „ја увек спавам кад се љутим.“

Спава и он, рекох на крају, али се не љути, њему је сад све добро и лепо!

„Хоћеш ли и ти тако, мама, једног дана да заспиш?“

Ћутањем сам сакрила одговор. Био је то први и једини пут да сам слагала своје дете. Живот ће га ионако стално лагати. На сваком кораку тог пута до последњег поздрава на чијем се самом крају анулирају сви рачуни.

МОНАШКО СТРАДАЊЕ

Лепа Вида. Балавиће искушеници. Над њеним стасом, монаси се одричу Бога. Закалуђерени га куну. Слаби за потпуну предају. А она жељна љубавних успеха трчи у сусрет туђем страдању и напија се греха. Разбарушена, раскопчана, ружичаста више него црвена, али ипак жена.

— О, ти жено. Заклон ми дајте, под камен неки одгмизаћу, телесне ми очи замрачите, нек мртвујем у хладноћи, овде где желех да служим, где гробно место своје свако јутро кропим и освећујем. Црни Климентијану, шта дочека. О, ти жено. Затворите манастире. Забрањите народу да се исповеда. Не светкујте бладане, они су ми најтежи. Забрањите народу да се смеје. Можда ћу кад угледам јој озбиљно лице, заборавити на радост коју обећава девојачки осмех. Забрањите народу да говори, нек ћутећи мимоходе поред моје келије. Можда ће и њен звонак глас утихнути и нећу чути прапорце њене што у мени песму започињу звонцима, а онда витлају мислима мојим, док се не претворе у јерихонске трубе, ловећи ме у све ужи беоцут, рушећи задње упориште. Дрхтим душом свом. Преслаб за слугу, ја тињајући, Боже ми опрости. Одреко се свега, одбего од свих и изнова прогнан да се никад међ људе не вратим из мртве самоће. Мешање с људима одвраћа мисли од смирења. Код неука чове-

ка у живот уводи сабласти. Оне се убацују у међупросторе. Ругају се малоумности човека. Терају тамо где за душу мира нема. Сабласти имају особину што се коте к'о златица. Организоване су у чете, батаљоне, пукове, бригаде, дивизије, корпусе и армије. Кад пустим к себи макар једну једину, ето их, док дланом о длан, на стотине. Може ми њихов звук постати мио. Што више гледам, мање ћу се бранити.

У дрхтају пламена монахове свеће, његове руке су дрхтале. Цвилела је душа. Гњила, запомагала је и проклињала, вапијући за опростом.

НЕДОСТИЖНА ЉУБАВ

Зреле године су му шарале косу у бијело. Прошао је сито и решето, али му је увијек недостајала само та једна ријеч која му је давала посебан смисао животу. Кроз многе земље је оставио траг као знак и жељу да се више никада у њих не врати. Низао је грешке једну за другом тражећи излаз из пакла у коме је био. Несвјесно, вођен болом закорачио је у амбис у коме је свјесно видјео потребу да се докаже пред самим собом.

„Зар никада нећеш научити на својим грешкама“, питала га је озбиљног гласа не мјењајући мимику лица на којој се осликавала јасна гадљивост када јој је открио барем један дио истине.

„Видјео сам шта све могу и сада желим да радим само оно што ме испуњава“, рекао је не осјећајући грижу савјести због погрешних избора и погрешних одлука.

„Пролазак кроз вријеме не можеш да зауставиш, зашто барем не оставиш исправан траг по коме ће можда некад неко једног дана пожељети да корача. Знаш оно кад каже да са поносом иде твојим стопама.“ Њена упорност да се буде исправан човјек чист пред собом и свијетом била је јача од било које емоције која би јој могла нарушити мир коме је тежила.

Љубав не бира ни мјесто ни вријеме, љубав те погоди кад јој се најмање надаш и кад мислиш да је

већ одавно одустала од тебе. Али шта да радиш када те опсједне погрешна, неузвраћена, она од које те боли и корпус и анимус? Зашто се заволе погрешни који никада неће моћи бити једно цијело?

Различити погледи на свијет, различите амбиције, жеље и хтјења, различит друштвени статус, образовање и понашање не могу бити побјеђени само ако кажеш те двије ријечи „волим те“. Кад тад превелика различитост доводи до слома који ником није потребан. Неке птице нису рођене да лете јер судбина им је крила дала за друге ствари.

Упорност је врлина која се лако може претворити у ману када ђаво прецизности донесе погрешну одлуку.

ХОТАКА

„Сватко је странац на улицама Хотаке.“

Колале су приче. Али, приче увијек колају. Каору је жарко желио не вјеровати у њих. Стога убрза корак, покушавајући заборавити ријечи које је чуо негдје успут. Ријечи које саме по себи нису биле болне, колико истина којом су сјекле све пред собом. Стварајући ситне резове, довољно дубоке да их осјети. Довољно плитке да не искрвари. На улицама Хотаке можда јест свако био странац, али Хотака никоме није дозвољавала да на њима умре.

Не више.

„Кажу да је најгоре у сумрак, кад сјене лелујају попут свилених трака, ткајући таму боје гримиза.“

Каору је знао чиме сјене боје таму. Он и сви они који су из Хотаке отишли. Остављајући је гладну. Спремну на све.

„Људи које сломиш су опасни. Знају како преживјети. А што је тек с градовима?“

Каору није знао одговор. Хотака, његова вољена Хотака, стајала је ту, око њега, као да је јучер напуштена. Као да је у њој вријеме стало. Чак се ни годишња доба нису мијењала, бар не да би он то замијетио. А долазио је често. Пуно чешће него остали. За разлику од њих, он није имао крви на рукама.

Само црвену траку, талисман и једину заштиту која му је требала, помно сложену и уложену у црни оби три пута обавијен око струка. Урањајући у сумрак, посегне за њом и настави даље.

Можда и јесте био странац.
Можда је у сумрак било најгоре.
Можда је Хотака била опасна.
Можда.

Али је била једини дом који је икада имао.
Једино мјесто којем се увијек враћао.
Мјесто за које није било битно постоји ли или не.
Не њему.

Милорад Бибин

МЕНИСЕНЕИДЕ...

Стојим на раскршћу, преда мном пут, прашњав, кривудава, присут сећањима, надањима и успоменама. Изнад мене Сунце и Месец, једно другог смењују, чекају да пођем својим уморним путем, путем без повратка. Испод мене моја сенка која ме дуго, верно у стопу прати од рођења, скрива се испод крошње ороноулог, старог крајпуташа у чијој се широкој крошњи уплела платинасто сива паучина пуна неопрезних инсеката, тужних судбина и меке, мемљиво лепљиве прашине.

Чекам на раскршћу да ме неко поведе, читуља спремна стоји и кратки епитаф на белом камену, а мени се, ето, још не иде...

КО ЈЕ НАЈУСПЕШНИЈИ ЧОВЕК

— Ко је најуспешнији човек код нас? — питао сам људе око мене.

— Па најуспешнији човек је онај што је дошао са села у град, створио свој дом, породицу, дочекао пензију! — каже ми мој комшија, бивши становник једног планинског села, а сада становник великог града.

— А, не, најуспешнији човек је онај што има свој сервис — одговара ми један аутомеханичар.

— Не, не, најуспешнији човек је онај што има своју стоматолошку ординацију — буну ми се један приватни стоматолог.

— Ма хајде... најуспешнији човек је онај што се иселио (и спасио се од пропадања), из своје земље — Македоније, и што се обогатио (мислим: тај што има своја кола, стан или два стана), у Америци, Аустралији, Канади, Немачкој!... — истрчи један препотентни исељеник.

... И тако даље, и тако даље...

— Пих, мајку му, а ја па мислио да је најуспешнији човек неко као ја: човек што пише сатиричне приче... — рекао сам гласно и... разочарано.

ДОДАЈ МИ ЧАШУ ВОДЕ

Нема свечаног умирања. Свака смрт је без достојанства. Догађа се у остављености, сусреће у прозаичности. Неке у бизарности, под околностима које потискују све остварене успехе. Смрт се може замишљати, претпоставити, пројектовати кроз статистичку учесталост, посматрати као могућност, све извеснија вероватноћа. Или предосетити. Али, како ће изгледати трен умирања, и знати када ће се десити и са којим непосредним разлогом – то никако.

Закашљала се у својој соби, док је заваљена у фотељи, у зимско вече, телефонирала. Чак се на садржај речи саговорника закикотала – ширећи усне, мишиће лица дробећи ваздух који је удисала. У соби се, на великом плазма екрану који јој се учинио као авет спремна да је прогута – давао гол. Давао, али – није дао. Она се уплитала у мрежу спазма плућа, говорења и загушљивог, влажног ваздуха. Стежућа слуз у плућима, надражајни кашаљ, са растућим страхом од издисаја, пригушили су јој глас. „Додај ми чашу воде“, тихо је, неколико пута, безуспешно позивала драгог, занетог упијањем драматике пренесене са стадиона, у њену, све тешњу собу. Он је није чуо, или је чуо, али није сматрао важним – као оно што му је промицало у очима и стварало тензију у нервима. Можда није ни могао, од адреналинске поплаве, после пропуштене прилике свога тима. Није чуо, или је пречуо,

недочуо, одложио, одмахнуо, брецнуо се, као у ватри – било је свеједно.

Када је у браку долазила до раскрсница, сећала се бакиних речи: „Мисли на старост, немој да останеш сама. Кад куцне зао час – треба неко чашу воде да ти донесе, пружи, дода.“

У последњем часу тражила је спасоносну чашу воде, која јој је толико пута доносила добро – кадгод је имала напад астме. Али ни позивање, ни потраживање – не помажу ако их не прати реаговање.

„Додај ми чашу воде“, било је последње што је изговорила – пре доживљаја бестежинског стања.

МАСНИ КОЛАЧИ

То кад кажеш – маст – то ти на први поглед, дође некако сељачки и звучи сиротињски... ал' у ствари, није. Она маст, што се оних послератних година мазала на домаћи, руком мешен хлеб, па посипала сољу, алевом паприком и белим луком, није увек била због немаштине. Јело се то и из задовољства.

Причају на ТВ-у у неким емисијама, у часописима, у којима се заговара здрав начин исхране због здравог живота, а и доктори ти одма кажу, чим нешто не ваља „избаци шећер, маст и со“, маст је једна од четири, „белих смрти“...

Ал' ја некако не верујем у то. Поверовала бих можда струци, ал' не да ми моје искуство, не да ми живот мој. Пробао овај желудац штошта. А пробали и душа и срце... и цигерица конзумирала. Па кад се тај конзилијум унутар мене сакупи, већа и заузме став – па каже –

Другачије су те бољке од којих се мре. Други су то отрови. Не стављају се у уста и не топе под језиком. Они улазе кроз читаво тело и настањују се у грудима. Ту праве свој дом, расту и размножавају се, па шаљу своје у оближње делове тела...

Замесила сам тесто:

- 200 г масти, 3 кашике шећера, 1 јаје, 1 жуманце, 1/2 лимуна – сок, 1 лимун – кора, 450 грама брашна, 2 кесице ванилин шећера;

Док чекам да „одмори“, нешто се мислим... Пре неки дан, један мој пријатељ, причајући о мени, рече да сам живела у четири Општине. Почнем ја ту, сама себе да преиспитујем. Пази стварно. А да ме неко јуче пито, ја не бих то ни знала...

У једној ми остао пупак. У други посао за који сам се школовала. У трећој оставих илузије. У четвртој себе. Све је на свом месту. Прођох ја кроз те четири општине, а године прођоше кроз мене, па сам у тим пролажењима, што но кажу и омекшала и отворила, како за шта, и језик се издужио и фитиљ се скратио. Не купи се више јад у грудима, већ удара у брану искустава ограду сигурности или га дочекам на нож па га исецкам онако ситно, к'о овај бели лук на леба и маст када се метне.

И тако... хоћу да кажем... Здрава храна је она која ти прија и она која ти се једе. Здравно се храниш када боравиш са здравим људима... здравим у главу и у херц.

Нико се никада није разболео од масних колача. Од масних мисли, речи и људи, јесте.

Одо' да испечем ванилице. Знаш какве правим?!.. Топе се под језиком! Ма, прсте да полижеш!

САН-БЛАМ

Скоро ће јутро. На некој ливади чучим, мало подигла сукњу, а тик до мене лежи Никола, сав црвен у лицу, задихан, скоро утонуо у блатњаву земљу. Сунце лагано греје наша гола тела...

Ууууххх! Нагло сам скочила из кревета. Ужасно добра, „врела сцена“, права, ренесансна. Била сам као Манеова „Олимпија“ из средине 19. века. Срам ме било! Мој хедонизам је прешао границе.

Николу нисам видела двадесет година и ово му је сад хвала што је бринуо о мени.

Без размишљања позвала сам га телефоном и описала му цео сан до детаља.

— Извини, молим те, стварно је блам! Нисам намерно, веруј ми! Знаш и сам колико сам озбиљна девојка. Ни на јави, а камоли у сну то не бих урадила... Молим, шта кажеш? Што се нисам тога раније сетила? Јууу, немој сад и ти да се шалиш са мном кад су већ ови снови неозбиљни. Све се то искварило. Ни снови нису тако чисти и наивни као некада.

Не, не, нисам касно вечерала. Нисам гледала „филмове за одрасле“. Нисам буљила у мобилни до касно... Добро, гледала сам мало председничково обраћање нацији и слушала вести како буџет за 2022. годину износи 160,3 милијарде динара, од чега је 146,3 милијарде... Не знам шта ми би?... Још на ливади...! Можда је баш зато што сам пратила Дневник. Опет... не-

ма смисла... какав порно сан! Извини, Никола... стварно, неће се више поновити!

Ух! Ваљда ће ме сада разумети и опростити на мало перверзном сну. За подсвесне радње свесно не одговарам. Сваком може да се деси овакав блам.

Скоро ће вече. Поспана сам и уморна од канцеларијског посла. Лећи ћу мало раније. Само што сам то помислила, чуо се досадни звук телефона.

Зврррр, звррррр, звррррр!..

— Добро вече, драга моја! Примаш ли госте? — чуо се Николин глас.

Ех! Могла бих и уживо да се извиним због свог блам-сна.

Ред је!

КРИВЊА

Како ћу рећи мужу да и вечерас идем на једну од радионица? – упитала се чим се пробудила. Иако је синоћ скухала за данас ручак, јер кад је гладан, још више је нервозан, ујутро је осјећала нелагоду. А мучила ју је и главобоља.

Зурећи у кутију са симболом јин јанга на ормору, ухватила је мисао која је ублажила напетост. Ипак сам научила да између свог и његовог незадовољства бирам његово.

Полако, силазећи, бројала је степенице. Тако је на кратко ушла у празнину. Исправила се и из ње извукла самопоздање.

Кућом се ширио мирис кухане кафе. Чула је пјесму на радију. Стижу нас године...

Пролазећи ходником, погледа на сат. Шест и двадесет и три. Сишла сам три минуте касније него јучер, примијети. Јутро није најбоље вријеме за свађу, закључи.

Док му прилази, он сурфа по мобителу. Не диже поглед. Не чује ме или се прави помисли чешкајући се по глави.

Назвала је добро јутро. Он истим ријечима поздрави и настави сурфати. Сјела је и ногу гурнула под стражњицу. Тек кад је руком посегнула за шалицом, примијетила је у вази свјеже убрану ружу. Гдје ли ју је у листопаду пронашао? – упитала се примијетивши

да ју глава мање боли. Велика је разлика између руже и других цвјетова, помисли и задовољно се насмијеше.

Осјетивши, на тренутак, како јој кривња пробада слијепочнице, упитала се, нисам ли несвјесно почела злоупотребљавати његову доброту.

Да сам бар понијела мобител. Фотографија би зауставила тренутак.

Попила је гутљај кафе и гледајући у ружу, сјетила се пријатељичиног савјета: Што мораш рећи, реци одмах.

— Знаш, ја ћу данас послје посла на радионицу писања.

Крајичком ока примијетила је да је дигао поглед с мобитела. Узела је из вазе ружу и помирисала. Осјећајући да је главобоља испарила, као да никад није ни постојала, готово гласно је изговорила: – Лијепо те имати.

Окренула се према мужу, осмјехнула и замолила да ју фотографира.

ЋУД ПЛАНИНЕ

Тога дана ништа није слутило на нешто лоше. Све је било лијепо. До подне је био прави љетни сунчани дан, а умилни цвркут птица се проламао шумом. Поток се играо са обалним цвијећем, росећи га у правилним циклусима.

Изненада се из ведра неба проломи страшан звук. Поче сијевати. Некаква се језива хука шумом проломи. Таква је планина! Све се деси изненада!

Облаци тамни се појавише ниоткуда, а дан се зацрнио баш као да је неко свјетло угасио. Поче киша да пада, прво помало, а онда све јаче и јаче. Грми и сијева на све стране! Температура се наједном спусти за најмање десет степени. Бистри поток одједанпут постаде ријека пуна блата која носи све пред собом.

И зачудо, након пола сата све престаде! Као да никад није било ни невремена, ни вјетра, нити громава. Сунце се појави иза облака, а птице запјеваше умилним звуковима.

Таква је планина, необуздана и непредвидива!

ТЕЧЕ ДРИНА

На трим стази поред Дрине, посутој првим јесењим лишћем, док се јутарње зраке сунца играју у крошњама топола, а лишће на гранама разиграно лаганим повјетарцем шапуће неке животне тајне које пролазници никако да разумеју, срили се стари, добри пријатељи.

— Гдје си, Перо невјеро? Сто година те нисам видио, као да си у земљу пропао. Живиш ли ти човјече у овом граду, или ти је она твоја забранила да помаљаш нос из куће откако је сазнала за ону плаву са посла?

— Ће си, Ђуро, кућо стара. Да смо у Њујорку, чешће би се виђали. Док смо ишли на рекреацију, виђали смо се двапут седмично, а сад не памтим кад сам те задњи пут видео.

— Живот те, мој Перо, узме под своје, фотеља и рачунар на послу, фотеља и телевизор код куће, уз грицкалице и мезе, и тако у круг из дана у дан из мјесеца у мјесец док нисам стигао до ангио сале и за заслуге за такав начин живота добио два стента.

Кажу ако хоћеш да живиш – шетај, избаци слано, масно, слатко, алкохол.

— Нисам ни ја боље прошао, мој Ђуро. Шанк у кафани, роштиљ код куће, па мало промјене јагњетина у кафани, мезе и пива код куће и тако редом док шећер не скочи на двадесет.

Рекоше – шетај да би живио.

Нису ни први ни последњи који здравље разбациваше по кафанама и фотељама, а сад га траже по ред Дрине, кад здравља већ одавно нема.

А Дрина тече кроз времена и не осврће се. Била је, јесте и биће, и не знаш да ли је у прошлости или у будућности, јер нестварно постоји ту пред тобом, а као да је јуче запљуснула новосаграђени мост у Вишеграду, као да је прије само пар сати напојила коње ратника, превезла и спасила невољнике.

Отиче праћена нашим погледима као да је већ загазила у двадесет други вијек.

А ми се хватамо за последње сламке на њеној обали схвативши да смо у нехату или незнању пропустили много, шетамо упорно и причамо једни са другима, да уграбимо шта нам је преостало, сретни што смо схватили, бар сад, шта је живот.

ПОРТИР

Касно поподне журио је да обави посао у једној ирачкој фирми пре краја радног времена. Био је близу и из даљине је видео да је портир напољу, клечи на ћилиму и уз молитву клања заласку сунца. Дошао је близу улаза и стао са стране да би сачекао да портир обави молитву. Дружио се са муслиманима и знао је да им је молитва нешто у чему их не сме ометати. Портир, кад је завршио молитву, трком је отишао да подигне рампу и пусти га у круг фирме. Није га проверавао, можда га је већ упознао приликом ранијих посета и знао да је странац, да је ту пословно, само му се поклатио и пустио га да прође.

Прошло је од тада више од месец дана. Опет је имао посла у тој фирми. Дошао је на капију баш кад се завршавала смена и кад су радници групно излазили. Био је дежуран исти онај портир. Уместо да му одмах подигне рампу пришао је групи радника која је баш тада излазила, и са њима нешто разговарао, а гледао у правцу његовог комбија који је стајао испред рампе. Радници су направили шпалир, а портир је подигао рампу. Док је пролазио, сви радници су му се клањали.

ОЧИ

У твојим очима видеда сам плодну земљу, тек засејану, и сунце које из ње, попут чаробног фрулаша, мами хипнотисано семење.

Дивље звери имају очи попут твојих; топле од глади, сјајне од жеље, и поглед грабљивца док недужно крећем ка шпорету јер је проврила вода за кафу, а ти се шуњаш за мном, јер не можеш ни минут без мене.

У очима ти је црни чај разблажен млеком и заслађен медом, стена прошарана златном жилом, драгоцен лешник који је веверица пажљиво сакрила за грицкање у дугим зимским ноћима.

И како онда да кажем да по досадној боји очију спадаш у већину светске популације?

ЗА СВЕ ЈЕ ПОТРЕБНО ВРЕМЕ

„Не свиђа ми се више Гир! Оматорио је, сав је поседио.“, каза полуљутито Мила.

„О, шта ми рече? Матор је?! Алехандри Силва не сметају његове седе.“

„Која је то?“

„Ма једна тамо! Не знаш је, јер не пратиш те весте. Дупло је млађа од њега.“

„Њој је стало само до његових пара и славе!“, сигурна је у своје уверења.

„У реду. Ти не би паре. Његова славе те се исто не тиче. Ти би љубав?“

„Дај? Каква, бре, љубав у овим годинама? Ти стварно ниси нормална!“

„А Траволта? Свиђао ти се некад, добро се сећам.“, настављам ја.

„Не спомињи га! Колико је пластичних операција урадио на себи, сав је вештачки.“

„Ти си природна, ништа не мењаш. Знаш ли уопште, каквога би момка желела?“

„Ма никаквог!“, испали к’о из пушке.

„Знала сам! Управо таквог и имаш.“ – рекох и устадох из столице.

„Што устајеш? Где ћеш?“

„Седи ти, ја морам почети спремати ручак. Доћи ће ми...“

„Момак!“, брзоплето закључи и поче да устаје.

Ех, тај фамозни момак? А што не би дошао макар у причи?

„Немој да идеш? Неће он још.“

„Нека, нека. Идем да ти можеш у миру да кухаш.“, увиђавна је Мила.

„Ја тек крећем са спремањем и наштимавам фреквенцију, а док њега Универзум скрене овамо, требаће времена.“, говорим смешкајући се својој шали.

„О луде жене!“, почасте ме комплиментом, тражећи у журби своју торбу.

„Ама, не жури толико! Нећете се срести! Свему треба времена.“

„Треба, дабоме! Зато и журим, да те даље не задржавам!“

„Не мени само. И њима двома је потребно време.“

„Коме сад?“, њена немаштовитост не може испратити моју измишљотину.

„Момку и Свемиру! Тек сам посејала идеју. Никне ли теби у башти салата за два сата од кад је посејеш? Зашто би моја жеља расла, другачије но твоја салата?“

„О, луде...“

„Жене!“, доврших њену реченицу смејући се на глас.

ПРИЧА О ЧОБАНСТВУ....

1956.....

Иван и ја смо били чобани. Бројног стада. Колико његовог толико и мог.

Но, породице нам нису биле једнако моћне. Његова је била газдинска, моја више него скромна. Зато сам се скоро гласно питао да ли је логично, и нормално, да се дружимо, а још ме више чудило да је он пристајао на то.

Наша стада се нису разликовала. Имали смо приближно исти број оваца, једнаке типове њиховог карактера, психологије, имали смо исти проблем њиховог савладавања и кроћења, једнако њихово пристајање да буду у заједничком стаду, као што смо и нас двојица једноставно прихватили да будемо чобани и другари.

Имена којим су се овце звале и која смо добијали као готова наговештавале су њихову природу. Било их је пргавих, безобразних, агресивних, трпељивих, финих, послушних, рекао бих онаквих какви су и људи.

Брзо смо, јер је то таква и једноставна материја, савлађавали законе и правила чобанства и остали у том послу све док нисмо схватили да чобанство није баш наш лични и коначни избор занимања.

2021.....

Поље у коме смо ја и мој друг Иван били чобани постоји и данас.

Живи јесмо, извесно је а шта је још извесно: да у пољу нема оваца, Зрње, Белице, Цвете, Бацка, нема нити чобана нити људи. Нема ни утабаних стаза. ПUTEVI су урасли у коров кога нико не пасе нити коси. Запарложене су њиве, оне које су живе, затроване су пестицидима, хербицидама па је сам улаз у поље велики ризик по здравље. Нема ни башти, винограда, лубеница. Ако ових има – ретки су, са великим ризиком да буду покрадени. Поток који пролази средином поља изгубио се у глогу и трњинама.

Чега има? Има дивљих купина. У изобиљу. Али, без берача.

Има фазана, јаребица, срна, дивљих свиња.

Ма, можда је и то добро, да оно и више не заслужује нешто боље, тј. људе.

Андреја Ђ. Врањеш

У СУМРАК ЖИВОТА

Препознао је када је отишла. Илузорно је у осме-
ху отворити пут сећању, кад је угледао одлазећи ко-
рак, сетио се да је то била она. Да ли је она знала да је
то био он? Или је и она њега у себи препознала касно.
Ако јесте, видели су се истим заборавом. Ко је онда
уговорио састанак у којем обоје нису знали да се зна-
ју? И зашто? Само Бог то зна.

Данијела Вучевић

ЖИВОТ ЈЕ БЕСТСЕЛЕР

Чувени песник и мислилац Руми је оставио човечанству сушттинску ванвременску поруку: „Склопи мир са Универзумом. Нађи радости у њему. Претвориће се у злато. Ускрснуће ће бити сада. Сваки моменат, нова лепота.” Људима преостаје да је као фусноту ставе на странице властитих животних прича, и оне ће, потом, постати бестселери.

ГРЕШНИЦИ

Рођењем сваки од нас добија прилику да се развија и да заузме место у друштву које освоји. Да ли баш увек тако? Е, ту већ са годинама старења отвара се више могућности за избор пута којим ће се кретати јединка. У животу појединац често не управља својим животом и судбином. Ту су пре свега генска и природна наслеђа од родитеља, ту су неке могуће препреке или одскачне даске, положаји родитеља и „пријатеља“ у друштву по разним основама, подаништво и одрицање од свог Ја. Ту је економска моћ породице, ту се појављује и безобзирност освајања и заузимања неприпадајућег статуса, за који особа није дорасла, не бирају се средства да се до њих дође. То се може назвати хтењем да се постане оно што јединка није у могућности да постигне својим способностима, да дође на неко место и не може да буде у правом смислу то што жели да буде. Али појединцима није препрека да користе положаје у друштву, економску моћ и друга средства, разне пречице, да би постали, да буду оно што нису. Без икаквих скрупула и без обзира према, нарочито, „слабијима“ од себе, најчешће закулисним радњама, газе преко оних који имају све што треба, потребне способности и квалификације. То само потврђује већ дуго устаљено мишљење и сазнање да нечији успех највећи му је грех, гледано очима оних који му нису дорасли. Све више долази до из-

ражаја мишљење да поштење, рад, доследност и друге доскорашње врлине већ су, и све више постају мане које кваре човека. Они који их се придржавају и следе постају и остају „грешници“ у очима самозваних зналаца и „величина“. Није ни чудно: они и не знају шта не знају. Овакво размишљање намеће низ питања. Да ли ће по тим критеријумима садашњи „грешници“ дочекати поново време правог вредновања њихових способности? Ако до тога не дође, куда идемо?

БОЖИЋ У ПРЕВРЕМЕНУ

Покушавам да мислим док још увек по неки атом кисеоника клизи по неуронима који се редом гасе...

Сетих се Божића и оних сијалица што трепере, поклона испод јелке, црвених машини... Да ли сам купила праве ове године?

Узнемирим се, атоми поскачу, умирујем мозак, покушавам да отпустим помисли за још који минут живота. Но не успевам, дух се опире празнини. И зашто ми је битан тај још један минут, у осами, без наде у следећи удах?

Кажу да на самрти вртиш филмску траку пређе-ног пута, но ја видим само шарене лампице, сјајне кугле... чак мирис црногорице могу да осетим. Какав диван мирис, одавно заборављен на оној обнаженој, сивој кугли која се врти на Божићном стаблу космоса.

Тражили смо даље и даље, док се дом урушавао, шуме запањиле, реке пресушиле... И нисмо нашли ништа, јер смо све то већ имали, било нам је дато.

Космос има ред, поредак, крио је сво благо пред нама, варварима, ништавнима...

И прихватам да удишем пуним плућима, да задржим свежину пролећа, јесењу смолу и зелено плаве слике под капцима... И кајем се, признајем и гутам последње парче кривице, очима које кроз пластичну маглу назиру анђеле који дишу уз мене, уз превремену... Себично покајање човека пред умирање.

КЛУБЕ

Не сећа се почетка ни кад је почело да се намотава. Док је било малено, било је забавно. Пребацивали су га из руке у руку, просто га мазили, играли се са њим. Понекад је скакутало бежећи и кријући се од оних са којима се игра, истраживало, тражило тајновита места где нису могли да га пронађу. Понекад би га нека птица узела у кљун и тада би летело. Био је то леп осећај. Намотавало се, намотавало, постајало све веће и теже све док једног дана, не сећа се такође када, није почело да се одмотава. Конац се кретао ношен ветром, закачињао за гране и трње, на моменте био пред кидањем. Често би упадало у блато, не увек својом вољом па потом дуго пролазећи кроз ледени снег враћало првобитни изглед. Пењало се уз литице ношено олујом а силазило у мирне долине где се спорије кретало, конца уплетеног међу мирисне цветове. Постајући све мање и мање, клубе је почело да се пита докле је то стигло и шта ће остати од њега кад се потпуно размота.

Милијан Деспотовић

ТИШИНА

Имао сам потребу да ти то кажем. Ти си знао и шта, али ниси очекивао. Требало је да не мислим о томе, да ти не повредим илузије. Ипак, рекох.

А онда је једна велика пахуља страха пала на твоје врело лице сујете и истопила се.

Обојица даље ћутимо.

ВЕНЧАЊЕ: ПЛАН Б

„Не! Ја то не могу! Па ипак, морам! Тек што сам схватио ко сам, уцртао себи јасну смерницу први пут у животу, треба опет да постајем неко други! Ја отац!? Како? Како сам успео да западнем у то срање?! Уф, ала је овде вруће! И та музика!... Мора ли баш сад неко да слуша овакву буку? Шта је то, монголски цез? Ма, знала је! Она је морала знати да нисам за то! Намерно ми је то урадила!!! Није да је не волим, али ја отац!? То не иде једно с другим! Читав живот бринем само о себи, не познајем особу толико учаурену у свој свет, нема већег сањара и изопштеника од мене! Не бих успео да живим тако! Неко други можда, али не Ђура Митровић! Једноставно, то нисам ја!... Кућа у којој ти стално неко диктира шта да радиш, кад можеш а кад не ово или оно, где ти се са женом накачи цела њена родбина, у којој немаш своје време – то није моје природно окружење, моје порекло, моје одредиште – дефинитивно нисам способан за тако нешто!... Како само тандрче ова какофонија! Који је то инструмент уопште? Као да свирају кухињским посуђем... Али сам зато способан да смислим! Ја сам man with the plan. Јесте, има Ђура за све план Б! Читаво вече јој говорим 'бићеш ми дивна женица', 'колико ћеш ми деце родити', 'како ћемо назвати нашу бебу' – нема шансе да наслути шта јој спремам! Да сам је одговарао, терао на абортус, не би сигурно пристала! Знам

ја њу. И њену мајку! То би само отежало читаву ствар. Да сам ћутао, посумњала би. Међутим, ово! Хе-хе, како сам поган! Колико год да је жена заљубљена у мушкарца, колико год лунарних недеља била трудна с њим, нема теорије да ће се удати за неког ко се поред ње у кревету – укакио! Једва сам успео да набавим ричинусово уље. Још да га испијем и легнем... Ама, докле више та музика! Тја, ионако треба да затворим прозор, сад кад бацим ово што сам испио. Ево, не чује се више. Таман да лакше заспим.“

– Чекај! – гледао је изненађено сутрадан ујутру Ђура руменог лица у своју трудну девојку, док му је она, заклањајући нос, пружала чист комплет доњег веша. – Теби је ово нормално?!

– Моја мама каже да то чека сваку жену пре или касније, и да права супруга постајеш тек када први пут пресвучеш свог пијаног човека! Она то зове: женским планом Б.

ПОКАЈНИК

Од детињства је маштао о томе да напусти свој завичај. Његов рај су били далека острва и државе у које је путовао увек сам, да би искусио живот на властитој кожи. Не, није никоме веровао. Такође, није хтео да се неко саосећа са његовом патњом. Невидљив глас који га је будио скоро сваке ноћи, ојачавао је у њему мушкост и жељу за тим да буде неко други. Није обраћао пажњу на подругљивости и шаптања свих оних који су хтели да га виде у понижењу и презиру. Полако се учио тој слободи и лепоти које уопште нису морале бити са овога света. Ништа није могло задржати душу коју је завела Љубав. Зато је једног дана залупио вратима и није се више никад вратио. О његовој даљој судбини повремене сенке шапућу до ува нестварне легенде, ка чуђењу, али и упозорењу за друге.

Атина, август 1997.

Зоран Додеровић

О МЕДАЉАМА

Медаља има светлу и тамну страну. Кад их председник дели, већина славодобитника извуче светлу страну. Дешава се да се ту убаци неки баксуз, као кукавичје јаје. Да добије тамну страну медаље. Не одваја се од ње. Уврежено је мишљење у народу, кад неком медаља прирасте за срце, ни смрт не може да их растави.

Доната Думичић

ЈЕДНОМ ДАВНО

Једном давно са крунама од цвијећа краљице дјетињства бијасмо. Не заборави да сумрак може бити и ноћ и дан, али и дан и ноћ, овиси што желиш да видиш. Стварност је релативна, што дјеца добро знају док се играју, а онда многи кад одрасту, нажалост, то забораве...

Ана Ђорђевић

ФАЗАН

У летњу зору, током рада, одмора и мисли, јавља се крик фазана, пауна нашег поднебља, који живот испуњава мислима о вечности, даљинама и слободи.

НЕ ЗНАМ

Сиво ми је одело, мисли и сива мождана маса ми је јако узнемирена. Наша планета елиптични гњи-даријум. Пресованих пацова, мишева и кртица посвуда. Није то, брате, обичан пацов. Свака коска му је поломљена. На прву небитан, штеточина. И он је можда живео мучним животом. Није хтео да се роди, а сигурна сам ни да умре изненадном смрћу. Указа му се непрегледна сенка. Паде му мрак на очи. Очи одлетеше, пршљенови попуцаше, Џана се није штедела. Папучом му душу извадила. Џана је највећа штеточина у селу. Жена, уског, пресованог ума. Лажним причама кроји судбине сељана. Уместо да се сакрије у мишју рупу, разметала се данима у крају. Е, па, платићеш ми, Џано, са каматом. А да не причам о Босиљки. Спалила живог пацова. Гадура матора. Ћутим, али још ме боли. Земља се и даље, несметано креће. Ове мисли ми се око мозга окрећу.

ДОСАДА

Куд год се окренем, досада. Омамила ме монотонија.

Након извјесног времена пренем се из пријеподневне блеје.

Устајем полагано. Није лоше да се размрдам и прошетам кроз град.

Онда се лецнух. У граду се треба бар нешто потрошити, а цепови су празни. Одмах одустајем.

Наставим са трошењем времена.

Не задуго, то ми поново досади.

Весна Ђукановић

КРИЛА АНЂЕЛА ЧУВАРА

У сиво вече, када отежа кап,
када мисао изгуби траг
А изгубљени потраже скривени рај
Блесне мала звезда, осветли пут.

Тихо, осунчано поподне донело је време за одмор. Узимам књигу. Почињем са читањем. Стигла сам до дна странице. Враћам се на почетак. Мисли су ми негде другде и мути их пријатељ који носи тајне многих. Душа му је велика као небо изнад непрегледне равнице, богата милосрдношћу као дно равничарске реке даровано бројним становницима видљивих само добро увежбаном оку. У њему се стапају сва времена и њихови становници, преплићу се рат и мир, сједињене супарничке војске одмарају, а завађена браћа се мире. Окупља душе заспалих и чува их. Помаже живима и брине о онима који нису са нама. Храбрости има, али се скрива од људи, који се лако наведу на зло и поводљиви су. Још лакше заборављају доброту и самилост дату им од стране Господа. Не плаши се да ће му људи наудити (они то не могу), већ да ће својом неспособношћу да чувају тајне уништити вредност живљења, умирања, вредности људског постојања...

Желим да ми предах пружи утеху, заборав страха и тужних, сивилом обојених мисли.

Дозвољавам да ме буди шум крила. Трептајима чиним игру светла и сенке занимљивом. Допуштам лаке преваре и тешка казивања.

— Будна си?

— Ко поред тебе може спавати!? Дуго те није било. Лугао си?

— Ја не лугам. Увек сам тамо где треба да будем.

— Да, и сад си потребан. Желим да чујем твоје речи, мелем за ум.

— Видео сам. Данима те пратим. За тебе данас имам час историје.

— Учитељ је увек на часу, ако коме смета, дубоко се извињавам. Хајде да чујем...

— У средњем веку је била куга. Умирили су многи од црне смрти, помагао сам својим белим крилима. Носио сам душе до врата раја. Онда је стала. Остао је само страх. Исти тај који видим код тебе.

— Да. Плашим се, не болести. Плашим се немоћи.

— Одувек је тако било. Желим да ти кажем још нешто пре него што ме моја крила понесу даље.

Остани разумна. Окренута разуму. Пропадала су царства: Картагина, Спарта, нестајали су фараони и римски цареви, нестао је Вавилон и Месопотамија. Нестајале су границе и државе, али су људи преживели. Одувек сам их чувао. Чувам их и сада. Чуваћу их када се од тебе начини прах...

ДРВО КОЈЕ ГОВОРИ

Било неко дрво које није припадало ниједној познатој врсти. Наиме, није личило ни на једно дрво у дрвореду у којем се налазило, а уз то је још изгледало као да је накриво насађено, док су му гране хрлиле према небу као да тамо желе да нађу спас. Једног дана, неки дечак је на њега наслонио бицикли и затим отишао у оближњу продавницу. Када се вратио, ухватио је корман бицикла и хтео да крене, али је одједном застао, јер му се учинило као да му неко говори да би требао да пази како вози бицикли, јер сви некуд јуре и журе.

„Дал' ми се учинило или сам заиста чуо како дрво говори?“, упита се дечак, као за себе.

„Добро чујеш, али немој никоме то рећи, јер ти неће веровати“, узврати дрво.

„А да ли си ти још неком некада нешто рекао?“, упита дечак.

„Покушавао сам, али није вредело: једино си ти, до сада, застао и почео са мном да причаш“, рече дрво.

„Како то?“

„Мене сви избегавају, или се праве да ме не виде, у ствари, скрећу поглед у страну. Чак ми се чини да ме људи заобилазе. Када сам био млад, причврстили су покрај мене две летве, не би ли ми осигурали несметан раст, уосталом, као и сваком другом младом стаблу, међутим, убрзо после тога, неки човек је ишчупао и однео те летве, (ваљда су му биле за нешто

потребне), па сам остављен на милост и немилост ветровима и другим непогодама“, рече дрво.

„И зато си сада такав?“

„Да, и због тога! А то што се тиче мог причања, то је већ нешто друго, наиме, сви мисле да им се причањава. Па и ти си малопре рекао да први пут чујеш да дрво говори.“

„А можда не верују да чују оно што чују.“

„Неће да верују.“

„Добро, ја ти верујем, али ово ипак никоме нећу рећи, јер ни мени нико не верује, нарочито одрасли мисле да фантазирам, увек ми то кажу, чак ми не допуштају да завршим са неком причом, већ ме прекидају у пола реченице. А о вршњацима, боље да ти не говорим.“

„Једном, када одрастеш, могао би неком ово да испричаш“, рече дрво.

„Добро, покушаћу, ипак, да ли би ти имао нешто против, ако бих још понекад дошао да причамо?“, упита дечак.

„Свакако, али немој баш често, можеш постати сумњив, знаш већ шта желим да ти кажем“, рече дрво.

„У реду, поздрављам те и видимо се“, рече дечак, пре него што је кренуо.

„Надам се“, промрмља дрво као за себе.

После неколико дана, дечак је навратио на то место, међутим, дрво је било посечено и однесено ко зна где: на месту где је стајало, остала је само свежа земља, као хумка.

Писац ове приче некада је био тај дечак.

ПРОПУШТЕН ТРЕНУТАК

Већ данима пада киша. Кишица. Тиха, мирна, мајска – благословена. Кроз прозор се чује тап, ... тап, ... тап. Онда одједном блуп, као да се однекуда откинула и цурнула већа кап, па пала у барицу.

Није баш да се излази из куће, ако се не мора. Поготово не у башту. Тамо је све мокро и блатњаво, не може ништа да се ради. А расад парадајза, још у суботу донесен са великих пијаца, оста нерасађен. Било је тренутака када је то могло да се уради. Да се то урадило тада, струкови би се већ укоренили, напили би се влаге, ојачали би. Али није. Леја није била припремљена, требало је помоћи комшији и причувати бепче.

Сада, када стане киша, припећи ће сунце, свом жестином. Нагло, јарко. Неукорењене биљчице ће клонути, просто истопити се. Ако и остане нешто од њих, дуго ће боловати. А сорта је рана. Штета.

ЖИВОТ ЈЕ ЛЕТ

Свако од нас у животу има лепа и ружна, сећања, али сви ми тежимо да сачувамо оно лепо у себи и да носимо до краја живота, па некад кад то лепо налетти, ми се сами насмејемо нехотично, док они који су видели тај осмех изведу закључак за себе рекавши – ал' је ова пукла, или – ко зна о чему будала мисли па се смеје сам или сама.

А постоје и она ружна осећања, дешавања, њих некако желимо да се ослободимо, да их се решимо. Да поделимо са другима мислећи да ће нам бити лакше. И чињеница коју не смемо занемарити а та је да смо сви сваког дана све старији. И ма колико се опирали, све смо слабији и осетљивији емоционално а и телесно.

Причам о себи. Већ неколико пута ми се дешава да имам јак бол испод грудног коша. Та бол буде толико јака да човек просто заустави дисање јер у страху од бола не сме ни да удахне ни издахне ваздух. Драги моји, првих пута сам то занемарила као да се није ни десило. Кратко траје, па се заборави. Јуче рано ујутру, богами потраја. И дође хитна... но бол већ беше прошла. Нисам хтела да се жалим вама, пријатељи моји. Нешто друго сам вам хтела рећи. Када је бол почео да попушта, ухватио ме неописив страх и жеља да још живим. Али какав страх... видела сам моју мајку која је давно умрла а бивала је у сличним ситуацијама,

оца... многе драге људе и сетила се по ко зна који пут како је живот, тј. ми пролазни. Дрхтала сам од страха, више него од бола. И шта човеку вреди... одједном сам се тргла. Хоћу да живим!!! Видела сам себе као птицу раширених крила високо, високо горе испод самих облака како лети и не предаје се, висини и облацима а знам да су јој крила уморна. Знам да не сме да се преда. Мора да лети. Живот је напоран лет. Срећан нам лет, драги моји.

НЕДОСАЊАНИ САН

Имала сам само три месеца када ми је умро отац. Била сам члан многобројне породице. Његово одсуство осетили су и други, не зато што су га волели, него зато што је радио много те сада и остали морају да раде много да би надокнадили послове које је обављао отац. Код тих људи није постојала реч „љубав“, јер су били безосећајни људи. За њих су били важни само обичаји и навике. Ни најслађе речи нису омекшале срца ових људи, јер су уместо срца имали камење. А ко су били ови људи, питате се. Моји блиски, дакле, моја фамилија. Кад напуних седам година, задужише ме да обављам најтеже послове. Ниједном нисам устала сита од стола. Волела сам да се школујем, и да будем списатељица, али то је био просто сан, који никада нисам остварила. Ако бих им поменула школовање, била бих строго кажњена јер је, према њима, образовање погрешно, претерана цивилизација. Стигох и до узраста петнаестогодишњакиње, али са истом тортуром.

Једног дана, не знајући ништа, видех неколико непознатих људи, који улазе на дворишној капији. Остали су унутра пола сата. За то време ја сам радила на њиви. Много сам радила да више нисам осећала руке. У том моменту прилази ми стриц и смејући рече ми: „Ради, ради јер од сада ћеш радити у својој кући код твог мужа“. Сузе су ми лиле низ лице. Нисам

хтела да ми стриц види сузе. Ни да плачем нисам сме-
ла. Стриц ми је рекао да су просци дошли да траже
моју руку. Тутала сам, нисам осећала ништа, моје ср-
це више није функционисало. Била сам жива у телу,
али мртва у души. А како могу ја да се удам? Ја сам
још један недосањани сан, надала сам се да ћу једног
дана достићи мој сан и постати списатељица. Али, не,
не више. Стриц се све време смејао. У почетку нисам
знала зашто, али касније схватих. Људи који су ме
тражили за младу, донирали су много новца. Ми смо
људи, а не предмети за продају или за куповину. До-
ђе и тај проклети дан, обукоше ми белу хаљину, на
глави црвена марама. Свадбена церемонија се одужи
тридесет дана, али за мене се није никада завршила, и
даље се осећам као да је ту. Лоше ствари се никад не
заборављају. Направили су ме младу петнаестогоди-
шњакињу, а младожења тридесет пет година. Прола-
зиле су године, исто стање, исто мучење. Једина ствар
која ми је причињавала задовољство било је моје пи-
сање. Иако ме нису школовали, срећна сам што мал-
чице научих слова и читање. Мој сан је био да пишем.
После неколико година брака, Бог ми се смиловао и
обрадовао ме, дарујући ми најбољи поклон у животу,
мог анђела. Најбољи је осећај кад постанеш мајка. Та-
ко проведох мој живот. Преживела сам најгоре ствари
на свету.

Осећала сам се пониженом и превареном. Пре-
живела сам много бола. Током живота само сам се
једном насмејала – када ми се родила моја девојчица.
Одгајих је, ишколовах је и васпитах је добро. Данас је

она постала оно што ја нисам могла. Постала је списатељица. У овом животу ништа није стварно и истинито, све је привремено. Једина истина коју знам са сигурношћу је смрт, зато имамо страх од смрти. Не радите лоше ствари. Имам само једну поруку. Не предајте се никада. Ако не можеш да помогнеш некоме да оствари своје снове, довољно је да подржаваш онога ко ће да их реализује.

ПТИЦА КОЈА ПЕВА

— Ућутао си се — примети пријатељ док су седели на клупи у парку.

— Слушам — одговори му овај.

— Шта?

— Птицу која пева — одговори му упитани.

Овај боље ослушну, па искрено рече:

— Ја ништа не чујем.

— Мени пева.

РОНИЛАЦ

Видљивост нулта. Није морао ни да нагађа. Било му је јасно да ће ово бити тежак задатак. Непланирано рођење значило је увек брзо реаговање на неки проблем. Морао да је да буде обазрив. Лане је колега умало настрадао због запетљавања у разне предмете под водом. Топлота тела се двадесет пута више извлачи водом него ваздухом.

Златно доба планете окончано је нестанком Титаника у леденим водама севера. Није требало да се упусти у ту трговину. Сјајна имитација бордо коже. Миомириси. Кола су деловала сувише очувано за тако добру цену. Нешто се ту није уклапало.

Отежавајући фактори су зими били и изузетно ниске температуре под водом. Потрага за траговима почињених кривичних дела. Асистенција свим полицијским органима. Радо је пио чај од коприве као природни мултивитамин који погодује целом телу и јача имунитет. Замолио је да га изузму из потраге за несталим лицима. Сањао би лешеве под водом. Није то више могао да поднесе. Истражне радње. Сваке четврте недеље обнављају се ћелије коже. Снови о будућности, а можда је живот делиријум откад се одмакао од обезбеђења разних спортских манифестација.

Одмах је препознао волан везан лисицама за испражњени метални кофер. Све је било брижљиво испланирано. Насео је. Полако се враћао на површину.

Није смео да изазове сумњу. Друго дете му било на путу, а кола тако преко потребна. Написаће у извештају да није било никаквих трагова на дну језера. Пљачки је увек било и биће. То ионако није нико могао да спречи. Мафијаши су се међусобно обрачунавали, а он то није желео да посведочи. Проспаваће макар једну ноћ на миру.

ПУТОВАЊЕ КРОЗ ВРИЈЕМЕ

На зиду пећине сјенка пламена, плач дјетета у ноћи стварања, звијезда мора у океану молитве, Апостоли вјере у молитви крунице, сјенке крижа на врху пирамиде, симболи вјере у срцима вјерника, Искре наде у сновима бесмртним, кржаве ране у двобоју столицећа, снага бесмртних на олтару скривених круница, владари пролазности времена нестварног у бескрају молитве, звијезда мора у огледалу небеске свјетлости, на крилима анђела у срцима дјетета на врху пирамиде, сликари вјечности, базилика св. Петра у мислима божјих гласника, на трагу свјетлости, бесмртних апостола у ријечи покорѣ, смртни остаци сјећања на олтару Домовине, скривене поруке у симболима светим на крижу храбрих ратника, поље смрти, ријека крви у очима освете народа пораза пролазности, снага искре у бесмртним молитвама.

На зиду фреске завјетних предака у тренутку бесмртности сјенке вјере у пламену крви. Апостоли вјере у сјенци крижа на врху пирамиде, остаци храмова пагански симболи.

У рушевинама, посљедњих вјерника судњег дана, бесконачна киша на брду Голготе.

Тамне сјене пролазности у искрама свете молитве, ходочасник у земљи Јерузалема.

Пустиња је прекрила трагове вјерника, свјетлост океана у звијезди мора, иконе спаса.

ДУГ

Црним умилним окицама радознало нас је одмеравало, малено црно штене. Огромне уши и шапе као да су прерасле његово малено тело. Носићем је упијао наше мирисе као да испитује ко је ту најбитнији. Одабрао је Кристину, неодољиво му је мирисала на кухињу и на добру вољу да га нахрани. Назвали смо га Џони. Мислили смо да ће бити крупан пас, али од тога је касније само био дубок и гласан лавез. Брзо је схватио ко је ко и шта од кога може да очекује. Мачка Сека, само је ћутећи благо подигла шапу и примирје је одмах склопљено. Џони је растао, много спорије него његове уши и шапе. Реп није имао, заправо имао је црно браон чупаву хрпу длаке која је непрестано одавала његову веселост. На велико чуђење ветеринара, прележао је најтежи облик штенечка, после безброј инфузија болест је одустала и Џонију се вратила раздраганост. Неколико пута је нестајао, лепили смо „потернице“ са његовом сликом по граду. Први пут је враћен тако што су Кристини јавили да су га видели код пијаце, а оно касније враћао се сам, гладан и пун крпеља, али срећан и веран свом дому. Оно да је израстао, јесте, али у патуљастог, ушатог, широких шапа и кривих предњих ногу, прави банатски теријер. Његова дуга црна длака на леђима благо се прелива у светло браон боју која краси његове груди и ноге. Кратко речено, симпатикус на високом нивоу. Добри-

ца и пргавац, слободна личност, са савршеним осећањем када је претерао у тој својевољности.

„Напиши причу о Џонију, видиш колико би ту било да се пише. Све те његове згоде и незгоде.“

„Шта да пишем, видиш, Кристина, колико има о Џонију видео записа на интернету.“

Кристина је изненада преминула, Џони је данима ћутао и дрхтао. Остарио је, гледа у капију, затим тужно спусти главу на свој јастук у ходнику и тихо цвили.

МАЈКА

Ратно стање четрдесетих година прошлога века. Био сам дечак са непуних десет година и најстарије дете у породици. Живели смо на селу, на југу Србије. У нашу кућу изненада је дошао човек кога смо сви познавали. И данас памтим његове љуте очи и незграпно држање. У његовом изразу видљива је била намера да ће водити мог оца са собом, у неку своју војску, у нешто мрачно и неизвесно, у братоубилачко страдање, у рат који не доноси слободу. И мог стрица је одвео. Никада се стриц није вратио. Остао је непрежаљена рана породице. Живот без живота и смрт без гроба и обележја. Био сам довољно велики да разумем да у рату људи страдају и да у таквом злу нема праве стране. Бојао сам се.

Сви ћуте. Пред очима ми је жива слика размењених погледа мајке и оца. Сестра и брат су у другој соби са бабом. Отац се спрема у тишини. Ситуација је напета. Свио сам се уз мајку, дрхтао и чекао да се деси чудо. Кад је требало да крену, мајка их зауставља и обраћа се том човеку дубоким гласом који до тада нисам чуо.

– Слушај ме добро што ће ти казујем!

Тишина у соби. Два погледа у надметању!

После паузе, мајка наставља смирено и одлучно, наглашавајући сваку реч.

– Ти имаш дете... Ако се деси нешто на мојега човека, длака с главу да му фали, или да, не дај Боже, деца моја без татка останев – сас овеј моје руке – на твоје дете гркљан ће ишчупам!

Није се померила. Ни глас јој није дрхтао.

Гледали су се дубоким погледима неколико тренутака, а онда се, без речи, сасвим изненада и неочекивано, злонамерник окренуо и отишао. И никада више није долазио.

Храброст моје мајке, закриљена љубављу, спасила је мог оца и сачувала породицу. У блиставој сузи која ми се отела из ока, видех загрљај мојих родитеља и пружене руке ка мени. Чудо се десило.

КИКОТ

Сунце мигољи по мојој препланулој кожи. Коса ми мирише на шефтелију, и ђедин духан. Трчим кроз Парлог, прстима додирујем огромне златне листове нанизане на конопац. Суше се у хладу. Волим Парлог, са њега се види Дрина, вијугава попут змије пробија се кроз град. Ријека, увијек је у мени, жубори у срцу, зелена и хладна, дубока. Не волим мост којим морамо прећи да би дошли до на другу страну.

— Не ите дубоко! — мама добацује са насипа.

Пливамо у плићаку, родице, сестра и ја. Дрина нас носи низводно. Држимо се за камење, шаке, прсти нам се преплићу, упиремо ногама из све снаге. Таласи сапирају наша изгребана кољена и мршаве лактове. Смијемо се, осмјехе нам не може сапрати. Врелина трепери зраком, вруће је, мама улази у воду, замахује, плива. Иде у дубину.

Обалу су прекрили пешкири, напухане камионске гуме. Људи и дјеца. Из грмова извирују штапови за пецање. Тата скаче са камена, нестаје под зеленом воденом површином. Рони. Ми се сунчамо гдје Дрина је мирна, плитка, а обала засута ситним камењем и шљунком. У даљини, са друге стране је клаоница. Правим се да не видим бетонску коцку и крвави траг што води ка ријечи.

Сунце је на заласку, урања у воду, у животињску крв. Пробијамо се кроз поље кукуруза, босим табани-

ма газимо траву. Земља је хладна, прија, каменчићи боцкају стопала. Беремо сапуњику, бијеле цвјетове трљамо длановима и они се пјене. Кукурузна свила милује нам образе, кидамо клипове, крадемо их и кријемо под мајице. У тишини пролазимо поред Ничије куће, шапућемо. Иза разбијених прозорских стакала провирује човјечуљак. Обрасло двориште, и безубо лице старца буде језу у мени. Сијалице са бандера жмиркају, поспано свијетле. Сокаком се разлијеже кикот.

ВЕНЕЦИЈА

Олга се полако будила, размрдавала тело, као да проверава јесу ли јој сви делови ту. Придигла се на лактове и погледом прелазила по прекрасној соби осветљеној зрацима сунца. Синоћ кад је стигла, била је толико уморна да је собу осмотрила уморним истрошеним погледом и приметила је да је намештај био офуцан, стар. Да није била толико уморна, вероватно би јој пометњу направила и мисао – колико је уопште та соба чиста, али како њен мозак није био у стању да прими било коју мисао која би је узнемирила, само се скинула, увукла у кревет и заспала.

Е, сад је сан направио какав такав ред и она је приметила да соба јесте опремљена давно, давно и да су сви платнени делови намештаја излизани, али сунце је играло по соби и нигде није приметила прљавштину. Охх, одлично! Светло је и чисто. Више се не може ни тражити од старог и релативно јефтиног хотела – закључила је.

Устала је и пришла једном од три висока уска прозора и поскочила од радости. Прозор је гледао на једну од улица Венеције кроз коју су уместо возила, пловиле барке, а тамо негде пар кућа даље та улица – тај канал се уливао у Гранд Канал. Божанствено! Сунчеви зраци су споро играли по површини воде Гранд Канала и нежно се одбијали од површине Јадрана.

Венеција је увек тако заводљива. Одмах приликом првог доласка у Венецију, тај просторно недефинисани град је обузео, онако заувек. Од тог првог доласка, наставила је да долази. Некад је то било само једном годишње, некад би успела и више пута у току године. Све у свему очараност није престала. Сваки долазак започињала би кретањем у смеру одабраном тек онако, инстинктом. И онда би иза следећег угла наишла на неки прелепи трг на којем увек има неког живог вајарског надахнућа. Посматрала би фасаде, балконе, прозоре и сваки пут кад прође, запазила неки нови детаљ. Сваки мост изграђен на свој начин и посебно украшен, пребачен преко канала, гондола, барки које клизе по води која тече. Свуда камен који по сунцу увек сија, дрво и вода. Све чврсто стоји и све лагано протиче.

Њена црвена хаљина је на њој, нежно се увија око ногу и она лаганим кораком излази да потече и да кад треба чврста остане. Као Венеција.

Биљана Јаковљевић

НА ЈЕДНОЈ ПОЗОРИШНОЈ ПРЕДСТАВИ

Глумац: О, моја драга Јулијана, умирем за тобом!

Миша: Јес, врага умире. Распевао се к'о луд.

Вера: То је таква улога.

Миша: Ма каква улога, лаже свет. Треба им то рећи. Ја ћу!

Вера: Мишо, молим те!

Миша: О, Вера моја драга, најдража, ја идем, одлазим! (гласно)

Људи из публике: Која се то будала дере? Треба такве истерати!

Миша: Е ту сам вас чекао. Њега слушате а мене нећете. Он вас само лаже. Човек који умире лежи и је-два диктира тестамент. А не као он, распевао се па не уме да стане.

Људи: Тако је!

Ђорђе: Ја имам јаја!

Милан: Ја парадајз!

Петар: Ова госпођа има јабуке а неће да да.

Мила: Не дам. То је моја ствар.

Ђорђе: Госпођо, није то само ваша ствар. Дајте ми јабуке!

Мила: У реду, ево вам.

Почели су да гађају глумца парадајзом, јајима и јабукама.

Они који су хтели да слушају представу, гађали су ове, а ови оне, тако да је поврће и воће летело на све стране по сали.

Миша: Вера, хајде да идемо одавде.

Вера: Мишо, ти си све ово засрао.

Мила: Тако је!

Вера: Откуд ви знате?

Мила: Видела сам и чула. Он је први почео.

Миша: Ма, Мила, немој, молим те.

Вера: Мишо, откуд ти знаш њено име?

Мила: Да, стварно. Ја му нисам рекла, верујте ми, Вера.

Вера: Вера!? А откуд знаш моје име, Мила?

Мила: Па чула сам кад је Миша рекао.

Миша: А како знаш да сам ја Миша?

Мила: Па чула сам кад је Вера рекла. А откуд ви знате моје име? Како знате да сам ја Мила? Ајде, сад да вас чујем.

Миша: Ајмо ми, Вера, кући.

Вера: Ајмо, Мишо.

МИША

Миша Бекић – човек с којим сам покушао да побегнем у свет кад нам је било свега шест година. Нешто смо забрљали у забавишту и збрисали смо, нико није знао где све до вечери када нас је његов отац пронашао како се кријемо у неком шипражју и «чекамо ноћ да наставимо даље». Били смо заљубљени у исту девојчицу с упозоравајућим надимком Дада. Обојица смо се, после у животу, независно један од другог, понашали управо дадаистички. Узгред, Дадин отац је имао чудесно возило, Форд Таунус, који је бљештао усред фића и тристаћа као Гетеова реченица у таблоиду, што није било без значаја за једнодушни избор младе господарице и Таунуса и наших срдаца. Бекићи су се одселили у Б. мало после нашег одласка у С, а Мишу сам срео током студија и више пута док сам радио у Б.

С Мишом сам ловио гуштере по двориштима новоградњи Мурвице. С њим сам скупљао храброст да за рођендан с мало свећица на торти (били смо јако млади) позовем Даду. Њен недолазак због шарлаха доживели смо као први велики пораз наших најсрдачнијих стремљења.

Обојицу нас је град на мору где смо живели заувек инфицирао болним ноктурнима и неизрецивим, пенушавим еросом.

Нажалост, нисам успео на време да му пошаљем радио драму коју сам му посветио. Размишљао сам да можда заједно порадимо на нечем озбиљнијем: сценарију за филм, либрету за рок оперу или нешто слично, блесаво и бомбастично.

Тако, умро је нагло, неочекивано, брзо. Мислио сам да имам све време на овом свету. Увек сам одлагао сусрет или телефонски позив. Миша је био исто што и бесконачност детињства. Зашто журити? Све време овог света стало је у онај дивни дан када смо побегли од свих и свега и покушали напросто да полетимо.

Збогом, друже.

Дејан Јањић

ОЧАЈ

Тог хладног јануарског јутра чича Милоје, попевши се на треножац, завири у празну кацу очајно тражећи погледом који листић киселог купуса. То је то, промрља.

ГДЕ БЕЈАХ ЈА, ТИ БИЋЕШ

Враћам се у кућу прошлости, конач садашњости, храм будућности. Тамо где су шуме блиске са сунцем; где ноге дрвећа познају корене које земља столећима крије; где тешки ваздух олакшава; где су облаци тик изнад главе... Можеш их руком дохватити. Додуше, мало превртљиви јер се горе време мери другачије. Бог је одредио да на тас свих чари и проклетстава стави горштака.

Пролазим већ зараслим друмом. Пецкају ме метиљави зраци кроз гране, кроз пукотине урушене куће, штале, школе... Зјапе срасли с временом, дочекавши тужну судбу данашњице. Улазим у дом. Ћути ту већ два века. Непомично и поносно стоји указујући свима на *непрекидан ланац претрпљених ратова, глади, олуја, болести, немаштине да данас можемо бар да их се сетимо. И запалимо свећу. Потомцима дугујемо свет, а прецима потомке. Испред прага, још увек стоји међаш. Аскурђел истовремено гледаде у књажевство и царство. Данас, црна стена подсећа на борбу за слободу које олако подразумевамо...*

Прохладне успомене пењу се уз кожу. *Дим се подиже у черен где се суши месо. Милује стара ракија из избе. Чељад трчи. Игра се пиљака, машке, гуцања... Протеже се смех из главног дела огњишта... Али мори и загушљива тескоба. Снег се ослони на кућу. Ни парче 'леба деци... Мундири куцају! Траже оца, сина...*

Киша поче да ромиња. Пуцкета по темељима заоставштине. Добује по крајпуташима... Преко пута, у гори, негде међу легендама палих, у густом борју, мој праћед још увек чува стражу. Једино у даљини клокоћу слапови питког потока, који се пробија кроз вену живота.

Седамо у теренац. Опкољени планинском круном прве државе, продиремо путељцима којима су пролазили сељаци, трговци, научници, краљеви, војници, осветници... А сад вук или медвед. *Вепар или лисица...* Не воде сви путеви у Рим. Мој крај је тамо где су моји почели.

НОВИНЕ

Неколико година после Другог светског рата, једног пролећа, војник који је служио редовни војни рок у Ратној морнарици путује возом на редовно одсуство.

Време је летњих одмора. Воз препун људи. Војници и цивили. Ври као у кошници пред ројење.

На једној железничкој станици воз се задржава нешто дуже како би путници добили прилику да купе јутарњу штампу или неко освежење.

Један од путника у нашем купеу је један млађани војник у морнарској униформи. Касније сам сазнао да се зове Јанко. Осећао се непријатно, једино он није купио приперак јутарњих новина, а сви његови сапутници у купеу су то већ одавно учинили. Зато је одлучио да новине купи, иако је био неписмен.

Позва продавца новина, испружи руку кроз отворени прозор купеа и новине се нађоше у његовим рукама. Врати се на своје седиште, а у међувремену је у купеу, на њему суседно седиште већ села једна млада и дотерана девојка.

Момци из купеа почеше да је онако из прикрајка загледају упирући, без превише снебивања, погледе у њеном правцу. Јанко се трудио да остави утисак да је равнодушан и да га не тангира ништа од онога што се збива око њега. Поготову, да га не занима пристигла госпођица.

Отворио је тек купљени примерак јутарњих новина и поче тобоже да помера усне. Кобајаги и он нешто чита. Девојка, која је седела до њега, поче крадом да се осмехује и онако да га испод ока с времена на време погледује. Коначно није могла да издржи и запита га: — Извините, војниче, али чини ми се да сте новине окренули наопако?

Јанка ово изненадно њено обраћање и неочекивано питање на тренутак збуни. У новинама тада није било фотографија па му ни на крај памети није пало то да је новине окренуо наопачке. Али се убрзо прибра, лагано се окрену према младој дами и мирно рече: — Знам, госпођице, то сам учинио намерно. Путовање ми је дуго и досадно па овако доста спорије читам. Када бих читао онако како то сви чине, новине би брзо биле прочитане и ја бих се после тога само досађивао.

Девојка, изненађена одговором прошапутала. — Господа ми Бога, ја писменијег и паметнијег момка у животу нисам видеела! А Јанко ће у себи. — Нити си га видеела, нити ћеш га видети. Ни слова нисам знао, али некако се извукох.

МАТОРЧЕВ ОПРИЧАК О САСТАВЉАЊУ КРАТКИХ СКАЗОВА

Држим да су ова моја брижљиво трукована словца – сићакна као мравићи – облик сведочења о непотрошеној радишности и упорној марљивости какве ме одликују од како знам за себе, а уједно су и сведочанство о мојој чуварности. Ево, докрајчујем деведесет и другу своју годину. Први индикт двадесет и првога века већ је иза мене. Ово бележим 2016, на Светога Трипуна дне, дакле на дан 14. фебруара.

Сказове имам обичај да китим свакоразним предикатима доста штедро, али одговорно, расудно, без произвољности, без олакхих придевања и претеривања. Кадикада, међутим, испадне да творени текст изгледа мање разговетан, нејасан је и збркан, логички и естетички је неконзистентан... трапаво и замућено делује – погледом кроз говеђе пихтије га називам и звирењем кроз фондан на мињону – те захтева поправке, то јест свакичасна преиначавања, појашњавања... и, дабоме, изискује скрупулозна стилска дотеривања, глачања... Некада доста размишљам, уздржљив и шкрт сам са речима, а гдекада, опет, изрази журе, из залета иду, наскачу један на другога, као да се играју труле кобиле. Отуда, срце графитне писаљке затупим погдекада зачас, док понекад га трошим баш типко, спорашки. Бритвом зарезујем коралнорумену оловку марке *Staedtler*, тврдоће *HB*, тип *Mars Lumograph*. У ре-

зерви имам још једанаест истоветних. И још пола тучета неких жутих *Koh-i-Noo* писаљки држим – једном давно саделаних, у Чешким Буђејовицама – још неначетих. (Сећам се, те сам графитне оловке пазарио у Београду, у Улици *Маршала Тита*, последњих дана априла 1963, у оно ондашње, баш прпошно, југословенско време.) С обзиром на језички мър и зацртану стилску педантерију и чистоту, сваки час користим једну врло ведру савремену гумицу за брисање, наранцасте боје, приде миришљаву. Лоптаста је и подсећа ме на некакву закржљалу мандарину.

***

Појмови, стручни појмови и изреке које су крајње неправедно постале клише, иако су многим утицале на живот:

Марфи! Све речено, а многи су пожелели да дотичног господина већ једном и сретну у мраку.

Црна статистика. Сваки тај број је нечији отац, непријатељ, комшија, сестра,...

Хиперактивно дете. Пре само двадесетак година се тако називало „Неваспитано говедо“, које терорисше вршњаке.

Ружна као лопов. Нема те жене која је толико ружна да није неком лепа, нити толико лепе да неком није ружна.

Криза средњих година. Свако има „луде опанке“ које мора да поцепа. Боље је да то уради на време.

Успех се не прашта. Исто је и са неуспехом, само што овај многе и усрећује.

Неће је опрати ни Дунав ни Сава. Невероватно, и данас се најчешће изговара за „њу“.

У лажи су кратке ноге. Ал' ипак мораш да се правдаш још годину дана.

Лако је њему. Аха, наравно... И за тебе када то кажу, не верујеш им.

Што, бре, не називамо ствари правим именом? Што не завршавамо реченицу до краја?

ДИЛЕМА

„Тата, јел’ у реду да муж вара жену?“

Преста смех, шала, песма. Умири се народ и претвори у уво. Ни ’тица се у селу није чула.

„Ма јок. Жена мора да се поштује.“

„А жена мужа?“

„Нема појма, далеко било. Она, стуб куће, деца!“

„Човече, радим у граду, у фирми пуној жена. Гледају, провоцирају, ’оће.“

„Никако.“

„Али, изборим се, трпим. Једна упорна. Ја седим, столица уза зид, а она ми седе у крило. Шта да радим?“

Тишина је парала уши. Ај’ сад, помисли мушко женска мангупарија. Чича се кратко замисли и рече:

„Сине, биди чо’ек.“

КРСТА И БИСА ЈОЦИЋ

Кишни, суморни дан у Нишу. Велико свадбено славље. Крста, млад, наочит, велики трговац из Беле Паланке и Биса, лепа, млада Нишлијка склапају брак. Свadbена поворка и пауза за сликање, година 1939. Пакао на вратима. Званице у филц отменим скупим капутима са рукавицама и лепим комплетима. Мали буржуји мале земље мучене Турцима, здробљене ратовима.

Прва бомба пада на кућу. Немци сеју смрт. Бела Паланка гори. Биса, млада, лепа, трудна, са сестром гине у кући. Нерођено дете у утроби. Бол у мозгу, очима, очај на рукама, јаук на уснама.

Крста у логору у Нишу. Млад, наочит, тужан и изгубљен. Брат га са породицом тражи на жицама, провлачи кроз људски очаја напаћених жена са децом, даје златник странцу у униформи зла за последњи сусрет са братом пред полазак на север Европе. Није га видео. Златник је узет. Норвешка га чека. Неће њих на Бубањ, та група иде у логор далеко у смрт. Радни логор.

Зима, хладне руке, стегнуто срце, уништена душа. Шта је остало од моје земље и мог народа? Шта је остало од мене, од нас? Пепео и прах, тренутак у вечности. Осмех је имала детињаста, сладак. Око струка сам је држао, дрхтала је од узбуђења, док је фотограф

ловио моменат згодан за вечност. Осмеха нема више, а могло је бити све. Могли смо бити живи.

Крај пакла. Долазак Руса, Крста носи униформу ослободилаца. Крста има четрдесет килограма. Воз креће кроз Шведску натраг у Србију. Слобода!? Крстино срце пуца. Крста умире млад, наочит, мучен и срећан због слободе.

У славу очевог стрица и стрине

НА КРАЈУ ЈУНА

Крај је јуна. Обично, око Видовдана, врше се жито.

Амбари испуњени златним зрнима милују очи и срца.

Биће хлеба. Стиже мир у кућу.

Рано изјутра, о Видовдану, одлазимо у цркву.

Палећи жуте воштанице, са захвалношћу се сећамо страдалих косовских јунака и молимо се за спасење њихових душа.

И мир тада настани и наше душе.

Обично, о Видовдану, одржавају се вашари.

Свенародно весеље. Раздрагани дечак узјахавши коњића, са нестрпљењем чека да се заврти рингшпил. Девојчица крупних очију у ручици држи ушећерену црвену јабуку. Прамен њене риђе косе преливају сунчеви зраци плетући венац од маште и снова.

ОПЕРА ЗА ТРИ ГРОША, И МАЊЕ

Монсерат Кабаје и Марија Калас шапућу око поверљиве теме.

Монсерат Кабаје (пита) : И шта је било?

Марија Калас (одлучно) : Ништа није било.

Монсерат: Чему онда збрка?

Калас: Уобичајено. (шапће тише, у поверењу)

Монсерат (и она додатно спушта глас) : А то је?

Калас: Срби су лоши владари...

Монсерат: Нисам знала. (искрено)

Калас:... али су добре слуге. (без заједљивости)

Монсерат: Охо. (мало јој се оте)

Калас: Па су млади отишли...

Монсерат: А где?

Калас:... тамо где има добрих владара...

Монсерат: Ааа, то. (високи Ц)

Калас:... а требају им слуге.

Монсерат: Хм. (замишљено)

Калас: Не верујете, велика примадоно?

Монсерат: О, не, највећа певачице.

Калас: Чему онда размишљање?

Монсерат: Да ли се, онда, пише са Б или В, Сер-
Би или СерВи?

Калас (одмахне руком): Како год. Идемо ли на
Кармен?

Монсерат (прође јој радостан осмех лицем): Оба-
везно.

Одлазе на концерт.

ОЛУЈА

Моје срце је дом олује. Вјетар вјешто проналази путеве кроз све пукотине, кроз куће поредане будаласто једне на другу, кроз дворишта полупокошена јер се изненада појавила киша. Кроз ране које су зацијелиле, и оне које још нису. Одјекује тајна пјесма. Не чујеш је све док не зауставиш трагове времена. Мирис паљевине и трулог дрвета саплићу се о вјетар, он их носи далеко, далеко. Чујеш ли олују?

Нису јој равне ни страсти, ни жеље, она их само безбрижно увуче у своје вртлоге кад се приближе. Надања, страхови, чежње, љубави, пожуде, горући пољупци и додири, живот, живост, радост – све оно што осјетиш за један живот почива у њој. Буди се насумице, театрално, маестрално, никада тихо и постепено.

Она је застрашујућа, громогласна, тешка, али моја. Вјерно иде за мном, лојална као куче. Воли ме. Даје ми снагу, даје ми страст ка животу, ка људима. Даје ми слободу да будем и крхка и снажна истовремено.

„Волиш ли ме“, питаћу те једном пијана од ноћи, кад нам душе буду лелујале неким необичним путевима. Казаћеш, можда, „да“ и у мени ће да заиграју сви недужни посматрачи које утамничих искуством. Играће, пјеваће, тињаће ватра посвуда. Смијех, сузе радоснице, голицање по табанима, пољупци у врат и груди само су неки од осјећаја које ћу да пожелим

тад, пожељећу да заједно осјећамо слободу. „Волиш ли ме”, питаћеш ме потом, а ја ћу ти рећи да зауставиш трагове времена, и да се ту крије одговор. Понијећу те радошћу, ослободићу те љубављу. Олуја се буди.

ПОКВАРЕНЕ ШКОЉКЕ

Те вечери мој муж је срео старог знанца. Изашли смо у шетњу након вечере, а ја сам цијело вријеме имала осјећај да се проматрам у огромном зрцалу које искривљује људске фигуре до гротескних облика. Знаш и сам да сам се знала оборити од насртаја панике глумећи откачену фацу за потребе аудиторија. Свидјела ми се та игра и мислим да сам ју играла доста добро. Забављала сам се проматрајући лица на којима је читко био исписан презир према мојој појави. На тај начин сам освајала невиђене просторе слободe. Била сам невидљива. Могла сам што год сам хтјела, а они појма нису имали да манипулирам њиховим набилданим сујетама, завлачим се у њихове спаваонице, разбијам скупоцјени порцулан из њихове снобовске збирке, јуришам прљавом метлом на угланчане примјерке кућног инвентара, пушим јефтине цигарете отпухујући димове у миришљаве завјесе купљене у иноземству, бришем подове крзеним бундама и свиленим блузама њихових љубавница, читам њихову пошту и доносим кућним помоћницама свјеже јагоде и букете свибањских ружа док они хрчу под сатенским покривачима.

Те вечери на шетници уз море, док је мој муж поздрављао старог знанца, осјетила сам снажан нагон за повраћањем. Мучнина се појавила заједно са широким осмијехом мог супружника упућеним знанцу.

Имала сам једва толико времена да се удаљим пар корака и повратим наслањајући се на ступ уличне свје-тиљке.

— А, то је добар знак! — зачула сам као из даљине знанчев коментар. Мој муж је уочено стајао и ни једног тренутка му није пало на памет прискочити ми у помоћ.

— Како то мислиш, добар знак? — замуцао је парализиран од стида.

— Пааа, мислим, принова на видику... Хе хе хе! — кревелио се господин.

— Ма, не! Шкољке! Покварене, изгледа! — пр-тљао је.

Пришао ми је тек кад сам кренула натраг у хотел. Успут је сметено довикивао знанцу:

— Опрости! Жао нам је! Видимо се! — непрестано се осврћући као да је изгубио кључеве.

СРЕЋА ИЛИ МАЛЕР?

Одржавање балова, у Врбасу и околини, уобичајено је у зимском периоду, обавезно пре почетка поста. Тако је било и овог пута, на балу у Кули.

Кула је градић, дванаест километара удаљен од Врбаса. А суревњивост ових насеља има дугу традицију, још од времена после Другог светског рата. Оба градића су се прилично брзо развијала, тако да су временом основала велике и успешне пољопривредне комбинате, али и прехранбену, текстилну, металску и кожарску индустрију, као и развијену трговачку мрежу и услужне делатности, односно велики број занатских радњи. Међутим, такозвани период транзиције, што је уствари феминизам за отворену и озакоњену пљачку државе, ојадио је, као и целу Србију, оба градића. Многе фирме су урушене, неке до потпуног гашења, а неке до пуког таворења. Ретке су, колико толико, остале на ногама. Маса људи је остала без посла, а они, који су остали да раде, претворени су у савремено робље. Једино што им је преостало, да бар за тренутак забораве стварност, били су балови.

Дакле, на реченом балу, као и увек, одржавао се и рулет плес. Стева, који је, за разлику од мене, био добар плесач, одмах је купио томболу. Запао му је да буде Ромео. Одмах је почео да кружи погледом по сали, тражећи међу присутним дамама ону која би била најпожељнија. Пошто је био осредње висине, од-

мах је, као кандидаткиње, одбацивао оне високе. Наравно, ни оне у годинама не би се могле урачунати у пожељне... Уто су почели да прозивају парове. Ускоро прозваше Ромеа и, наравно, Јулију. Устаде Стева, поче да се осврће по сали да види која дама ће се јавити као Јулија, кад га супруга ухвати за руку, показујући томболу на којој је писало: Јулија...

САБИНА

Сукња јој је смарадно зелена, бошча црна као последњи угарак огња. Из повијене мараме вири белило лица и прави савршени контраст. Ноћас је добила месечницу први пут. Низ обле бутине јој капала крв, правила вијугаве трагове урањајући у мекоту креветног чаршафа. Зашла је међу тканину и оставила ружичасти цвет. Она на бутинама се скорела до јутра полепивши свиденкасте длачице. Плакала је, немо и без шума. Само наглим трзајем главе уназад одавала је знак да се боји, да јој је хладно, да не зна како ће, да хоће загрљај, да мисли да пита, да не сме да каже, да жели да осећа, да ћути кад треба, да сања... Данас је први пут изашла до продавнице повијене главе. Ћутке је у руци носила лубеницу. Загледана у њену кору, прошарану белим изувјаним пругама, мислила је о претходној ноћи. Из уске збијене улице и њених скупчених кућерака провиривале су главе комшиница: „Вид је Сабина, дошао ред и на њу, Алаху Агбар“, чула је у својој глави. На прозорима никога није било. У њој ветар промиче кроз све отворе, дува, леди још непроливане сузе које се опором суше у грлу и траже место где ће се излити. Папуча јој проклиза низ један камичак на ужареној калдрми, благо али сасвим довољно укриви ногу на унутра, па изгуби већ пољуљану равнотежу новог девојачког стаса. Из њених влажних дланова склизну зрео плод и распуче се на комаде.

Сок лубенице је урањао у пукотине врелог сунца, постао топла ушећерена маса, као усирена крв Сабининог међуножја. Њено лице доби неки нови израз, озбиљан и устаклен. Није више било плачно.

ОКЛОП

Ходао је погурен.

Рамена повијених напријед, руку савијених у лактовима и приљубљених уз тијело. Погнуте главе и врата, који је нестајао негдје у превојима одјеће.

У његовом ходу слутили су муку.

Замишљали и сваким даном преувеличавали терет, који је носио на плећима.

Слушали су невидљиву и нечујну олују, која га је шибала и савијала, као слабу грану.

Склањали су се, када им је ишао у сусрет. Окретали главу, да му избјегну поглед. Као да је невоља различна болест, чували су се кужног трага или задаха, који остаје за њим. Држали су се своје ситне среће и подношљиве несреће, као амајлије.

Ходао је погурен.

Све се више савијао, попут оклопа или шкољке.

Својим тијелом заклањао је малену птицу, перја које је пламтило попут ватре, која је лепршала, треперила у њедрима његовим. Приближавао је главу, да слуша њен умилни пој. Штитио је и скривао, да је не упрља сивило и суровост свијета. Да је не уплаши и не отјера зло и ограниченост људи. Да не утихне њен глас и не промијени се њена љековита пјесма.

Ходао је погурен.

И сви су лицитирали муку у његовом ходу.

Али нису видјели пламено паперје, које је ницало на леђима његовим.

СВАДБА

Спрат Митрове куће је заударео на откључано и Зорину тугу због сутрашњег весеља. Трчкарала је Марта од вани ка унутра. Од смијеха до суза. Од тате до тете. Од Митра до Смиље.

Касније је, без велике пјесме и наде, баба Сава са кромпирушом дочекивала Митрове нове жене. Свима је осим све старијим младама било јасно да неће потрајати.

Другарица Мартине тетке се ругала Смиљиној вјенчаници иако своју, барем и такву, макар и код чика Митра, никада није обукла.

Смиља је често плакала због чега је Марти било криво мислећи да је од среће.

Сава је поново правила питу.

СНАЛАЖЉИВИ БОБИЈСКИ ЧОБАНИ

13. октобар. 1941. године –

Два чобанина су чувала овце у подножју села Савковића, гласно запевајући, па потераше стадо уз брдо, уз зелене обронке бујне планине Бобије. Свештеник беле косе, који је седео на доксату повеће куће, очински одговори на њихов поздрав; показујући прстом на Бобију, само рече: „Ено, кад видим око врха Бобије бијелу чалму магле, знам да ће бити промене времена“.

Чобани замакоше са стадом уз косу. У јеловику чуше бат корака и кршење сувог грања и шишарки. Рат је, има свакојаких војски, младићи су се научили опрезности.

Из густиша бану пред њих чета младих партизана, са титовкама и црвеним петокракама, на грудима им укрштени реденици, за појасевима задевене бомбе. Преплашени, али довитљиви младићи, да би показали наклоност, запеваше стидљиво: „Накриви се оскоруше грана, иде чета младих партизана!“ . Партизани их погледаше пријатељски, а један изађе из строја, и пружи им заповеднички две петокраке, да их ставе на измашћене шајкаче. Био им је наклоњен, али је деловао строго, а младићи су га гледали снисходљиво и са уважавањем. Позвао их на омладински састанак,

увече, у школи у селу Савковићима. Они завикаше, као један: „Оћемо, вала, доћемо довече засигурно!“

По подне потераше опет стадо на пропланак, још ближе врху зелене планине. Утом чуше бат корака. Из тамне борове шуме искрсну чета веселих младића са шубарама и кокардама, држе у рукама пушке и пушкомитраље, као да су их одломиле са грана борова; бомбе су им задевене за опасаче око појаса, а реденици преко груди пуни фишека сјајних месинганих метака; сви носе велике браде и бркове. Ти четници, делују некако безазлено и доброћудно, барем у односу на партизане, који имају нешто ледено у себи. Довитљиви чобани се одмах раскравише, и, да придобију њихову наклоност, запеваше из петних жила: „Шкрипи, шкрипи шаша, ево наших шубараша!“

Колона се заустави, четници полако спустише наоружање на земљу, чобани им рекоше, углас: „Бог вам помого, јунаци!“ Четници почеше да их тапшу раздрагано, узвикујући: „За краља и отаџбину!“ Један доброћудни грмаљ узвикну: „За крст часни и слободу златну!“ Сви четници, као један, запеваше весело, да се планина орила: „Кличе вила са Немића, и призива Обилића, Обилићу српски тићу, Обилићу српски сине, вини нам се са висине!“

Мало застадоше, из чете се издвојише њих двојица, један држи сатлик ракије у рукама, а други флашу шљивовице, види се да су помало пијани, почеше да натежу флашу и да певају, не превише гласно. Прво један запева: „Оће чича“ а други настави: „Оће више“,

а онда обојица запеваше из све снаге, углас: „Ала чича калајише, од колена па навише!“.

Четничка чета покупи оружје, стаде у строј, и оде својим путем, гласно певајући: „Рогатица у камену, изгорела у пламену!“ . Онда променише мелодију, и зачу се из даљине: „Овце ћера Јулијана, по шумама и горама!“

МИНИ-СФ-КОРОНА ПРИЧА

Након ко зна којег по реду вакцинисања против ко зна којег по реду новог соја короне, код вакцинисаних се појавио сасвим нови симптом: избијање црвених капљица из пора. Престрашени људи су испрва помислили да је реч о крви, али је брзо установљено да се заправо ради о гвожђу. Из табора ретких преживелих антиваксерера пласирана је прича да су вакцинисани у серумима добијали нанороботе који су били способни да се у њиховим организмима саморепродукују – зашто би иначе вакцинисанима било препоручено да уз јело користе суплементе који садрже гвожђе! По антиваксерима, нанотехнологија тј. нанороботи су имали задатак да вакцинисане људе претворе у праве роботе, потпуно послушне властима. Наравно, струка је ове злобне дилетантске приче лако оповргла, капи течног гвожђа које избијају из тела објашњене су као симптом новог соја вируса, након чега је уследила нова рунда вакцинације. И на крају је све било у реду.

МОРЕ

Волим да одем на море
Тамо до изнемоглости израњам шкољке
Потопљене часовнике и изгубљене ствари
Онда их заведем каталошки
Па их читавих 355 дана разгледам

И осетим мирис јода
И чујем звуке таласа
Па буде ми лакше
Док пливам у говнима

ОТКУД ТИ У СРЦУ МОМ

Твоје пажљиво очеткане чизме су прешле километре, далеке земље, које сам ја видела само на мапи. Јурио си неустрашиво, пред тобом су сви бежали и сагињали главу. Марширао си увек гордо, груди испуњених поносом и срцем међу идеалима. Згазио би свакога, ко ти се нађе на путу, без размишљања и самилости, и наставио би даље, у нека нова широка пространства. Заносио си се високим речима и делао по њима, надахнут и луд од опијености, у жару борбе и веровању да је човек – бог на земљи.

Откуд ти у срцу мом? Ти, без вере и милости? Који те ветрови воде к мени, шта те то вуче на моју страну? Не могу ја никад бити теби ни налик, ја бих свакога пожалила. И пригрлила. Жена живот треба да да, а не да узима.

Откуд ти у срцу мом? Ти, кога ни јутро не радује? Не заносим се маштом тебе да мењам, твоја душа вапаје не чује. Зашто си ту и гледам у тебе, као да другог нема на свету? И радујем ти се, о, спаси ме, Боже, пратим ти корак у шкрипућем снегу.

Откуд ти у срцу мом? Ти, који ћеш брзо отићи? Чекају те нове страшне битке и лењост те овде не сме стићи. Откуд ти, у чијем оку игра само мач пламени? Ти, баш ти, суров и груб, камени стуб, да се свидиш мени?

Волећу те немо, из даљине, без речи и без покрета руку. Нећу дозволити да то икада сазнаш, од мене ћеш добити само презир и грдњу. Проклињаћу те пред оком и светом, да ти се имена не памти и гроба не зна. А негде, у себи, помислићу, прогледај, човек си, жив и здрав. И вероваћу, како ни мајка не би, да ћеш се сабрати и пронаћи дом. И сто пута ћу проклетити тај дан, кад си се јавио у срцу мом!

У НЕКА ДАВНА ВРЕМЕНА

У давна време, кад се синови Божији и дивови почеше множити на земљи, а кћери човечије народише, видеше синов Божији кћери човечије како се лепе и узимаше их за жене. Деси се да идући у потрагу за њима, залуташе и стигоше до обале где живеше див по имену Атос. Кад их он виде, обрадова се, а у њихову част принесе највећег овна да их угости.

Они једоше и пише са њим и заноћише крај обале. Кад се ујутру побудише, налазише се у долини, а мора и барке којом су допловили није био. Далеко на хоризонту, чуо се шум таласа и надзирала се обала. Колико год да су јој се приближавали, толико им је она бивала даља и даља, губећи се на крају и у њиховим очима.

Гајили су потајну наду да ће једном ипак успети да оду, зато бацаху коштице маслина које им преосташе од богате трпезе којим их је Атос угостио, верујући, да ће можда, када маслина израсте да им покаже пут.

Године прођоше, они остарише, не желећи више да оду, јер овде је сада био њихов дом. Долину прекрише стабла маслина а они је прозваше „долина маслињака“.

ТУЖНА ЉУБАВНА ПРИЧА СА СРЕЋНИМ КРАЈЕМ

Млади регрут Момчило Тасић у једном делићу летњег сна, сасвим случајно заволе госпођу Нектарију Новак. Дуго је ту љубав носио у себи. С телом као ватра жива, са душом као жедна вода... И коначно на поласку у рат са Бугарима отрчао под ниски прозор госпође Нектарије Новак и збацио са себе униформу и го као од мајке рођен пред њу одлучно стао и рекао: Нектарија, љубави, голубице, сан је као равница нејасна! У једном трену изгуби се преко неба! Али ти си права голубица што надлеће и разгаљује моју душу. Удај се за мене!

На то се госпођа Новак једноставно није обазрела као што се неће обазирати ни на писма која ће јој он упорно слати с ратишта по разроком Миловану. Нектарија једноставно није одговарала на писма омирисана сувом сврљишком шумом, само је разроком Миловану једном рекла:

Он није из мојих снова, и ја нисам хероина његовог сна. А и да је тако, сан је равница нејасна, за час се изгуби преко неба... И реци, никада ме неће имати! Када је такав одговор разроки Милован пренео Момчилу, овај погледа у влажно небо и на брзину исписа још једно зажутело писмо. И као печат, јер се сам себи заклео да ће ово писмо бити последње, исцрта, у неком чулном заносу, бојама гарежи, суза, помрачине

и крви панораму једног бугарског села. Завршавајући писмо реченицом:

— Дишем те, пуним дахом љубавне среће сласт!

Носећи са собом судбоносно писмо у великом десном џепу громби капута, где је као у каквој остави, још држао и парче двопека, мало дувана, кесицу шећера и грумен соли, разроки Милован погибе од метка залуталог у његов трбух. Баш кроз тај десни џеп.

У то време умре и Нектаријин муж, Гојко банкар, а она остаде сама са седмогодишњом ћерком. О Нектарији је Момчило слушао да се повуче у себе као у седефасту шкољку не успевајући да ухвати корак ни са животом, ни са сном. И заиста, у сновиђењима му се приказивала обрасла јелама, док њену главу обавијају црни облаци и бију тужни ветар и киша.

А заокупљен туробним загрљајима имагинације (од велике количине ракије) и еротским фантазијама о њеним чедним белинама, у њему је као луч тињало сећање на могућност љубави у неком мехуру од временског размака, мехуру који ће свакако доћи: снег пао по њој па јој покрио чврсте и бледе груди од леда, из уста јој јуре небеске реке, а мајушна брада стрши слеђена. А наједном кротка, бојажљива, наскоро се уздигну, главу јој крију сад већ бели облаци док јој ноге газе по врелој земљи...

Подмести се он да белим ножицама гази Њега. Али у том тренутку Момчило пуче мехур.

ЗВАЛИ СУ ЈЕ

Звали су је – жена с духом. Тај привезак носила је с поносом. Отворио јој је многа врата а да им није била ни близу. Били су довољни само осмех и он – шифра коју свако разуме. На једна је упорно долазила сваки дан. Најпре је тихо куцала. Потом мировала напрежући чуло слуха како би ухватила неки звук са друге стране. Онда све јаче и упорније, тако да је црвенило дланова прелазило у модро. Затим је укључила и глас који је од молбе прелазео у заповест и врисак, док од напора није постао шкрипав, једва чујан шапат. Постепено је губила снагу, да би се једног дана немоћно сручила горко заплакавши. Врата иза којих је тражила тако жељену љубав остадоше чврсто закључана, неотворива на осмех и дух.

Живот ју је насамарио, недостајало је још нешто. Нико јој није рекао да је морала да поседује најважније – душу.

ВИДОВЊАК

Ступам у контакт са оностраним, иностраним, страним и настраним.

Стижу ми поруке од других бића, планета, цивилизација, продаваца, анкетара и извршитеља.

Скидам чини, уроке, клетве, чарапе и доњи веш.

Јављају ми се духови познатих и непознатих, мртвих и живих, са пропусницом и без.

Имам визије, мисије, стратегије, дугорочне планове, билансе успеха и неуспеха.

Предвиђам будуће догађаје, временске услове, каматне стопе и кућне посете.

Бацам грашке, кугле, копља и смеће.

Повезујем изгубљене породице, усамљене особе и каблове на рачунарима.

Откривам необичне феномене и покривам ноге кад је хладно.

Добијам упуте од анђела и лекара.

Можете ме контактирати преко кристалне кугле радним данима од 9 до 5 или путем тарот карте у једном смеру.

ТРАГОВИ ДУХА НА ДАСЦИ

Столар у мом комшилуку ради годинама. Има сина јединца. Једног дана, док се хвалио, пред оцем, како је његов клан страх и трепет у насељу, отац узе обрађену даску и шаку ексера и рече:

— Сине, ево ти даска и ове ексере и за сваки твој неваљали и лош поступак, закуцај један ексер. Кад потрошиш, дођи па ћеш добити још.

— Иди, бре, тата! Данас у ери компјутера, паметних телефона, робота и вештачке интелигенције, ти ме замајаваш даском и ксерима

— Послушај ме бар једном у животу!

Син, за чудо, прихвати и то уради

— Оче, потрошио сам све ексере који си ми дао — рекао је с поносом.

— Алал ти вера, сине! Сад да видим, да ли би могао да чиниш добра дела? За свако добро дело, вади по један ексер!

Није прошло дуго и, ево ти сина код оца.

— Оче, — поносно је узвикнуо. — Ево ти чиста даска. Сваки вађени ексер је једно моје добро дело.

— Алал ти вера, сине! Знао сам да ти можеш да будеш добар дечко. Тата се може поносити тобом, Само, погледај сине — показао му је даску — трагови духа су остали и не могу се избрисати.

ДЕЦА И ЛОПТА

Два дечака у испраним јакнама и подераним панталонама играју се данима у парку, близу цркве. У коси им се хвата иње, прсте дахом греју. Лопта гуме-на, малена, испумпана. Сви пролазе не гледајући их. Један псић се придружује, скакуће међу њима све док лопту као замотуљак не ухвати и настави да се шепури пленом. Власница се снебива, не жели да без играчке остане било ко на том малом простору игре, нуди великодушно да деци купи другу. Загледају се и гуркају, споразумевају очима, доброту и могућност никада нису тако изблиза могли да додирну. Само на прекор и погрде када некога случајно погоде или се препрече на путу онима који хитају и за своје кашњење траже кривце. На путу до трафике застају, пуштају жену да иде сама, толико пута старији су између себе и њих већ поставили границу, упамтили су. Добијају нову играчку, захваљују се и уместо за ручке кесу држе одоздо. Млађи збуњено пита брата да ли је могуће да кошта више од бурека. Малишан не одговара, само привија дар да се огреје о радост пружену. Не смеју да разгрну ивице и пусте да падне. Игра ће већ сутра страх потиснути, јака је то сила. Не мења све, чини само бољим. Биће они поново ту, придружиће им се куче или дете или бар приметити колико радости има у деци која се играју. Више од игре.

ТОМБОЛА

Дивљан је по други пут у веку стигао у Београд као избеглица из Мостара. Први пут у мају четрдесет прве, имао је седамнаест година. Други пут деведесет друге, имао је шездесет девет. Становао је у улици Краљице Наталије са мајком и сестром у неком подрумском стану. Отац је остао у рату у јединици код Јевђевића. Код госпође Јовановић је свакодневно уносио дрва. Живела је са дететом од пар година док је муж био у заробљеништву у Немачкој. То дете је стално плакало док је он исте те ноћи већ био у њеном кревету. Шифра позива је био пешкир на прозору. Тако годинама. Рат је завршен. Сви преживели су кренули кућама. Муж Јовановићке је стигао. Пешкир више није стајао на прозору.

У јуну деведесет друге позвонио је опет на та врата. Врата је отворио син госпође Јовановић, онај некад плачљиви дечак. Рекао је да му је мама умрла пре пола године. Питао је ко је тај човек. Када му је он рекао Дивљан, стари пријатељ, син госпође Јовановић је почео урлати, претити и терати га.

Уништио си живот мојој породици, мом тати, губи се, викао је.

РОБА БЕЗ ГРЕШКЕ

Купили мој брат и његова супруга лаптоп у једном од ланаца који продају техничку робу у региону. Мало су се изненадили што су у радњи инсистирали да им дају неотпакован примерак. Млади продавац је био толико убедљив, да се ради о најновијем правилу у циљу заштите потрошача, да су поверовали.

Чим су стигли кући, крену да укључе машину. Како нису успели из више покушаја, позову још неколико пријатеља за савет. Ни ове инструкције нису биле од помоћи. Већ уморни од испробавања и комуникације са потенцијалним помагачима, међу којима је било инжењера информационих технологија, јаве се у продавницу и питају шта чинити у невољи која их је снашла.

После кратког објашњења да не могу да покрену лаптоп и да на све команде опстаје само једна порука на екрану која пријављује грешку, љубазни продавац из друге смене спремно одговара: „Донесите лаптоп. Послаћемо га на поправку!“

ШЕТЊА НЕПОСТОЈЕЋИМ СВЕТОМ

Слике пуне мириса села у јесени, обојене емоцијама успаваше градског човека. Сан на јави га је одвео у неке друге снове.

Октобарска ноћна шетња местом свог заборављеног детињства одвела га је у светове чудесније од неописивих, оних у које воде биљке Амазона његово богато урбано друштво. Кроз пуне дугачке улице водич му је била распричана девојчица. Рашчаврљала се и весело му причала о прецима и потомцима становника кућа поред којих су пролазили.

Знао је о старом насељу сувопарне историјске податке. Познато му је име места пре доласка Римљана. Дешавало се да у граду изрецитује зашто насељу окупатори из старог века назив променише у Пагус Мартиус.

Стари Римљани давно су нестали. Нестао је и стари (књижевни) изговор латинског језика, сменио га је вулгаризовани латински... А сећање на римски период? Е па, остала је до 21. века легенда о баба Марти по којој место добија име. Моћни италски бог рата и пољопривреде Марс замењен је усамљеном словенском баком и њеним јарићима. Словени слове мало другачије од историјских књига.

Књиге помињу властодршце Римљане, Хуне, Ромеје, Мађаре, Турке, Аустрију, Аустроугарску – девојчица је живо причала о житељима Србима. Мртви

као и старе царевине су они одавно, али оживеше бр-кати патерфамилијаси са својим породицама, породичним задругама проласком поред дворишта њихових некадашњих двора.

Пројури хитри, „дух времена“ – ауто. Корачање сеоским тротоаром већ спада у прошлост. Девојчица је, у ствари, мати градског дођоша. Подмладила се разговором, помињањем старих имена, имовних стања – пре тога инфузијом: фузијом са њеним местом рођења. Побегла је из и од града! Изградила је свој сеоски свет у глобалном селу. Реалан је и чудеснији од света њене белосветске генерације.

Напуштамо градског дођоша. Отишао је у снове, идемо и ми у своје реалне или надреалне, али постојеће.

ЈУТРО ПОСЛЕ ПУНОЛЕТСТВА

Пробудила сам се и погледала на сат. Било је скоро подне. Овог јутра сам спавала дуже јер сам синоћ прославила своје пунолетство. Како ми је брзо стигао овај април 2023. године, а као јуче сам прославила рођендане у играоницама са аниматорима.

Овај дан сам планирала веома дуго. У глави сам разрађивала све до најситнијих детаља: моја фризура и шминка, хаљина и ципеле које иду уз њу, простор и музика, списак драгих људи... Сад кад погледам, испало је и боље него што сам очекивала. Док гледам слике, видим како смо сви били весели, леви и срећни. Једино ме растужује то што ми је недостајао дека, кога сам изгубила од короне. Знам да ме гледа са неког бољег места и да је поносан на мене. Мислила сам де ће јутро после мог пунолетства бити потпуно другачије. Сви су ми говорили да тада улазим у свет одраслих и да се све мења. Међутим, мене је ово јутро навело на размишљање. Размишљам о одговорности и зрелости које носе године преда мном. Ја сам неко ко је желео да буде вечито дете, а сад некако треба да одрастем преко ноћи. Мало ме и забрине кад помислим на свет у коме ћу одрастати. Још увек се осећају последице светске пандемије од пре две године када смо се удаљили једни од других, били под маскама, без путовања и прослава, када смо се осећали небезбедно. Иако су прошле две године, људи су и даље забринути. Ме-

Ћутим, решила сам како ме то неће спречити да својим учењем, залагањем, радом мењам свет на боље. Остало је још месец дана до краја нашег гимназијског школовања. Знам да сам у многим добила пријатеље за цео живот и да се наше дружење неће прекинути са последњим школским часом овог маја. Са најбољом другарицом спремам пријемни за факултет. Толико снаге има у нама да желим да нам је само небо граница.

Јутро после мог пунолетства није променило свет, али је променило нешто у мени. Осетила сам се зрелијом, одлучнијом и јачом. Схватила сам кад кажу да је „Свако ковач своје среће“ и да ако нешто јако желим то и могу остварити. За почетак решила сам да ћу овог лета волонтирати у некој организацији за помоћ болесној деци.

НЕКАД И САД

Некад: Пролеће, окопавамо кукуруз, знојимо се, мучимо се, али кад се окренемо, а иза нас видљиво урађен посао а у нама велико задовољство. Много физичког рада и у другим пословима у свим годишњим добима и много унутрашњег задовољства због свих постигнућа. Имала се своја здрава храна, произведена у сопственом домаћинству, само што је негде можда није било довољно.

Сад: Уторак, четвртак, субота – по два сата у теретани и то ако се има времена или бар по један сат. Понедељак, среда, петак – шетња или брзо ходање бар по пола сата. Ништа не видиш кад се окренеш, али унутрашње задовољство дође кад се виде резултати па кад тад. Сада има хране у изобиљу, али мора добро да се размисли ста да се купи јер у свему има НЕШТО.

Можда је некад било боље него сад.

А можда је боље сад него некад, него икад.

Ко то може да измери?

Учинимо да нам свима буде боље сад, од нас зависи! Да ли...?

Али не заборави, да би били задовољни – резултати су важни!

ПУТНИК ИЗБОРАНОГ ЧЕЛА

Сео је у супротном смеру вожње. Испред њега проматрао га је тек пар очију жене која је влажан кишобран придржавала левом руком док је десну шаку ставила преко торбе смештене у крилу.

Аутобус се пунио. Нико да седне ни поред ње, ни поред њега. Додуше, он је високо прекрстио ноге и велику дупке пуну кесу сместио поред себе, тик до ногу па је практично онемогућио прилаз празној столици. Не би ни био упадљив да још пре поласка са почетне станице није завукао руку у џеп и потегао из флашице од неког лека. Било је очигледно да се није радило о лечивом сирупу јер је накнадно још у два наврата приносио устима текућину.

Врпољио се, шаком прекривао лице, померао нервозно главу и жени би непријатно, ни крива ни дужна осетила се да га шпијунира, а први пут га види у животу. Не беше то неко од сталних, препознатљивих по виђењу, јутарњих путника који журе на посао. Овај је имао неки ванредни задатак, само се за њега припремао на сасвим погрешан начин, алкохолом.

Кад је силазио низ степенице, видела је каблове у кеси. Како ли ће их наместити, хоће ли се повредити, нешто оштетити, пожар изазвати? Осећала је сажаљење пре но љутњу. Колико је таквих зависника који се већ са првим сунчевим зрацима допингују, ходају без циља у суноврат?

СВАРОГОВА ВИЛА

Моћна, неустрашива.

Она је ненадмашна и невероватно лепа.

Ратница која је пошла у потрагу за Животом.

Није знала шта ли је то уопште и значило. Живот, те је пошла у потрагу да га тражи и пронађе.

На свом путу је наилазила на разнолике Дивове који су јој објаснили да се Свемир састоји од разних елемената, честица хелија и групних молекула.

Није схватала науку, само оно што је видела, те је пошла даље.

Налетела је потом на оне који говоре да су створили Дивове, те на оне који сматрају да су потомци оних Првих који су постојали.

Није она ништа увиђала.

Не зато што није имала памети већ јој је све било напросто несхватљиво.

Тражила је некога ко ће јој моћи помније објаснити.

Шта је то Живот и може ли га пронаћи?

Да ли га може и она имати? Или је Живот предодређен само за оне изабране?

Ако јесте, зашто се уопште и родила?

Силна у својој немоћи што не може наћи свој одговор...

Упутила се, Равана, тамо негде много даље где је Сунце заспало, Месец вири, а звезде су кренуле да се

помичу ка другим планетама, галаксијама, најмрачнијим путевима Млечнога и из најтамнијих чудеса да провирују ка другим Сунцима и разноразним Месецима и разноврсним звезданим јатима.

Коначно је надошла до једнога човека који јој је објаснио суштину, језгро Живота.

Шта је Живот?

Погледала је иза себе, угледавши истину на коју ју је упутио. То је Сварог! Живот, живи да постоји у њој. Срећа небеска.

РАЗЛИЧИТИ ТЕМПО

- Пожури, не могу тако споро да идем.
- Ја не могу брже.
- Па, некада си могла.
- Некада ни ти ниси јурио, него си пратио моје кораке.
- Мислиш да више не идемо истим темпом?!
- Не, него мислим да не желимо да идемо истим темпом.
- Шта хоћеш тиме да кажеш?
- Да си ме некада више волео јер си ишао споро и кад ти се журило.

ОНАЈ ДРУГИ ЈЕ БОЉИ

Клопарање точкова воза успављује. На његовом рамену, у његовом загрљају. Наше прво заједничко путовање. До моје куће.

Волим да путујем возом. Уживам у пејзажу на гравом стаклу прозора, погађању зашто је неко од сапутника забринут, љут, замишљен, весео, зашто је у журби улетео у вагон, рашчупане косе, неуредне одеће, поцепаних ципела. Занимљиве фаце, занимљиве приче, исповести, тајне, судбине. Занимљива понашања, навике, покрети, осмеси, говор, смех, погледи, мисли...

– Колико још има до наше станице?

Нервозно руком поправља ролку на свом врату. Чело орошено ситним капима зноја, дланови влажни. Поглед забринут. Покушава да се осмехне и прикрије подрхтавање руку. Несигуран по први пут. Шта ће о њему рећи? Какво мишљење стећи? Сад је тако важан први утисак о њему, њима.

Упознајем га са мојом школом и данима проведеним у њој, дечјим радостима, несташлуцима, одрастању. Колико тога је заиста чуо у својој забринутости?

Дека је пресрећан. Мајка и отац лажно срдачни. Брат одсутан, незнано куд. И сама сам збуњена, помало уплашена за нас двоје. Помажем мајци. Она ћути.

Није променила мишљење о њему, знам то по њеном понашању. И отац ће стати уз њу.

– Мислила сам да ћу имати лепог зета.

И мени је у почетку био одбојан. Али не због изгледа. И није он ружан. Леп је на свој начин. Правилних црта лица, висок, згодан. Помало препотентан. Та лажна препотенција је и била камен спотицања. Разлог одбојности. А када га упознате, поред вас је једна дивна, брижна, нежна, најлепша душа. Најлепши човек.

Дека је имао дивног саговорника, слушаоца. Једва чека његов поновни долазак, сусрет. Мајка, на растанку, пружа нов, прелеп џемпер.

– Онај други је лепши.

Није мислила на џемпер. То је упућено госту. Не знам да ли је то схватио. Никад то није коментарисао, сем...

– Лепши џемпер нисам видео.

Тај други није постојао. То је покушај мајке да нас растави.

ИГРА СТРАСТИ

Нису ту само плесала два гола тела, ту су се душе спојиле у свом том диму од цигарета и врућини јула. То је тренутак страсти кад су обоје пали у свилу.

Ништа више није било важно сем тога да су сигурни да припадају једно другоме. И све оно што пре тога није смела пало је у воду. Осетила је слободу. Душе су плесале а тела су у томе припомагала. Хоће ли се покајати? Можда, али то сада није важно. Њихови кораци су били измишљени у тренутку. У тој игри су ноге плеле невидљиве нити среће. Да ли се сећају сада после ових година које су пролетеле? Наравно, сећају се. Душе живе вечно и увек се препознају. Игра страсти никад не престаје.

Љиљана Милосављевић

ГРАД

Венеција израња. Зграде високе. У модрозеленој води се огледају зидови, небо високо. Звоник и мост. Пристаниште. Балкон пуст. Водом се броди, не хода се. Превоз нико не погледа. На балкону ни девојке ни цвета. Звук мандолине у сећању, недостаје. Мирно је све. Чудесно бело. Месечина није.

КАКО САМ НАУЧИО ДА ЧИТАМ

Мој отац је био самоук човек. Волео је епске песме, нарочито оне које се певају уз гусле. Ја сам био најмлађе дете у деветочланој породици, а имао сам непуних шест година.

Како мој отац у тим годинама није добро видео, те је могао да чита само наслове и крупна слова каква су била у буквару, дешавало се да није имао ко да му чита песме. Тада је радио као дрвосеча у Љубишњи, негде између Чајничка и Пљеваља. Кући је долазио само викендом, а одлазио понедељком. И тако сваке недеље.

Једног суботњег поподнева старија браћа и сестре не беху у кући; неко је изашао послом, а неко у несташлуке. Играо сам се у соби, а отац се одмарао на кревету.

У једном тренутку придигао се и разгледао по соби.

— Види, види, сви се разбежали некуд... А ко ће мени да чита песме?

— Ја ћу да ти читам, оче! — викнух, иако нисам знао ни једно слово.

Он се насмејао, ставио ме у крило и помиловао по коси.

Идућег викенда, из торбе је извадио, шарени буквар. Позвао ме је и ставио у крило.

— Да ли би волео да сазнаш шта све у овој књизи пише?

— Волео бих.

— Онда ћу те научити да читаш. Прво штампана, а онда и писана слова.

Тако је све почело.

Ускоро сам знао да читам, а отац ми је прво давао краће текстове, а потом и епске песме. Читао сам му највише јуначке песме о Косову, о Марку и Милошу, о хајдуцима и Првом српском устанку. Он би се благо смешио, миловао ме по коси и брисао руком сузе, нарочито кад бих читао *Смрт Омера и Мериме*, *Хасанагиницу* или *Зидање Скадра*.

Тако ја, пре поласка у школу, научих неколико десетина епских песама напамет.

Веровали или не, и данас их знам напамет.

ЛЕВО СТОПАЛО

Чудно, како ме понекад умирују слике из удаљене прошлости: јасне и бистре. Данашње још мрдају испред свог сталног места у сећањима. Ова је некако посебна: са дедом пред крај године, обично недељом, после ручка, кад ми је показивао свој орден. *Орден који се додељивао... војничким особама који постижу изванредне резултате... декламовао, очигледно већ напамет научен део говора, кад су му окачили орден испред целог пука. Орден за војне заслуге трећег реда* је подвизивао и ја сам тада био убеђен, да мој деда има *највише одликовање!* Само малко ми је било чудно да је деда добио одликовање, чак трећег реда, само зато што се залетео у тенк и остао без левог стопала.

Као најстарији унук, сам ја наследио његов орден. И замисли, јуче ми пријатељ представи професора-чувеног нумизматичара. А он, чим га је угледао поче сувопарно, као временска прогноза од јуче: *југословенски, Орден за војне заслуге са сребрним мачевима.* Шта? Страшно: па деда никада није поменуо никакве мачеве? Дал' орден није прави? *Пре 1961. је то био Орден за војне заслуге трећег реда,* ипак је наставио професор и тако ме спасио бруке. Трећег реда, значи, прави, правог реда, највећег? Помислих, али ме претече коначна оцена: *то је најнижи могући ред, орден је био 34. по рангу југословенских одликовања. Тренутно на тргу за њега добијеш један добар ручак. Да, видим: стари*

тип, сребро и бели емајл, игла цела, има два печата и кутија је оригинална... Ајде, добићеш још и кафу! Толико и ништа више! Уколико је „неко“ мислио да ће овим да се обогати! Пустео сам тишини, да испуни прилично велики простор између оноликог поноса мог деде на његову дарежљиву домовину и реалне вредности одликовања, којим му се она захвалила за жртвовано лево стопало.

ЉУБИЧИЦЕ

Бескрај себе објављује и потврђује и овим тренутком. Одбројавање? Сабирање? Одузимање? Удисај – издисај. Удисај – издисај.

Трепнем – погледам: плаво-бела окаста љупкост ми узвраћа са цветића афричких љубичица. Зажмурим, заустављам протицање времена, па спуштам усне нежно, опрезно, гануто, захвално на бокорасту цваст која ми шапуће: ма биће тебе нама још...! Овом се исконском, чудном лепотом и храним и браним.

Бам – туп-туп. Бам – туп-туп! Бам – туп-туп. Чекић у правилним интервалима наставља после пет да се оглашава са спрата изнад нашег. Новајлије се усељавају, па по својој мери изнова преуређује. Малопре позвонио да се извини због узнемиравања, поготову што је чуо да сам имала и неку хируршку интервенцију, нада се да је све у реду... и тако то. „Извините, још који дан. Мајстор каже да мора тако – да сваку плочицу удари два-три пута гуменим чекићем“, а ја, онако са прага, одговарам да не замерам, млади су, а ипак се то ради да би трајало... па се, преклапајући цветну кошуљу преко груди (којих нема) повлачим назад, на моју омиљену лођу, међу моје љубичице. (Оне двапут патиле и венуле кад ја нисам препознавала шта се у мом телу збива! А овога пута сваки нови цвет ми најављивао охрабрујући исход интервенције!) Осмех ни овога пута не ускраћујем ни њима ни себи,

па поглед селим на мало округло стоно огледало, остављено ту још из времена кад се на посао журило, а овде испијала прва кафа уз цигарету-две, наносила маскара... а ево ме сада како провлачим утрнулим прстима кроз младу косу, поседелу на залисцима, размршцујем штркљасте новоизрасле трепавице.

Бам – туп-туп! Бам – туп-туп, бам – туп-туп!

Бележим ове тренутке, за себе, опомену и трећи пут. Даааа! Има ме; овде и сада, на лођи са које погледом умољавам тракасто развучене рујне облаке да се још мало сабију и заклоне набубрелу ужарену лопту сунца.

Ситно, као усплахирено срце, куцка пар врабаца по симсу – скупљају мрвице које им ту остављам после ручка, обрадована што их, неким чудом, опет има у нашем крају. Кљуцкају и поскакују, па застану да, кривећи главице, значајно и без имало страха провере има ли ме.

А има ли мене на овом парчету папира, у речима, запетама, цртама и цртицама, узвичницима и упитницима? У тачкама, једној, или три? Између заграда? Да себе остављам, праву, у белинама између редова? Док свеприсутни бескрај пулсира овим тренуцима збрајања и одбројавања.

КИША У ПАРИЗУ

Целог дана падала је киша. Тог јутра желео сам да не постоји ништа што ми мучи душу. Она је била упорна а ја нисам желео да застанем и саслушам је шта хоће да ми каже. Не памтим када су ми стопала у ципелама била мокра као тада, док сам журио да проблеме сведем на нулу. Сетио сам се дана када ми киша није сметала и била романтична. Прозор умрљан капима из облака подсетио ме на нас док смо заједно са претпоследњег спрата Орсеј музеја гледали у гоблина на фасади, кога је као мене данас, квасила киша док се у инат кезерио Ајфеловој кули. Теби су се допадале боје на Матизовим сликама и скулптура од белог мермера у холу, а ја сам занемео гледајући у Сезанову балерину.

Дошло је време да изађемо јер се музеј затварао. Под тремом смо тражили заклон да нас не би уквасиле капи са неба, као да смо од шећера па ћемо се истопити. Када нам је досадило да се кријемо, кренули смо шљунковитом стазом Тиљари парка ка Лувру. Киша нас је квасила, а ми смо се смејали и трчали потпуно мокри.

Онда се разведрило. Сушио нас је поветарац док смо гледали Сену са моста и пили вино које смо купили у самопослузи само зато јер ми се допадала његова боја. Ајфелова кула је одједном почела да светлуца и помислили смо да је то због неке посебне прилике.

Људи на мосту су нам рекли да је тако сваког дана у исто време, али смо ми знали да је светлуцала само због нас.

Предвече смо јели сендвиче у ресторану брзе хране на тргу Република. Ја сам те тада, баш као данас, волео свом снагом јер не постоји нико други за мене, нигде на овом свету. Мирисало је на пролеће и влажне улице када је киша поново почела да пада. Трчећи до изнајмљеног стана, поново смо покисли, али није било страшно, јер коме може да смета киша када си у Паризу и киснеш са особом коју волиш.

(НЕ)ЗАБОРАВ

Време кад се спремаш за обилазак локала. Видим те тако јасно. Пажљиво бираш кошуљу, панталоне, каиш и ципеле. Још мокру косу чешљаш прстима. Лаганим покретом, оштрицом бријача, прелазиш преко четвртасте браде, пажљиво избријаваш образе. Утапкаваш лосион после бријања. Облачиш се. Узимаш јакну, ноншалантно је пребацујеш преко левог рамена, у десној руци кључеви од стана и аутомобила. Још један поглед у огледало пре изласка. Још видим онај израз у твојим очима. Задовољан си собом. Све је на свом месту. Стартујеш ауто и без журбе лагано крећеш у ноћ...

Памтиш ли? Да ли си маглом заборави прекрио рисанске ноћи... све оне буктиње изазване нашом дивљом, лудачком потребом... у тренуцима кад свет није постојао... само ми... Леди ли ти се крв у жилама кад ме у туђем погледу, осмеху, начину на који бацају косу препознаш? Видиш ли ме? Јасно, као да је јуче било? Да ли ме из груди, као неку смртну болест, део по део чупаш све до костију, стружеш, крвариш и ћутиш, мушки гуташ сву бол недостајања? Очекујеш ли ме у ноћи пуног месеца, док шеташ обалом, да се појавим, ухватим те под руку и наслоним главу на твоје раме, без речи, кад ћу ти само једним кратким уздахом рећи, колико си ми недостајао... Или...

Можда, једном, у ноћи пуног месеца, на рисанској обали, пођемо у сусрет једно другом... и таласи прошлости и будућности се стопе у један... у садашњост, топлу летњу ноћ, све боје љубави и нас...

СУПЕР ПРЕХЛАДА

Ударила нека нова болест на Британију. Пренио вијест рваски лист, Јутарњи ил Вечерњи. Једна жена дала изјаву да је три тједна била болесна. Каже да се двапут цијепила и трипут тестирала ал ковида ни за лијека нема.

Разлећеше се научници на све четир стране. Скупљај податке, дефиниши, о јаду ради, и утврдише која је болест и име јој нађенуше. Рекоше да се болест зове *Супер прехлада*. Шта ти је наука, мој јаране, чудо.

Прије рата био у Олову један младић звали га Прехлада. Не сјећам се да ли је био српске или турске вјере, само ми је у сјећању остало да је био добро прелаћен. Да је наука била напредна ко данас, сигурно би утврдила да је био Супер прехлаћен. А није био он сам, што би рекли, изолован случај, већ их је било колко оћеш прелаћених на оловској општини и шире до Сокоца и подно Романије. Тако да сам је скоро сигуран а вјерујем да ће и наука ускоро потврдити да Супер прехлада није нова болест, него да је откако је свијета и вијека харала земаљском куглом.

Светлана Нешић

ВРАТА

Отворена. Затворена. Одшкринута.

Отворена за радост. Затворена за тугу.

Радојка Никић Милиновић

НЕСТВАРНЕ

Налик сну мале бојажљиве приче у свежим јутрима чаробне. Топле као љубав.

ПРИЧА О НУЛИ

Да се из минуса пређе у плус треба проћи кроз нулу. Тако је са многим људским стањима, с болестима такође. Око нуле је често непријатније него у дубоком минусу – свеједнако тешко болестан, безнадежно сиромашан и скрушен. Када се придигнете а пре него што ступите на пут оздрављења, пре него што досегнете праг сигурности, пролазите кроз једну колебљиву фазу која зна бити невероватно напорна, пуна искушења. Дешава се да људи посустану и препусте се болести, да клону духом и дигну руке. Падну као камен у воду. Врате се познатом идентитету који им пружа сигурност, равнотежу, па и утеху: романтична пропаст.

Има их, опет, који се и напора и понижења ујасвају – јер није мало понижење за одраслог човека извлачити се из бездана, уз пуну неизвесност у погледу исхода, у погледу свог будућег статуса и будућег идентитета. Идентитет се гради кроз читав живот. Пролазити кроз нулу у одраслом добу је страшно. Зато од нуле често беже као да ће вас она усисати и избацити ко зна где, као тромба која све у себе увлачи и разбија. Уништила би им слику о себи, вероватно и ону у туђим очима. У шта би их претворила? Не може се знати.

Истини за вољу, треба се сетити и да све помножено нулом даје нулу. Да ли је то откриће траг неког

давног торнада? Или старог искуства с пропалицама које своје проклетство преносе на све око себе? Све чега се торнадо дотакне, распада се и нестаје. Све чега се олош дохвати, не нестаје, али је резултат можда гори и од смрти. Довољно је да се нађе бреша. Зато се сви и од несрећника склањају као од куге, да их не повуче туђ мрачни вртлог. Поов Малстрем.

Кад кренете да се спуштате у смрт, ипак морате проћи тај пут – кроз болест или кроз понижења, макар она била и интимна. Губите наду. Парадоксално, наћи ћете је поново на самом дну, кад другог више ничег не буде.

БЕАТА

Зовем се Беата и веома сам уморна. На језику који сте одавно заборавили моје име значи Живот. Насмејала бих се тој иронији да није бола који је вековима мој највернији пратилац, мада бих се радо отресла његовог гушећег загрљаја.

Била сам обожавана, цењена, омражена, прогањана... Сматрана сам вештицом, исцелитељком, саветницом, тровачицом... Моја браћа била су за вас и генијалци и лудаци. Бацали сте нас у окове, на ломаче, дизали сте нам споменике, писали нам оде...

Ни најмоћнији од нас не могу да утичу на плимину и осекуну. Зато морамо да научимо да пливамо упркос струји која нас вуче.

Али ја пливам већ предуго. Исцрпљена сам. Желим да се препустим виру, но, проклетство мог порекла и величина мог греха то ми не дозвољавају.

Једна лоша процена, тренутак слабости, емпатије, а толико изгубљених живота... Морам да окајем сваки од њих. Некад, када су ноћи посебно тешке, а слике прошлих времена необично јасне питам се да ли све то вреди. Чему када уништавате све чега се дотакнете? Премало нас је да залечимо сваку рану коју направите једни другима или земљи којом ходате. Оне се гноје, продубљују и ускоро ниједан мелем неће моћи да их очисти.

Какве ће бити ваше душе тада?

Какви ће бити ваши домови?

Не, не смем овако да мислим! Није моја вештина да тумачим време које ће доћи. Моја дужност је да помогнем. А и ко сам ја да вам судим после свега?

Биће, ваљда, боље. Даћу све од себе да буде. Морам. Без вас ја сам ништа, спасићу вас упркос вама самима јер ће то, једног дана, и мени донети спас.

КРИЛО РАДОСТИ

Сањала је мајку. Насмејану, полетну, питала је што не долази, да ли је воли. Сан се распршио у хиљаду болних иглица које акупунктурним обећањима нису могле да залече болове. У самом јеку уверења да је стваран и могућ, прекинуо се да би је подсетио на оштрице које се не дају углачати. Оштрице њене, трајне. Спремила се и пошла у шетњу. Једну трамвајску станицу ниже од зграде у којој је живела, угледала је дрвени сто и две клупе постављене једну наспрам друге. Брижне комшије су желеле да учине добро дело и лепше проведу тренутке у дружењу. Пришла је једној од клупа, јесење сунце је примамљиво пружало последње додире тоpline припремајући се за дане када ће трон препустити магли и кишама. Села је, но, мисао о мајци, тако жива и болно подсећајућа да је одавно, предуго већ нема, ничим није могла бити замењена. Ни на трен.

Говоре, птице су душе упокојених, ослобођена земног нарамка. „Ево, настаје песма“, помислила је и отворила ташну надајући се да ће се у њој наћи које парче папира и оловка. Папира није било, али се неки давни, готово избледели рачун показао употребљив.

„Ово је, можда, мати моја, што крилом радости пркоси ветру...“, брзо је записала.

Утом се, сасвим изненада, један голуб спустио на сто загледајући је. Није померала руку да га не уплаши. „Ех, што немам бар пола кифле“, помислила је нежно гледајући у ту, чудом неуплашену, птицу. Но, голуб не само да није био уплашен, већ се приближио ивици стола и сад је готово био близу девојчиног лица. Бистро, наранџасто око се загледало у њу. Девојка и голуб су се гледали неко време. Тих неколико тренутака као да је зауставило веома бучан саобраћај у тој улици, као да је на трен искључило кретање реке возила и људи, шум лишћа на кестену изнад њене главе. Све је стало у необични, укрштени поглед птице и девојке. Голуб се затим мало померио и кључнуо рачун са исписаних стиховима, а потом је изнова погледао у девојку. Стресла се.

Није било сумње, сан се обистинио. То је, уистину, била мати њена „што крилом радости пркоси ветру...“

ЦИГАРЕТА

Сједјела је у кафићу сама и испијала своју омиљену кафу и палила је цигарету за цигаретом.

Мисли су јој лутале, била је љута зашто се то дешава баш њој.

Била је разочарана, док је сједјела и пушила цигарету, гледала је у огледало које је било преко пута ње, њен лик у огледалу изгледао је тужно.

Гледајући тако свој одраз, у лицу почеле су сузе да јој иду, није могла да их заустави.

У том тренутку пришао јој је један стари декица, који ју је посматрао са сусједног стола и пружа јој марамицу уз ријечи „Не брини, све ће проћи, све ће бити у реду“.

Она се благо осмијехнула, узела марамицу и почела да брише сузе.

ЛОШ ДАН ЗА ПОСАО

Бијели пежо скрену на прилаз Петроловој пумпи. Стаде уз цијук гума. Истог трена, из кола искочише Фишер и Ђело са маскама преко лица. Носили су саобраћајне знакове за забрану скретања и забрану саобраћаја. Ставише их на средину пута и у трку ускочише назад, у кола.

„Вози, Марко! Идемо, дечки!”

Дојурише пред улаз у станицу. Ђело је видио само једно возило, и то без путника, паркирано на позицији број три. Унутра су два радника и посада из тих кола. Истрчаше из пежоа са репетираним пиштољима и нахрупише на врата зграде. Радници за пултом нађоше се у чуду. Ниједи, подигли су руке.

„Оћу паре, све, знам да их имате доста! Празни касу, отварај сеф!”

У исти час, отворише се врата тоалете. У просторију уђе старији човјек, са шеширом. Фишер је био нервозан, испуца неколико метака ка чичи. Одлети шешир, уз јаук, старац се стропошта назад у заход.

„Вади паре, све ћемо вас побити!”, грмио је Ђело.

Радник дрхтавом руком отвори сеф. Био је празан. Отвори и касу, извади тек неколико стотина марака.

„Однијели су пазаре данас раније, цаба сте убили чичу”, заплака радник.

„Нисмо га убили, ено, јауче и мрда се!“, издера се Фишер.

„Стооооооој! Не мрдај!“, на бочним вратима појавио се човјек у униформи агенције за обезбјеђење. Пјешке је кренуо на посао, у трећу, па је свратио по цигарете. Цијев његовог пиштоља гледала је пљачкаше. Фишер није слушао, покушао је реаговати. Прак и два метка га бацише на полице са моторним уљима. Друга двојица дадоше се у бијег. Ускочише у пежо, Марко нагази по гасу, кола полетјеше. За њима, из станице, истрчали безбједњак. Пуцао је у точкове возила. Пежо се занесе, закачи банкину, направи салто и кровом се нађе на травњаку.

Марко и Тело раскрвављених глава и поцијепаних маски, извлачили су се из девастираних кола. Безбједњак их држи на нишану, иако пљачкашима бијег не пада на памет. Тело отреса главом, као да жели да се разбистри и дође себи. Марко се такође вукао по земљи, збацио је маску и рукама прекрио лице.

„Некад у животу треба имати и среће“, оте се Тели.

ПРЕГОВОРИ

Дуги и исцрпљујући рат у Босни је био за нама. Нисмо били сигурни да ли је тај период, прољеће деведесет шесте, био само једно мало дуже примирје, или почетак љепшег живота. Ране су споро зарастале, а отваране су и нове, јер је баш тада у Подриње стигао највећи талас избјеглица, из Сарајева.

Наша подмајевичка села су видала ратне ране, у задњих сто година, ово је било треће ратно страдање, са десетинама, па и стотинама погинулих и још више рањених.

Између мог села и муслиманског већег насеља, тада већ општине, простирало се спаљено српско село, које је, по новим територијалним подјелама, припало Федерацији БиХ. У њему већ четири године нико није живио, али је ту доскора била линија фронта. Мање-више, било је све разрушено и опљачкано, али се још увијек понешто могло узети.

Тих дана се десио немио догађај, приликом једне такве посјете, неки муслиман је страдао, налетјевши на постављену бомбу, коју је неко, вјероватно неко од наших, поставио на напуштеној имовини. Пљачку нико није правдао, али ништа није вриједно нових страдања, посебно сада када су заустављени сукоби.

Не знам како сам се нашао у делегацији коју су чувари дејтонског мира формирали из мог села, да се, у бази СФОР-а, по први пут након рата састане са

дојучерашњим непријатељем. И како то обично бива, ми који смо имали дужи пут, стигли смо раније. Док смо чекали кафу, зауставило се ауто и отуда је ишло неколико људи, које смо до јуче гледали преко нишана.

— Гдје си, Милане, познао сам те са сто метара — огласио се предсједник општине са којим смо требали да преговарамо.

— Јеси ли то ти, Тајибе — препознао сам коју годину млађег познаника из студентског дома.

Неколико година смо становали на истом спрату, и премда се нисмо посебно дружили, односи су били више него коректни.

Сусрет није био ни пријатан, ни непријатан, а повод незгодан. Сутерисало се да се сви суздрже од нових страдања, а кривицу и све остало ће показати вријеме. Било је ту још неких уобичајених фраза какве се размјењују таквом приликом. Успут смо размијенили информације о страдалим заједничким познаницима. Нисам узимао активно учешће у преговорима, не знам шта бих могао рећи и како стајати иза својих ријечи, кад од мене ништа није зависило, ни рат, ни мир.

Непун сат касније, сви смо кренули својим кућама. Премда сам дошао преко српске територије, вратио сам се кући, у оклопним колима СФОР-а, преко муслиманске и први пут видио „непријатељску“ територију. Није више било сличних ексцеса у напуштеном српском селу. У њему, још увијек нико од Срба не живи, Тајиб је и сада предсједник општине, а мене ни

данас нико ни за шта не пита. Четврт вијека касније, док размишљам о мом сусрету са пријатељем – непријатељем, паде ми на памет да се са својим преговарачем више нисам ни чуо, ни видио.

Драгана Паулсен

УЖИВАНЦИЈА

Кришом на послу сређујем нокте. На ногама.
Јер немам кад. Викенди су крцати осмесима малих
слатких обрашчића и баш ме брига што не стижем
све. Ма нек' је хаос! Некад под конац, па све некако
жуља. А овако – уживанција.

КЕЧЕРИ

С обзиром на моју радозналост, могао сам то да предвидим.

Нисам имао појма шта је то „кеч-кен“, али сам био сасвим близу, и видео све: чак сам начуо како се договарају да један другоме откину уши.

Јак и Мек су били немилосрдни, неустрашиви борци.

Јак је био главатији и аналогно томе – са већом усном.

Појури, рукама притеже Меков врат и одгризе му лево ухо.

А, Мек, који баш није био тако мекан, искористи тренутак непажње и противнику откиде комад носа.

Потекла је силна крв, али нико од нас присутних није томе посветио већу пажњу.

Мек остаде без ува, Јак без носа.

Али, то беше само почетак до тада невиђене борбе.

Убрзо су и Мек и Јак остали без носева, без ушију, без руку, без косе, без очију...

Остадоше само дебели, бели, недохваћени сунцем вратови, и безглави трупови, из којих је вирило месо, прштала крв и који су били модри као цигерица.

Очигледно, сви су били презадовољни, особито наш пријатељ Сем који је добио опкладу, јер је типовао на обојицу.

КОФЕР

Седео је заваљен у фотељу. Гледао је у правцу укљученог ТВ пријемника. Сlike су се смењивале, али је он био равнодушан према њима. Жена је нервозно пролазила, застајући у тренутку када би се нашла између њега и телевизора. Зашто нешто не радиш, рекла је. Па зар не радим, дошао сам са посла. Не то, и други иду на посао па поред тога раде још нешто. Ја не знам ништа друго, рекао је. Не знаш и не желиш да научиш. Зар у овим годинама могу нешто да научим. Можеш али нећеш. Зашто не зарађујеш више. Зато што више нисам млад и не желе да ме плате више. Зарађивао сам више, сећаш се. Да, али то је било раније. Није вредело причати, ћутао је док је жена и даље упућивала критике.

Вече је падало и у соби више није било светла, није устајао да упали сијалицу. Жена је нешто спрема-ла у кухињи. Није га позвала на вечеру а не би ни оти-шао. Није осећао глад. Програм на ТВ-у се ближио крају. Једног тренутка екран су испуниле тачке крупне као снег. Није се померао. Жена је већ отишла да спа-ва. Чекао је да учврсти сан. Прошло је доста времена, вероватно већ хрче. Устао је из фотеље, обуо ципеле, обукао мантил, погледао ка врху ормара где се нала-зио стари кофер. Кофер је већ раније био спремљен. Узео кофер са ормара. Извадио кључеве из џепа ман-тила и оставио их на комоду у ходнику. Отворио вра-

та и закорачио у ноћ. Свежина ноћи и лагани поветарац на проћелавој и седиј глави пријали су му.

Сетио се тренутка када је пре тридесет година са истим овим кофером у руци, тада као двадесетпетогодишњи младић, дошао у ову кућу. Оженили некога ко поседује све то уз оне квалитете чинило се тада као добра идеја. Али када и како је све нестало, у овом тренутку није могао да се сети, као и то зашто је сачувао тај стари кофер ако се успут ослобађао многих успомена без сувишних емоција.

Зашто је кофер све време стајао баш на ормару у ходнику, најближем месту излазним вратима?

ГОСТИ

Изненада се појавио Нико и зазвонио. Ништа је отворило врата и пустило га да уђе. Заједно су отишли у собу у којој је лежао човек што је уздахом желео да отера тишину. Поред њега је седела Усамљеност и посматрала га без речи. Нико и Ништа придруже се Усамљености. Сада су ћутећи њих троје седели поред постеље. А човек је и даље уздисао. Гледао је у таваницу, не приметивши да су у собу ушли нови посетиоци.

ХРАСТ

Милош насу ракију комшији Вујадину и наздраву: „Живио, добри мој Вујадине“. Вујадин подиже чашу и одговори: „Живио“. Испише добру лозовачу наискап: „Којим добром, комшија? Одавно нијеси свраћ’о, а мило ми те виђет“, рече Милош и насу још по једну. Испише наискап. „И мени је мило да те видим и ракију с тобом да попијем. А дошао сам јер сам чуо да хоћеш да посјечеш овај твој лијепи храст“. Вујадин га погледа у очи, а Милош скрену поглед: „Истина је, Вујадине. Жао ми га је. И лијеп је, и има година. Али, син хоће ту базен да направи. Навалила снаха, а ти знаш њега. Он није ка’ ја, но слуша жену. А ја што ћу. Нећу да му кварим срећу“, рече Милош и насу још по једну. Испише наискап па вели Вујадин: „У твоју одлуку не могу и не смијем да се мијешам. Али, предложићу ти нешто. Ја ћу ти испричат једну причу о храсту, па ако ти се свиди, а ти га немој посјећ’. А ако ти се не свиди, ради што си наумио“. Милош насу још једну и испише наискап, па Милош одговори: „Причај, комшија. Тврду ти ријеч дајем ако ми се та прича свиди, не сијечем храст“. Вјештим покретом насу им још по једну. Испише наискап и Вујадин поче: „Ова прича дешава се на овим нашим просторима у давна, давна времена. Људи су се мучили да се пре’ране. А спасавао их је храст. Било га је кол’ко хоћеш а људи су од жира правили погачу. Добро би га

уситнили и ето укусне погаче. Касније је дошла пшеница и хљеб. Отуда и она народна, тражи љеба преко погаче. То јест хоће нешто више од укусне погаче од жира“. Милош га прекину: „Никад ми та пословица није била јасна. Зар није погача љепша и укуснија од хљеба? Сад ми се отварају очи“ – рече и насу још једну. Испеше наискап, а Вујадин настави: „Зато су наши стари дали назив *желудац*. Јер *желуд* или *желуда* је стари назив за жир. Па, ти знаш за ону стару: Има га као *желуди*. Дакле, има га много. Наши стари су имали велико поштовање према храсту. Он их је отхрањивао. Опстали су. Касније је дошла пшеница. Али, за њу је требало много земље обрадити. Искрчити храстову шуму. Ја мним да је због тога дошло и до ерозије земљишта, до поплава. Као да се храст осветио. Ето, то је моја прича“. Поћуташе неколико минута. Милош насу још по једну. Испеше наискап. Милош вели: „Много ми се свидјела твоја прича. Нећу посјећивати храст. Нека нема базена“. Сада Вујадин насу још по једну. Испеше наискап. Вујадин одговори. „Биће и базена. Даћу ти ону моју земљу што се граничи са твојом. Ту направи базен“. Милош скочи и пољуби га у образ: „Фала, комшија. Ја теби дајем ону земљу код појила. Таман ће се добро спојит са оном твојом.“ Насу још по једну. Испеше наискап.

НОСИМ ТЕ СТИХОВЕ

Велика свечаност, тиха и смирена. Сви седимо на ширини Топлице. Знам да смо на обали Топлице, иако је не видим и не чујем. Столови и десно и лево и наспрам мене. Једемо.

Десно уза ме, мени драга нека жена. Не окрећем се да је гледам. Лево празна столица високог наслона. Уз моју леву плећку седи неки мушкарац, пријатан. Не гледам ни њега. Знам да је он: његова рука стално је иза мене. Милиметарски ме додирује.

Миле дође и помера празну столицу. Седа. Сагао се према тањиру и јео, не гледајући људе. Рекла сам му нешто што је изазвало његову усхићеност па је јео жустро и говорио жустро:

„Е, зато те ја волим. Много те волим. Стално сам те волео...“ и то прелази у француски језик. У нешто као алке ланца. Уситнио, понавља француске речи, мешају се.

Тад се будим, одједном расањена и одморена. Знам да је она Дисова реч, коју сам заборавила: боји. Устајем и укључујем светло да у орману пронађем његове песме и проверим.

„Ноћас су ме походили мртви,

.....

Прилазили к мени као жртви,
Као боји пролазности ствари.“

Кћерка не воли да је ремете у раду рачунаром, а куца и мајка се разиграле па кученце чепрка и лајуцка натмуруну. Она га такну лактом: „Не!“ Кучица се повуче милиметар, спусти на предње ножице и трбух, довршавајући гунђање. Мајка се простре по њима двама. Тресе се од смеха: три човека.

Љубав је опчињеност и робовање очима, ушима, уснама, рукама и кожи. Робовање оном делу мозга који распоређује осећања и мисли.

Тај део мозга у сан доводи вољене мртве да оснажи клонулог сневача и да га намучи градећи прошлу стварност.

Кад останеш пуст, кад се смањи круг људи које волиш, онда навру сећања од којих се разболиш.

УЛИЦА

Киша је, фебруарска и хладна.

Мокар понедељак, бушна ципела, нервоза на послу, часовник који лаже.

Између мене и ње је улица.

Стојим поред трафике, она на другој страни чека превоз.

Киснем.

Њен кишобран је жут.

Погледа ме, погледам и ја њу.

Насмешим се, она стидљиво махне руком.

Аутомобили пролазе, пљускају и прскају, јуре између нас.

А семафор мења боје.

Црвено.

Наранџасто.

Зелено.

Опет црвено.

Између нас.

Улица је.

РУТИНА

Неколико минута пре аларма са мобилног телефона, пробудило ју је једнолично лупање чекића на градилишту тик поред њене зграде. Због таласа великих врућина, грађевинци су почињали раније са својим послом. Искључила је аларм на својој старој Нокији, лењо се протегла, устала из кревета и закорачила у нови дан.

Прво је приставила кафу, обавила јутарњу тоалету па се обукла. Вода је кључала баш на време. Увежбаним покретима је закувала и сипала топли напиток у шољицу. Предиван мирис ширио се кухињом. Узела је шаку гранула из вреће. У истом тренутку чула је Максово тапкање по паркету. Спустила му је посуду на под. Грануле су запрштале док је пас испуштао неке само њему знане звуке задовољства. Големим репом је ритмично добовао у радни део. Нела се насмешила и полугласно прокоментарисала: „Тако, тако, не дам да ми будеш гладан“. Узела је шољицу и села за сто у малој трпезарији. Запала је прву цигарету и сркнула кафу. Мммм... Отео јој се благи уздах. Тај мирис дувана, неко би рекао смрад, помещан са мирисом кафе уливао јој је преко потребан мир. Да нема градилишта поред, отворила би прозоре на кратко да проветри стан, али није у животу увек све идеално. И то ће проћи. Одавно се навикла да игра картама које јој је судбина доделила. Одлучила је

да ужива у тренутку који неће још дуго трајати. Препустила се сањарењу. Замишљала је боје како се преливају у разним нијансама на сунчевој светлости. Замишљала је фотографије, филмове, лица својих пријатеља, драгог јој момка... Ти, ти, ти,... Кинески сатић на столу се огласио. То значи да је 07:00, мора кренути на посао.

Опрала је шољицу, окачила торбицу на раме и пошла ка вратима поред којих је чекао Макс. Наместила му је ам и закачила поводац, док је пас потпуно мирно стајао. Ставила је црне наочаре на нос, узела свој бели штап и шешир, отворила улазна врата и рекла: „Идемо, Макс, време је.“

НЕКО ДРУГИ

Кажу да имам зелену руку. Све што у земљу ставим, расте, буја, цвета и донесе плод. Тата се некад шалио да кад бих камен земљи поверила, створило би их се још стотину.

Па ипак...

На свом гробном месту, тик до гробнице у којој почивају моји родитељи, годинама безуспешно покушавам да узгојим цвеће. У башти око куће од сваке руже најобичнијим резницама гомилу нових произведем, а тамо ми баш ништа не полази за руком. Нема шта нисам покушавала. Куповала готове саднице, доносила већ примљене руже из баште, садила их у разне саксије и директно у шкрту гробљанску земљу... Узалуд. Мало крену, као да ће да опстану, тек толико да ме преваре, а онда убрзо згасну, осуше се, па нестану.

И не могу да се не запитам: да ли на гробљу, још живи, губимо Богом дане способности и моћи, слаби-мо и неприметно, али неумитно, постајемо неко други?

Марина Раичевић

ДЕВОЈЧИЦА И ЖЕНА

На углу старе улице, једна девојчица поклања ђурђевак. Једна жена иде јој у сусрет. Девојчица јој прилази и пружа јој везицу цвећа. Жена одмахује руком на чијем је прсту засијао смарагдни прстен. Девојчици заискри суза у оку док жена замиче иза угла.

ОДГОВОРНОСТ

Хтели су да децу науче одговорности, те су купили рибицу и назвали је Нићифор. Рибицу су сместили у повећу чашу пуну чесмоваче.

Деца су ревносно пресипала љубимца у теглу и носила до аута кад год су ишли на пут.

Престали су да купују рибице када су након Нићифора XIV повукли воду.

У чаши сада стоји цвеће, помало увенуло.

ВАЂЕЊЕ ИЗ БЛАТА

Знање је и умеће а то чине многе ситнице ако знате како знате и зашто и не оптерећујте своју главу глупостима, закопајте просто сами себе то је најлакше. Кад већ не умете да се извадите из свог блата.

Вероватно су људи научили да управљају вашим слабостима а то је зато што сте сами то дозволили. Јер да нисте знали бисте шта и како и не бисте били под туђим утицајем. Ако сте тако хтели то сте и добили, парче и мрву радозналости. Знате ко пише али никад не сазнајте ко ће ово прочитати ипак оставите нешто и у строгој тајности сачувајте делић за себе.

Закон важења је исти закону страха једнак је у потпуности ако не знаш ко шаље немој ни ти њему никад да читаш али пази где то води у коју прву продавницу апотеку или можда лудницу?

Уметност је просто извадити се из сваке ситуације и остати такав какав јеси.

Биће добро, биће фантастично али никад као сад, никад као пре већ оно у будуће...

Наочаре на сунце па право у будућност која те чека...

МОДАЛНИ ГЛАГОЛИ

Све се прода што се производи. Новцем се може све.

И нуди се све што човек може, уме, сме, мора... За новац, наравно. Јер произведени су и различити људи, способни за ово, неспособни за оно и обратно.

Ускоро ће роботи заменити много тога и много кога. Али роботи су равнодушни према новцу, а све могу, смеју, умеју, морају... Равнодушни су према овим модалним глаголима, како их у немачком језику називају. У енглеском језику, који је завладао целим светом, називају их дефектним глаголима!?

Па, молим вас, на шта то упућује, на шта ће све то личити! Заиста, заиста вам кажем, биће скоро пропаст света.

И НА КРАЈУ ЉУБАВ ПИСЦА

Ја сам коцка или троугао из кога гвири одрешит човек без икакве геометрије. Ко сам ја? И љубав и цивилизација и градови и срећа и несрећа гребу моје огледало. Али да ли то огледало постоји?

Волим само најлепшу жену. Лепша је од цивилизације, среће, несреће, градова, бола, зла, добра, катедрала, отпадака по улицама. Лепша је од свих мојих превара, земљотреса, измишљених интервјуа, поза и чашћавања невидљивих људи који постоје разапети у неколико срца мојих одлазака.

Са том најлепшом женом ходам по ивици свих затварања, отварања, песама, нерођених свих екстремности што нас усисавају у себе и испљуну у унакрсне погледе баш нашег града. Досађивао сам се као добро, као зло, као деца, као ствари, као старци, као летњи дан, као олуја, као лопови, као пожари што не знају зашто спаљују баш најдрагоценије грађевине, као екстремности мог празног места у простору.

Из мог огледала у које, додуше, још нисам ушао чујем вапаје жртава ратова, убијених, разапетих, болесних, кљакавих, губавих, колеричних, запостављених, жртава љубави засејаних тиранијом чулности и свих могућих присуства и одсуства, али све њих обједињује глас моје лепе жене која чита моју још ненаписану књигу о патњи.

За то време ја покушавам да уђем у то огледало живота. То огледало гребе моје речи и бори се да што скупље прода своју кожу патње и љубави мом уласку у њега.

ЦРВЕНИ РУЖ

Пробудим се јутрос, осврнем се око себе, кад оно, нема туге! Погледам лево, па десно, иза ормара и софе, чак сам се сагла да завирим испод кревета (иако је моја кичма негодовала), нема је! Искрала се она (о, велики је то преварант), без поздрава.

Одустанем од тражења, седнем на кревет, удахнем дубоко и осетим олакшање. Признајем да сам се надала нашем растанку. Мислим, тугином и мом. Признајем и да сам била нестрпљива у очекивању истог, а опет...

Као да ми одједном недостаје. Некако сам се навикла да живим са њом. Да буде уз мене када се будем, да заједно прошетамо кроз дан, да ме испрати у снове... Дуго је била мој верни пратилац.

И, шта ћу сад? Знам! Устајем, отварам сваки делић мога срца и проветравам душу од лоших осећања. Проналазим свој најлепши осмех, који је дуго био затурен у фиоци сећања и стављам га на лице. Видим, лепо ми стоји.

Облачим своју омиљену хаљину, ону на црвене туфне, коју нисам носила... па... од кад сам почела да другујем са тугом. Направим један окрет испред огледала, и у том моменту, неко закуца на врата. Тргнем се, мало уплашено. Није ваљда...?

Ипак, отварам врата кад оно – испред њих Радост. Стоји онако шармантна, раздрагана, раширених

руку и са веселим осмехом на лицу. Отварам срце и душу што шире могу, како би радост неометано ушла, и стављам црвени руж на усне.

СОЛИДАГО – ЗЛАТНА ДЕВОЈКА

Очију блиставих, бадемастих, широког безазленог осмеха, витамински здравих пуначких, младалачких усана.

Невешто скројена хаљиница светлих боја са белим бретелама.

Количина нескривеног поноса у њој сразмерна је труду који је потребно уложити да би је освојио.

Изазов за старе јарчеве који озлојеђено већ истрошених вилица избегавају жвакање оштрих трава у потрази за меком, нежном сунцем обасјаном Солидаго.

Како би било увући се на неко време у њено витко тело? Будити се раздрагано уз мирис козјег млека и свеже тек покошене траве, вилине косе, лишћа ораха израслог на усамљеној ливади.

Немогуће је! Са теретом камиле, након стотина недаћа и промашаја, превирања и поновних покушаја.

Могуће је! Свим силама своје духовне машинерије, мимикријом, реинкарнацијом, тканинама нежним, свиленим, пастелним.

Гледајући сунце како излази и залази свакога дана само због мене – бићу Солидаго.

Радоваћу се и надмено уживати, док се јарчић смешни труди да загризе моје нежно и сочно стабло.

Приближићу му се тек толико да упије мирис мој тамним, рожнатим ноздрвама, магијски нежно ћу извити своје витко тело, а онда ћу се измаћи и устукнути чим јарац буде исплазио онај глупави језичак ка мени.

Зоран Спасојевић

ЈУТРО

Миша не може дуго да спава. Пробуди се рано ујутро, дохвати даљински и почне да премотава канале. Премотава све док не чује женин позив из кухиње.

НЕ ДИРАЈ МИ СТУДЕНИЦЕ...

И разби лед на *Студеници*, и упути се преко воде. Светац. Сви у чуду гледаху. Ниче Светиња, на другој обали, танана, грациозна, у стилу византијском, ал' у почетку ломљиво изгледаше камен. Свита појаца, музиканата са дефом за Њим – сви запојаше: *Не дирај ми „Студенице“, Светог Саве парохију...*

Оде вода, оста Богомоља. Оде и Светац да где другде подигне Божју кућу, осташе појци и певаху – они што одоше за Њим, кад овај подиже нови Свети Дом. Опет се чуло: *Не дирај ми „Студенице“, Светог Саве парохију...*

Кад Свеца распеше на крст, па га каменоваше, чуше се и тад они исти појци и њихово тихо појање: *Не дирај ми „Студенице“, Светог Саве парохију...*

Још који век затим мину, и изумреше и појци, ал' оста песма над свим песмама прошавшим, и чуло се: *Не дирај ми „Студенице“, Светог Саве парохију...*

Кад се и песма готово заборави, изби однекуда Свечев Дух: Тад се и песма врати у сећање нових музичара са дефом – појаца. И опет су сви појали – и сви слушали: *Не дирај ми „Студенице“, Светог Саве парохију...*

ПАС

Вашар. Све боје лепо стоје времену, простору и људима. Колорит пршти попут ватромета. Нијансе постиру своје структуре бескрајно нежно, ваздушасто, лако. Преобојена атмосфера разгаљује чула. Буде се сећања на доба кад смо били сигурни у мајчиној утроби.

Веселе грми на све стране. Тоналитет распеваности опседа чула. Окретање је коло жеља да се све испроба, дотакне, осмисли, љуби, лепрша, чак и вришти од среће. У том љупком хаосу угледала сам њега. Олињао четвороножац, хитро и лако се кретао и пробијао кроз гомилу. У очима му је горела мржња, тамна као ноћ. Тајновито је сиктао на све и свакога, али због велике галаме нико га није примећивао, нико се није освртао. Луњајући кроз белосветску забаву, пегав са танком кожом, љигава као код жабе, скакао је бесно, никако умиљато, љут што га живот није мазио. Осећао се као слово с дна бескраја, ту и тамо као недосањани псећи сан. Ма колико да је журно претрчавао и обигравао око људи, нико му се није радовао. Био је сена, облик којег су сви дотакли нејасно и несвесно. Није му било јасно како га нису регистровали зеницама да је живо биће, ту уз њих, те да му баце комад весеља. Осећао се као речни облутак усамљен у воденом току. Мисли су се бориле, шта ти је будало, цвилио је у себи, док се кретао, већ уморан од туге. Окружење

му је постало одвратно. Поништавао се најгорим осећањима јер је личио на костур. Покушавао је закачити се некоме, увијајући танко тело, чудећи се самом себи, каква су то створења срасла међусобно у вашарској халамбуци. Окрутна тмаста звучна шареноликост одзвањала је у његовој глави. Није осетио вашарску лепоту јер је био опасан ништавилком живота. Иако је око њега свуда било светлости, будућности није било. И у још горем маниру, осетио је да одлази на онај свет. Али пре него што закорачи у други свет, скочио је и угризо префињену руку једне даме, прекривене скупоценим сатом. Врисак га је обрадовао. Однекуд се створише крила на његовим леђима. Полетео је слободан путем до смрти која му се чинила као туђи свет.

У његовом постојању није било Сунца; он је знао „тамо где нема светлости, нема ни наде“.

ОБАСЈАНИ ПУТ

Никада нећу заборавити тај осећај када сам јасно видела отворени обасјани пут. Када си ме погледао, знала сам да је то пут дугог и другачијег путовања.

На том путу, само после седам дана, чекао си маму и заједно сте кренули бескрајним пољем без бола, туге, немоћи...

50% МАЊЕ

Приватна породична фирма им је дубоко удахнула и након осам година постојања, плитко насукана издахнула. Дакле, банкротирали су. О јаду окупљени, много су се лепо слагали. Угађали су једно другом, само да заштите здравље, само да не буде горе, него што већ јесте...

„Ех, само су нам паре потребне“, говорили су. Научила је она од једног јајета да направи питу, тарту, два јаја на око... Али авај, поново су их запљуснуле паре, поново су на ногама. Није добро... Она планира да му извади једно око, да може да шара оним другим, 50% мање.

П. С.

Прочитао је ово подметнуто писмо и чини ми се има ефекта.

ШЕШИР

Предвече лета. Седео је на клупи, на трему. Чекао је новинара да би урадили интервју. Прљави шешир привлачио је пажњу. Литре зноја са чела и масноћа косе, помешана са прашином, оставили су трага на некада скупом шеширу, насталом у кројачкој радњи малог града. Ретки би га могли приуштити себи. Он је успео. Купио га је од прве зараде. Знао је да ће моћи, оног тренутка када је повукао ороз свог „колта“. Рука, на телу куршумом пробијених груди, није се подигла. Длан није покрио место из кога је сукнула крв. Видео је израз мржње на самртничком лицу. Кроз раздвојене усне угледа како крв прекрива прљавштину зуба. Самртнички шкргут крвљу обливених зуба, док је гледао како се сакупљају зенице уцењене главе новчаном наградом од стране федералног шерифа, никада неће заборавити. Успомена стара четири деценије, као и шешир.

Са клупе је посматрао људе. Неки шетали, неки били на коњу. Прође и поштанска кочија са запрегом од четири грла. Погледа ка салуну. Могао би да сврати на виски. Испљуну дуван у пљувачницу од бакра крај клупе. Део тамног испљувка задржа се на доњој усни и бради. Благо дрхтавом руком избриса доњи део лица. Чуо се звук мамуза који је био све јачи. Младић, са кожном торбом у руци, стаде пред њим. Загледан у металну звезду на прслуку старца, слободном руком подиже нови шешир и обрати се старцу: — Добро вече, шерифе...

МЕСЕЧАР

Месец је пун. Као поноћно сунце, сребром поси-па уснули град. Устајем из постеље. Отварам врата и одлазим у светлу ноћ.

Шетам кроз снове. Месечарим. Из даљине до мене допире непознати глас. Дозива моје име. Тај баршунести глас је мој путоказ у ноћи пуног месеца. Не знам куда сам пошла, али идем. Одазивам се позиву. Крећем се, а ноге не осећам. Као да пловим кроз маглу, густу попут јогурта. Нема препрека на моме путу. Ни мостова нема. Само две голе, испружене руке. Моје. Нико ми у сусрет не долази. Ко ме пружам руке? Не знам. Капци су моји тешки, као зарђале ролетне. Не могу их подићи. Али и без очију видим маглу. Обавила се око мене као тесна сатенска хаљина. Не могу из ње изаћи. Начуљила сам уши. Нема звука, баш као у неком филму. Само један нечујни глас који ме дозива. Ништавило. Празан простор између два света. Света таме и светлости. Време стоји. Прошло и будуће се заглавило у истом тренутку. Нема људи, кућа, ни дрвећа. Тамо ничега нема, само месец на небу дрема. Стражарим на граници јаве и сна. Ја сам месечар. Без воље и намере моје. Враћам се. Истим путем кроз маглу. Улазим у своју собу. Лежем у топлу постељу. Спуштам главу у јастук меки, препун недосањаних снова. Остало је још мало до свитања. Чаробно рађање новог дана је пред нама. Моји укућани се по-

нашају уобичајено. Гужва пред вратима купатила. Свакодневна појава, ко ће први. Свима је хитно. И мени је. Умивам се, перем зубе, чешљам косу и чистим из ње трагове протекле ноћи. У њој се сплела магла са сребром. Па тако сплетене творе неки чудан осећај у мени. Заборављам на сећање које сам изгубила. Враћам се колотечини. Дани се нижу као празне чаше које ређам на полици. Радна недеља је протрчала свој почасни круг. Викенд је пролетео као соко у ниском лету за пленом. А за њим друга недеља, па трећа и четврта.

Месец се лагано пуни. Окреће своје лице ка мени. И опет онај глас дозива: „Крени“.

БАБИНА БАШТА

Бабина башта се налазила близу наше куће. Мали бунар из кога се вода захватала олупаном кофом и беспрекорни редови засађене паприке заузимали су већину баште. Затим неколико редова парадајза, два-три реда купуса и празилука а на крају сваког реда краставац. Редови равни а младе стабљике паприка и осталог поврћа као војници у строју, два по два. У баштама поред поврћа било је обавезно и цвеће. Најпре неколико бусена босиљка, затим шебој и кадифа и као посебан цвет без неког реда по башти разасуте георгине. Те лепотице биле су у свим могућим и немогућим бојама и нијансама а све јарке као летње Сунце у подне. Цветови велики, као главице купуса и заносни као паунови шепурили су се надмено. Башта без георгина није постојала. Одржавање те баште било је моје задужење. Долазила бих ујутру са шареницом у коју ми је баба спремила парче хлеба и сира. Окачим торбицу о шљиву и прво морам да залијем башту, а баште се тада нису заливале као данас. Вода се вадила из бунара старом кофом, затим се сипа у плитке ископане канале који су водили до редова паприка. Ту је полако улазила у редове поздрављајући и милујући сваки струк, који се нечујно захваљивао на том освежењу. Ја стојим на почетку реда и пратим ток воде а када дође до краја, затварам земљом тај ред и вода улази у следећи и тако до краја баште. Уживала сам у

том послу. Ту у башти били су и моји омиљени оброци. Уђем и уберем највећи лист купуса, затим парадајз, празилук, краставац и неколико паприка. На листу купуса, који је имао улогу тањира, исецкам сво убрано поврће. На мом необичном тањиру прегршт боја, мириса и укуса. А све свеже и укусно. На крају обода хладна изворска вода попијена из руке. Били су то моји први оброци које сам сама припремала. Био је то почетак мог бављења кулинарством.

ХАЉИНА БОЈЕ ЛУКСУЗА

Не, не љутим се што сте закаснили педесет минута, јавили сте се. Разумем, не возите се таксијем, аутобуси касне. Не љутим се, док сам чекала, посматрала сам хаљину на вешалици, у њој ћу у петак ићи на отварање казина. Волим ову боју, арапски зелену, и мислим да ми лепо стоји, јер сам тамнопута. Наравно, вештачки сам се потамнила. Коса ми је природна, тамна. Ужасавам се да би могла да ми се појави седа влас и сваког дана је претражујем лупом. Мислим да нећу оседети до педесете, имам добру генетику.

Окачила сам хаљину овде, у дневној соби, још јуче, уживам да је гледам. Подсећа ме на тај богати арапски свет у који ћу, једном, сигурно, отићи. Ево, носим и полумесец око врата.

Мој деда, је, знате, био комуниста и на сахрани није било попова. У деветнаестој сам се сама крстила у православној цркви, али то је било више зато да бих се окумила са другарицом, него због вере. Сада, у тридесет четвртој, држим Куран на столу. Ти људи су ми блиски. Тамо осећам мир, где нема ничег обичног, тамо припадам.

Мало сам одремала, иначе имам те ноћне кошмаре. Сањам да се давим, не могу да испливам. Нисам запалила цигарету, волим да је дуго држим међу прстима. Ужасавам се тога да ће ми нестати цигарете. Највећи страх ми је да нећу имати новац. Ова хаљина

ме подсећа на луксуз. Умирује ме док је гледам. Мада, мораћу сутра да је однесем на хемијско чишћење. Умирисала сам је димом. Не могу у таквој хаљини на отварање казина, сутра ћу је однети да је очисте.

КАКО ПОСТАТИ ХОРДЕРКА?

У свом срцу чувам доста тога, доста наде, чежње, смисла, бесмисла, рогатих животиња и пегавих девојчица. Сва моја знања и незнања, смућена, клот и фркет, без знања где се налази чудовиште из Лох Неса, чувам све то. Ту, у малом делићу мозга, где се чувају непревазиђена знања и сва та вилењачка бића, налази се мој порив да откривам, крадем, чувам и кријем све оно што представља део мене. Летећи офингери ми носе хаљине са расцветалим цветићима, за којима зује и лете пчелице. Бирам хаљину боје траве, али оне плаве траве, коју врапци воле толико да их исеку кљунићима и носе да праве гнезда. Полупијане лутке, леже око мене и очекују да их обучем у балске хаљине разноразних дезена, јер те барбике морају увек да буду максимално дотеране и нашминкане. Нису у стању да устану на своје ноге, те их ја придржавам да их уздигнем да много не повраћају по Аладиновом ћилиму. И тај ћилим се стално љути, јер нема ко на њему да лети. Ја сам престара, претешка, а друга деца га се боје. Тако живи мој свет у неком излизаном капућу боје цигле, који очекује да ћу га задржати а не поклонити било коме, можда чак и теби.

ПЕТОХИЉАДАРКА

Жена у седамдесетим годинама пришла је каси на бензинској пумпи, касирки пружила новчаницу од пет хиљада и упитала благо:

„Имате ли ситно за пет хиљада?“

Касирка је само љуто погледала жену, извадила из касе пет пута по хиљаду динара и бацила их испред ње. Жена је изашла задовољна.

Била је то Мила, пензионерка која је једва састављала крај с крајем. Овог пута у банци су јој дали и ову новчаницу, па је решила да почасте себе и да нешто купи. После плаћених рачуна и новца за храну остајало јој је тек толико да купи унуцима нешто од слаткиша. Увек је остављала и по неколико стотина динара за „црни фонд“, али већ дуго себи ништа није купила. Е, сада је решила да ових пет хиљада потроши само за себе, па макар било и на уштрб хране.

Лутала је по продавницама без циља јер, у ствари, њој ништа није ни требало. Пробала је једну тренерку, али кад је продавац рекао да је 4300 динара, она је промрмљала да је скупа и изашла. А требала јој је тренерка за шетњу, мислила је и застајкивала неодлучна да ли да се врати.

Тако је дошла и до пијаце... цењкала се за сир и шаргарепу, а онда не купивши ништа, продужила кући. Успут је свратила у продавницу и питала продавачицу да јој укрупни оних пет хиљадарки, ако има

уцело. Ова се обрадова што добија ситнији новац и учини то с вољом.

Улазећи у кућу, Мила задовољно погледа новчаницу и закључи да јој тренерка није ни требала и да би потрошила паре без везе. У том моменту зазвони телефон и чу се глас Милиног унука Милоша: „Бако, доћи ћу код тебе... свиђају ми се једне патике, али мама неће да ми купи, каже да ми не требају, а, бако, ове су нови модел, сви носе само њих. Нису много скупе, само 11800 динара. Мама каже да би ми дала пола, а тебе да питам за остатак... била ти је данас пензија.“ Мила се насмеја унуку и тихо му рече: „Доћи, љубави, даће ти бака!“

Извади бака оних пет хиљада из новчаника и узе још хиљаду што је оставила за храну, стави их на сто, па сипа два сока, отвори врата и седе гледајући у капију да отуда дотрчи Милош.

УСЛУГА

Дан пре него што сам изашао из затвора седео сам на бетонској огради и посматрао људе и предмете трудећи се да запамтим све до најситнијег детаља и уживао сам у тој игри само зато што већ сутра нећу бити њен део кад се упутио према мени затвореник према коме су се односили са уважавањем вође кланова и затворски чувари па и сам управник а ја нисам са њим проговорио ни једну реч, али сам слутио да имам његову заштиту.

— Хтео сам да те замолим за услугу, али не знам хоћеш ли пристати да ми помогнеш?

— Хоћу — одговорим.

— И ако тражим да убијеш неког?

— За то имаш људе које плаћаш.

— Зашто онда тебе молим за услугу?

— Биће да је нешто што се не ради за новац.

— Имаш право. Две године седиш на том бетону па иако нисмо проговорили ни реч, мислим да си ми ти једини пријатељ. Хтео бих да одеш код једног старца, да му кажеш да си ми пријатељ и да му пренесеш поздрав.

— Старац је неки род?

— Мој отац је умро млад од тешке болести, десетак дана пред смрт молио ме да посећујем његовог пријатеља бар два или три пута годишње, али ја сам то заборавио јер тада сам био нико и ништа, има мо-

мената кад помислим да сам то и данас, правио сам паре, газио преко оних којима сам се до јуче клањао и тако доспео до самог врха.

Седмицу пре хапшења намеравао сам да рушим неку зграду како бих изградио тржни центар, један станар се противио, препознао сам име заборављеног очевог пријатеља и посетио сам га. Ништа није говорио, само је климао главом и пристајао на моје услове, так кад сам одлазио упита: „Јеси ли сам дошао?“ „Не, напољу ме чекају пријатељи.“ „Ја и твој отац смо били пријатељи а ти немаш пријатеље, имаш само новац.“

То сам хтео да учиниш за мене, да попричаш са старцем а он ће већ знати да ниси од оних које плаћам.

Зоран Тодор

РИТАМ МОРА

Ноћас ме у себе уводиш босог.

Уздасима пратимо хук таласа који стижу до нас,
док понављамо ритам мора.

Патике натопљене водом суше се на месечини,
окачене о грану маслине.

Чекамо да нам со, пред зору, осоли косе.

ПОНОВНИ СУСРЕТ

Сунчеви зраци падају на путнике. Милу већ досадило. Врпољи се, окреће назад као да тражи некога. Одједном поглед му паде на познато лице. Збуњен је. Познаје га али... ко ово би? Човек се окрете. Погледи им се среташе. Препознаше се. Миле Јушин, Ћуић и Иван Сабљак. Мила је Иван преклао и гурнуо у јаму са осталим закланим Србима. Током ноћи Миле коме нож није потпуно пререзао грло освестио се, бауљајући по закланим људима, извукао се и побегао. Придружио се партизанима, истакао се јунаштвом. После II светског рата активирао се у војсци, оженио се Јелом из Копривнице. Нису имали деце. Миле је често путовао у родни крај. Тако и овог дана кад су се срели целат и жртва. Изненада. Без горчине, осмехнули су се један другом.

На паузи не као човек жртва злочина, већ као стари познаник Миле упита: „Да ли си ти то, Иване?“ И Иван Сабљак са осмехом покајника потврди: „Да, ја сам.“

Исприча он Милу Ћуићу да је био на робији, да је одслужио и да се враћа дома.

Није само Миле Ћуић, Ћуић са великом душом човек који прашта. Ћуићи су генетски безазлени, доброћудни и добронамерни људи. Преноси се предање да су „плаве крви“, да су правични, узвишеног држања, заштитнички настројени према ближњима и у тренуцима личног страдања.

КАД БУДЕ ВРЕМЕ ЗА ТО

Полупразни биоскоп је одзвањао од бучних 5Д ефеката и дрмусања.

Већина присутних се смејала објавама на друштвеним мрежама док су им се очи цаклиле од одсјаја телефонских екрана. Заваљени у анатомским столицама и везани сигурносним појасевима, пили су *colu* и гутали пуне шаке канцерогених кокица нових, узбудљивих укуса. Деловало је као да им је небитно шта се дешава на платну или са њиховим телима, да им је потпуно свеједно где су, јер им је мозак заокупљен ударима ендорфина док добијају анонимна дигитална признања и масажу свог фрагилног ега, док је стварна околина само привремена, скоро виртуелна ствар.

Филм, нахваљен као апсолутни тријумф и хит године, био је само производ са покретне траке шаблонске забаве засноване на аналитичким подацима прикупљеним шпијунирањем понашања потрошача на мрежи, зачињен бескрајним ЦГИ анимацијама и дрвеном глумом диверзификованих глумаца у покушају, са не превише суптилном агендом тренутног холивудског самољубивог наметања нових вредности за програмирану *савремену публику*, кријући сопствене скелете сакривене у ормарима или закопане испод дебелог слоја бетона на неком удаљеном острвском рају за баханалије привилеговане елите пуне крвавих пара и лажног морала.

Дремао сам у заклоњеном љубавном сепареу, сам. Увек су празни на пројекцијама суперхеројских филмова, далеко од тинејџерских фора, урлања, шушкања кесица чипса и пингова лајкова незаинтересоване публике.

Зато није ни било чудно што нико није приметио једну чудну сцену која се није уклапала у филм, рез између друге две бесмислене акционе сцене. Појавио се лик који је публици саопштио да ће сви у биоскопу ускоро умрети насилном смрћу. Показао је импровизовану бомбу и скицу где ће бити постављена у сали. Насмешио се и намигнуо: „Време је!“

Нико ме није препознао.

ДОБРО ЈУТРО

Кучко моја, добро јутро. Још си љута? Или, што бих ја рекао, надрндана. Шта кажеш, да ја немам мере? Прекидамо разговор, најгори сам, имаш одрешене руке, нађи другог.

И ко те не уважава? Ти имаш комплексе... ти као мене уважаваш... нећеш да испржиш кромпир... неће ти се... Има да угађаш мушкарцу!!! И он теби угађа. Вози триста километара да ти угоди. Враћа се ноћу по онаквом времену... иде са тобом по гробљима, хтела си и на треће да идеш. На три гробља си хтела да идем, толико о том мушкарцу, безобразни то неће да раде.

Шта има да ти цртам кад немаш осећаја? Сва си у грчу за сваки динар... имаш толике године и немаш ни динар уштеђевине, па бесниш на другог!!!

И мало топлих кромпира у хладној кући... где ти плаћаш две хиљаде. Ја имам уштеђевину, обезбедио сам себи својим радом, хвала Богу, приход и то ти смета и на то си бесна!!!

Љута си највише на себе и на то што не знаш са људима, шта ћу ти ја, буди сама кад си тако паметна. Није ти лепо са Шарлом, тражи другог, који је бољи и мање безобразан, поздрав!!!

Ја сам себичан и безобразан... и женскареш... иии...

Треба се изборити да будеш... јединааа. Богиња моја... Својом љубављу и пажњом... а била си на добром путу... док ниси просула сво млеко...

Ја тебе за ниш' не оптужујем... ни за бивше ни садашње... узимам од живота шта могу... и са тобом ми је било лепо... док си ме подносила... читај трпела... а ја сам увек за лепе тренутке. Кад сам са тобом, трудим се да нам буде лепо... а да ли ћемо опстати – то Бог зна, рекао сам ти!!!

СЛОБОДА

Данас ми је један Ибрица, жилав и мршав као прутић, донио очишћене тепихе. Били су пуни праха који је падао са зидова и стропа док је Земља преслагивала свој терет испод мога града, моје куће, мог кревета.

У њих је упакирао нешто од заборављених очекивања па питао: „Јесте ли ви слободни?“

А ја сам своју слободу скупо платила и држим је у свежњевима крај кревета, на дну ладнице у писаћем столу, нешто и у веселом колажу у спаваћој соби, по свуда се распрострла и не мјерим јој више кораке. Држим је тако чврсто да ме боле зглобови и више нисам сигурна је ли то слобода или нешто што се само прави да је слобода.

Колико слободе може човјек поднијети на почетку, колико на крају?

Колико слободе може човјек гурнути под тепих, а да се о њу не спотиче?

Одвраћам поглед од зидова рањених потресом. Вјетар је однекуд донио старе мирисне подсјетнике и све је одједном сасвим солидно прилагођено у слојевима око свјежине тепиха која би ми, ако затреба, могла привремено послужити као замјена за слободу.

МАСКЕ

- Госпођо, је л' имаш десет динара?
- Чек... Где оставих ону маску...
- Дај десет ил' више... Кол'ко имаш?
- Малопре сам је вратила ту...
- Леп ти новчаник, госпођо, дај дес...
- Бежи, бре, дете! Видиш да тражим...
- Бог ти помого, дај...
- Ух, ево је!
- Бог ти дао среће, госпођо, 'ајд' сад ти да...
- Срам те било, 'место да си у школи ил' радиш домаћи, а ти...
- Бог ти помого, госпођо, и дао ти срећу. И здравље твојима, нека... Дај, бре, више!
- Не дам! Немам за тебе! И склони ми се да уђем у радњу...
- Море, марш, бре! Да Бог да ти Бог не помого никад, тај твој!

АНЂЕО НА РАМЕНУ

Послије дуже шетње пожелио сам мало предахнути. Већ сам био на Зрињевцу. Парковска клупа поред стазе у мојој близини била је слободна. Тај кратки пут прешао сам уз велики напор. Дјеловало ми је да траје читаву вјечност. Ножни зглобови су гласно протестирали. Жигови су постајали све учесталији. Сјео сам и дубоко одахнуо.

Из крошњи околног дрвећа допирали су гласови узнемираних врана. Већ сам замишљао како ми се устремљују на главу. То је постала честа појава у Загребу посљедњих година. Шешир на глави нисам имао, па је и страх од напада био већи. Међутим, то се није догодило. Вране су и даље уз грактање сређивале међусобне односе. То је уобичајено у њиховом свијету.

Из размишљања ме прену њежни додир по рамену. Погледах изненађено у том смјеру. Био је то наस्мијешени анђео. Утјешно рече да је дошао да ми ублажи болове. Видјевши његов оптимистички лик, већ ми је било лакше.

И раније сам у бројним ситуацијама осјећао присуство анђела и његову помоћ, али ово је био тако близак сусрет. Говорио ми је о потреби вјеровања. Затим се примакао уху и шапнуо:

— Само вјерујући човјек лако преброди животне потешкоће.

Заустио је да ми каже још коју утјешну ријеч, али ме је из сна пробудио јак бол у бутној кости лијеве ноге. Био је то крај мог необичног сна и вријеме да узмем терапију против артритиса.

ЖИВОТ ЈЕ ЛЕП

Јутро осунчано, нежно плаво, мирише ваздух на мајско пролеће. Болестан, једва ходајући, стигох до болнице. Рутински преглед у данима зле и наопаке пандемије. Болница препуна људи, њихове патње и боли. Живећи ту близу, надомак болнице, рекоше да кући се лечим и сваког јутра долазим на виђење. А ја, корона не попушта, чак можда још горе. Стално ми праве друштво што због тог ковида, одоше заувек пут небеса, сестра и сестрић.

Само што сам кораком спорим и дрхтавим ушао у ходник болнице, иако јутро, поче дан да нестаје, лагано да смрква. Горе на плафону као два елипсаста круга у свом загрљају, онако ушли један у другог, почеше да се окрећу у супротним смеровима. Дан нестаје, ноћ долази, од најцрњег црна... тама... тишина злослутна, нема... и све је тама.

— Уф... бре, човече, што нас преплаши!

Чујем гласе, видим три млада лика, кошуља раскопчана, мокра, да л' од зноја, воде, не знам. Груди боле, образи црвени и бриде, кажу од шамара. Разданило се, ал' дан некако белине бледе и прозрочан. Чини ми се да и ваздух видим. Дадоше ми терапију у вене, обукоше и хајд у парк испред болнице, у њој ни у ходнику места нема.

Шта да радим, како кући отићи. Иако близу да позовем такси, не, не. Син да колима дође, не никако,

па зар ја болешћу да му наудим, зло нанесем. Позваћу супругу. Ногу пред ногу лагано, она са маском на пристојној физичкој удаљености од мене, да се нађе злу не требало, и лагано кући. Речено, учињено. Нађосмо се скоро на пола пута, идемо кејом покрај реке, застајкујем, стајем, али идем. Река заглављена у своме кориту сва важна, у пуном животу, жури у супротном правцу одлази, шушти и жубори. Посматрам је. Вода у њој се не да, поскакује преко огромног камена, у том свом поскакивању све је прозрачнија, чистија, сва се пени, жуборећи поје своју њој знану бесмртну песму живота. Врапчић баш ту нашао да се воде напије, весело цвркуће, крилима своја перца пере. О лепоте... О како је само лепа ова моја река Црница, сва жива, таласаста, певљива. И багрем крај ње замириса. Ћутим, стојим и уживам у лепоти, у дару погледа саздане природе. Жена одмакла, видећи да сам остао далеко иза ње, вратила се, пришла:

— Па ти плачеш!

— Не, не, жено моја драга, не плачем ја, то моје сузе квасе ову моравску земљу и радујем се поновном сазнању да живот је леп.

Стварно не, не, плакао нисам, то сузе од радости се отеле из ока. Да л' због брижне топлине њеног гласа, или поновног сусрета са животом, почеше не да теку, већ болесно изморено лице да мију.

НАГРАДА ЗА ЖИВОТНО ДЕЛО

— Признајте да ово нисте ви писали — обрати се средовечна дама нашем господину Писцу, премда јој је тон у гласу одавао благу непријатност и узнемирење.

— О чему ви то? Па наравно да нисам. На кога вам ја личим, молићу лепо? Што бих се ја бакћао којечиме? Слушај ти њу, она мени ја писао.

— Па ако нисте ви писали, ко је онда?

— Онај трећи, највероватније. Не могу да гарантујем, али он ми је главни осумњичени у таквим околностима. Понекад, када се деси да дођем на ред после њега, осећам грчеве у рукама. Мора да је баш добро узорао папир, помислим тада. А и онај пети ми је сумњив. Стално се после њега жмирка, као да је целу ноћ провео уз књигу.

— Ама, о коме ви то? Ко је трећи?

— Она битанга. Вуцибатина. Због њега нас нико и не узима за озбиљно. Он само неке циркусе прави. Ма мора да је он. Ко би други? Можда онај пети?

Господин Писац одлази настављајући разговор са самим собом.

— О чему он то? — обраћа се председница жирија пишчевом сапутнику.

— Господин Писац верује да у њему обитава неколико личности, и као што сте могли чути, он највише замера овим стваралачки настројеним. Неки кажу

да их има седам, за сваки дан у недељи. Други сматрају да је оптималан број тридесет, те је тако покривен целога месеца, а има и оних егзибициониста који чак тврде да писац поседује довољно личности за сваки дан у години. Избећи ћу теорију, које се многи плаше, а то је да је у њему бесконачно њих, и да их он сваког дана мења, без могућности понављања, али сложићете се да је то сумануто, чак и за особењака попут нашег господина Писца.

(НЕ)МИР ИЛИ ПРИЧА ЗА МИРУ

Суспектна лезија. Та ријеч била је главни разлог силну вуцарању по разним болницама и туђим креветима, помислио је. Сјетио се различитих немани из природе које својом љепотом у боји и облику доносе смрт заведенима. Жустро је прао суђе које је немилице шкрипило под његовим мужевним рукама. Испирао је сапуницу врелом водом и потом опрано одложио на цједило. Неколико часака касније посуђе је педантно брисао сухом крпом те слагао на одређено мјесто. Опет је све било добро и мирно у његову свијету. Тако чисто, тако једноставно. Не као тијело. Ипак, нећу се препустити... И она, која тамо мачкасто снива, зауставит ће моју руку на путу према крају.

Један рођендански парти попримио је обличје праве теревенке. Хтио је само свратити, доказати себи да је онај исти, стари Миро. Надирали су неумитно валови сјећања. Гадим се сам себи, баздим као прасе, што је поред жене недопустиво. Ех, опет су ме навели на криви пут, а окрхнута здравља, био сам лака мета. Скидао је одјећу исконско-стратешки, додуше, мало мање вјешто него стрипер, користећи столицу као ослонац за комаде. Затим се полако увукао у кревет смјестивши тијело на свој руб постеље. Мачка удомљена с улице (након потреса) именована Ана помакла се мазно испод топла, мека покривача и прекршила закон физичке дистанце. Изустио је:

— Опрости што сам овакав — и наставио — за-
служујеш више.

— Ако је ово твоје најгоре издање, сретна сам, јер
ме ниси уплашио. И... поврх свега, јако си симпатич-
но пијан — одвратила је.

Пољубио ју је у отворени длан и косу више пута,
а затим прислонио ту исту женску руку на своје срце
рекавши: — Не бој се. Крај тебе је једна пијана будала
која ти пружа потпору од милијун посто и ништа ру-
жно ти се неће догодити.

Мачка је оћутјела како након неког времена њене
канцице постају све мање испружене.

ПЕСНИК

Не памтим више када је из оближњег села дошао у град и почео да ради у фабрици. Било је то баш давно.

Не памтим ни када је, незадовољан радничким животом, уписао и завршио факултет.

Брзо је склапао познанства, лепио се за познате градске ликове и стицао њихову наклоност.

У родном селу био је на лошем гласу. О њему одувек лоше прича шира фамилија и комшилук. Кажу да је, док је још био сељак, а нарочито када је почео да студира, волео да позајмљује новац и да не враћа. Истичу и да је био пргав кад се напије.

Зато је и пожурио у град, да га сељаци што пре забораве. Чим је дипломирао, нашао је и девојку са кућом.

Одмах се оженио и уселио. Запослио се у државној фирми са сигурном и редовном платом.

Код куће је волео да пије шљивовицу, пребија жену и пише песме.

Такорећи, преко ноћи, постао је песник, а волео је и позориште.

Маскиран брадом, да прикрије ружно лице, Песник је тукао своју жену деценијама. Кад би се много напио, гасио јој је и цигарете на рукама. У почетку се поверавала најближој рођаци, а касније је ућутала.

Молили су је њени, видевши модрице, да најури на-силника, али узалуд.

У међувремену, научио је да удара где се не види. Баш када се много напије, омакне му се песница у главу или цигарета на руци. Понекад би и он добијао отеклине на песницама, па онда, данима, није могао да пише песме.

Током година, накупило се књига са његовим потписом.

И модрица.

Временом, попустио је са здрављем.

Омекшала је и песница.

Ни у позоришту више није био редован.

Све ређа пијанства би одспавао, сањајући себе, у неком другом времену, када је био „бог и батина“.

Када је био најјачи у кући.

О ОПСЕДНУТОСТИ

Сатима сам дрхтала после разговора. Мењала је тон док ми је причала детаље, од гласног усхићења до шапутања. Шта се то изненада догађа? Да ли је то љубав, страст или лудило? Надолази као олуја, као летње невреме, као врео ветар који ковитла, подиже, лomi и сручи кишу... Њен глас са хором из подсвести је вибрирао и брујао као безумни карневал под маскама, као борба са собом, изненада откривеном, живом, али нестварном. Непознато плаши и опија, упозорава и призива.

Једва да му је осетила стисак руке при руковању, глас му је чула из даљине, додирнуо ју је само погледом. Она га осећа, иде му у сусрет, испраћа га, очекује. Припрема се, разговара са њим, планира путовање, пакује Бећковића за поподневно читање. Књигу му је спремила још пре неколико месеци, упакovala је пажљиво и чека га да дође по поклон. Није нестрпљива јер зна, толико тога је чека, нема повратка.

Како да јој препоручим опрезност, када ме је баш та опрезност претворила у затворену шкољку? Како да јој препоручим карневал, када сама тражим сигурно уточиште? Како да разумем њен неразумљив језик страсти, опчињености и заноса када сам склона дефинисању, прецизном постављању свега по строгој процени савести?

Пажљиво слушама као да разумем, климам главом значајно, озбиљношћу прикривам неспокој и несналажење, нудим јој ослонац, а дрхтим. Она то осећа, загледа ми се у очи и не изговара сумњу. Увек је веровала у моју разборитост и одмереност, па ношена безумљем, охрабрена мојим ћутањем, одважно одлучи да настави, очекујући да јој помогнем.

Спаковала сам „драгоцености“ које ће јој помоћи да пронађе пут за повратак.

ЖИВОТ ПО ПРОПИСИМА ЈЕ КАЗНА

Вријеме постепено пролази и све наше успомене ће да блиједе. Ова ера ништа добро нам, нажалост, неће да донесе, јер ми живимо у јако тешком времену. Сазнање да смо отуђени од некога и нечега нас тјера у сами пакао свијета. Али, морамо да се боримо како знамо и умијемо с ониме чиме располажемо. Нисмо ми тек тако олако одбачена жива бића која желе да ходе овим свијетом. Врсни смо играчи тешког времена у коме тражимо много тога, а никада да нам се оствари. И говоримо како смо срећни, а нисмо. Такав живот заиста смисла нема више, јер све наше емоције полако тону у пакао. И како, како да се иде даље? Питање је времена од чега кренути најзад данас. Да ли да дајемо наде некоме другоме око себе, или најзад самоме себи? Бирамо све од живота шта тражимо. Живот је јако диван и лијеп ако га креирамо онако како желимо. Зато, иза сваке прилике које креирамо сами себи морамо да схватимо да наш живот је само пролазан. Све друго је ништа или све. Уживајмо док можемо, за остало је све касно. Стварамо сами себи некада проблеме, али времена има на претек. Да будемо живи, то је наша жеља. Све друго пада у саму воду, зар не?

Бранко Шкорић

ПИСМО ЉУБАВИ

Љубави (Богињо),

Знам да си велика ЛУДОСТ која жели да изигра време и траје у недоглед. Где ли си сада? Ово обраћање је вапај за ТОБОМ. Дошло је време (немам више куда) да те искрено (по)тражим и пригрлим срцем и обема рукама. Доживим као дар Божији кад падне с неба, као киша на суву распуклу Земљу. Замишљам те као изузетну жену са мало прћастим носом и плавкастим очима. Такву сам жену увек тражио, али је нисам нашао. Можеш да изгледаш и мало другачије: једна дивна стамена жена са косом која јој пада преко рамена. Веруј, нисам много избирљив. Али нисам ни онај који као бумбар слеће на сваки цвет. Љубави, познато је да су због ТЕБЕ многи настрадали и страдају још увек. Мене то не може да поколеба у намери да ти понудим *son coeur et sa fortune* (своју руку и своје срце) и прихватим све изазове...

Због мојих зрелих година и оне енглеске крилатице: *Men are like wine, they reach perfection with age* (Мушкарци су као вино, са старошћу су све бољи), у коју ти можда не верујеш, крајње је време да знам где си. Нестрпљиво чекам да ми се јавиш. Доћи ћу по тебе, ма где била на нашој пренасељеној планети – Земљи.

Моје место боравка је парк *De Braak* у Амстелфејну, предграђу Амстердама. Ту проучавам биљке хо-

ландског порекла и храним лабудове. Парк је пун цвећа – најлепши је у пролеће и у лето.

Твој луди песник
Б. Ш.

СВЕ ЋЕ ПРОЋИ

Учитељица је позвала такси. Већ две године нема превоз од куће до посла и назад. Ушла је у кола, а разговор се водио баш на ту тему.

— Сав новац дајем за такси. Немам никакве друге солуције, али добро је што радим... Човек ју је познавао. Учила је његову ћерку.

— Баш непријатно, али и ово ће једног дана проћи... — промрмљао је. — Испричаћу ти једну причу... — закашљао се... — Од када сам је чуо имам навику да говорим то – Проћи ће –.

— Једнога се дана човек упутио у цркву. Имао је потребу да се изјада свештенику.

— И... — питао га је свештеник — Са којим добром.

Човек га је погледао озбиљно не скривајући дрхтај у гласу...

— Није добро, зато сам и дошао. Радим од јутра до увече. Послу нигде краја. Али ништа ми не иде од руке. Свега чега се дотакнем, иде ми наопако. Душа ми се кида када гледам породицу. Не знам шта да радим, помишљам на најгоре... — Свештеник га је пажљиво саслушао и потапшао га по рамену.

— Добро је што си дошао. Ево ти папир и напиши – Проћи ће... –. Тај папир залепи на вратима собе и читај га сваког јутра и вечери... На оно најгоре заборави... Овај рецепт сам и сам пробао...

Отишао је човек кући и урадио је оно што му је речено. Читао је са папира написано – Проћи ће... –. И после извесног времена кренуло му је. Задовољна породица, задовољан он...

Хтео се овој промени захвалити свештенику. Да како не би успео да није било њега...

Испричао му је шта се то догодило у међувремену...

– И шта си урадио са папиром... – упитао га је свештеник знатижељно.

– Бацио сам га... – промрмљао је човек...

– Нееее, нееее... Ниси то требао урадити јер то чак среће се окреће. Као што лоше пролази, тако ће и добро... –

Човеку је било јасно... – Све ће проћи... – Све је у пролазу. И то се зове живот...

АУТОРИ

Алексић Марија (1981, Јагодина), наставник историје; пише кратке приче; живи у Јагодини.

Алексић Снежана (Београд), магистар драмских уметности; пише кратке приче; објавила је књиге „Одлазак 5.“ (краћи роман) и „Поглед из другог угла“ (збирка прича); заступљена у зборницима; живи у Београду.

Аризановић Оливера (1971), професор српског језика и књижевности; пише кратке приче, прозу, есеје и поезију; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи и ради у Нишу.

Арсић Д. Русомир (1949, Извор, код Сврљига), пише кратке приче, поезију и прозу, за децу и одрасле; објавио је двадесетак књига поезије и прозе; заступљен је у многим антологијама и уџбеницима за предшколце и млађе основце; вишеструко награђиван; члан Удружења књижевника Србије; живи у Нишу и Извору.

Арсов Ванчо (1961, Штип), пише песме, приче и афоризме; заступљен у више зборника и алманаха; живи у Кочанима (Северна Македонија).

Батин Борислав (1954, Београд), инжењер машинства; пише песме, прозу и есеје; објављене књиге: „Зборник свесновидости“ (2001, збира поезије, есеја и кратких прича), „Три дана новембра“ (2004, роман), „Логонаути“ (2004,

роман), сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи у Београду.

Башановић Марковић Жељка (1973, Београд), грађевински инжењер; пише кратке и сатиричне приче и афоризме; причама и афоризмима заступљена у зборницима; сарађује са часописима; награђивана за причу; живи у Београду.

Берг Софија, инжењер пољопривреде, дипломирала и на факултету безбедности; пише кратке приче и поезију; сарађује са часописима; живи у Београду.

Берић Валентина (1985, Книн, Хрватска), дипломирани инжењер пољопривреде; пише кратке приче и поезију; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; награђивана; живи у Кистању, Хрватска.

Бецић Владимира (1971, Задар), дипломирани психолог; пише кратке приче; објавила је три романа: „Орсиа“ (2013) , „Кућа сломљених лутака“ (2019) и „Почетна нит“ (2019) ; награђивана; живи у Дутом Селу, Хрватска.

Бибин Милорад (1951, Меленци код Зрењанина), машински техничар; пише афоризме, поезију, хаику, приче; објавио је шест књига афоризама, три књиге поезије за децу, три књиге песама, три књиге хаику песама, и две књиге кратких прича; вишеструко награђиван за приче, песме и афоризме у земљи и иностранству; заступљен у више од сто педесет зборника; сарађује са часописима; живи у Зрењанину.

Блажевски Тоде Ристо (1948, Скопље), дипломирани правник; карикатуриста, хумориста, есејиста и аниматор; пише хумористичне приче, кратке приче, афоризме, есеје; објављене књиге: „Нула Вавилонска“ (карикатуре, 1995) , „Хомо балканикус ептен занесеникус“ (карикатуре, 1999) , „Јас сум виновен за сё“ (збирка хуморески и афоризама, 226

2008, објављена је и на француском језику под насловом „Mea culpa“, 2014), „Аспекти на карикатурата“ (2014), „Воинственото перце“ (карикатуре, 2015), „Јас не сум виновен за ништо“ (збирка хумористичких прича, афоризма и карикатура, 2018, објављена је и на руском језику под насловом „Я ни в чем не виноват“, 2019); сарађује са бројним штампаним и електронским часописима; превођен на енглески, бугарски, српски, турски и руски језик; живи у Скопљу.

Божић Јованка (1953, Врело, Уб), магистар; пише прозу и поезију; објавила је књиге: „Енлере“ (2020), „Шта не урадих“ (поема, 2019), „Зраци“ (кратке приче, 2015), „Прозиран облак“ (хаику поезија, 2000), „Уметност у светлу награде“ (културолошка студија, 1995), истраживачке пројекте: „Ваљево које волим“ (2008) и „Ваљевска села“ (2010), „Clag de nor“ (хаику поезија, румунско издање, 2001), „Од душе до душе“ (Са Кармен Булзан, двојезично, српско-румунско издање, поезија, 2015), „Извор“ (студије, 2007), „Пријатељство за 10“ (студије, 2004) и др; награђивана за поезију и прозу; живи у Ваљеву.

Божичковић Радцловић Данијела (1968, Бела Црква), дипломирани педагог и учитељ; пише кратке приче и прозу; објавила: „Звездана приче“ (у два издања, збирка кратких прича, 2009), „Имате ли чудне снове“ (роман, 2010), „Сочно и Опоро --- : --- П. С. Поверљиво“ (збирка прича, 2011), „Под кожа“ (на македонском језику, 2014), „У страху је велики страх“ (роман за децу, 2014), „Чипка и чоколада“ (коауторска књига са Антилетом Живковић и Станком Холцером, 2015), „Буди безобразно лепа“ (збирка песама, коаутор са Антилетом Живковић, 2016), „Чипка од чоколаде“ (2018), „Танго са омчом око врата“ (збирка прича, 2020); заступљена у преко четрдесет зборника; сарађује са

часописима; превођена на македонски и италијански; вишеструко награђивана у земљи и иностранству; члан је Удружења књижевника Србије; живи у Петровцу на Млави.

Бојовић Ивана (1972, Зајечар), дипломирани филолог (српски језик и књижевност); пише кратке приче; сарађује са часописима; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Земуну.

Брковић Зорчић Љиљана (1962, Вареш, Босна и Херцеговина), грађевински инжењер; пише кратке приче; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; награђивана; живи у Сиску, Хрватска.

Букарић Енсар (1968, Бугојно), дипломирани инжењер машинства; пише кратке приче и песме; објавио збирке поезије „Поетизирање свемира“ (у коауторству са Вернесом Манов и Нијазом Рујанцем, 2018) и „Сваштарница“ (збирка поезије за децу, 2020); сарађује са часописима; заступљен у зборницима и антологијама; награђиван; живи у Горњем Вакуфу.

Васић Момир (1958, Тузла), дипломирани економиста; пише песме, приче, поезију за децу, афоризме, сатиричне приче и сатиричне песме; сарађује са сатиричним часописима; афоризмима и кратким причама заступљен у зборницима; живи у Зворнику, Република Српска.

Вељић Вероника (1942, Љубљана), пензионер; пише кратке приче; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Смедеревској Паланци.

Видосављевић Миљана (1992, Панчево), пише кратке приче и поезију.

Влајић Ђакић Бранка (1953, Задар); пише кратке приче, поезију и прозу; сарађује са часописима; објавила је

збирке песама: „Род по души“, „Љубав у души пробуди“, „Пјева ми душа“, „Контрабас“, „Душа зна“, „Непозната арија“, „Таламбас сам – таламбасам“, „Песмовање“, као и збирку прича за децу „Приче о Марти“ (аудио књига снимљена за библиотеку Савеза слепих Србије; живи у Београду).

Влајковић Милан (1949, Појате – Тићевац), социјални радник у пензији; пише кратке приче и монодраме; објавио књиге: „Балкански вигвам“ (сатиричне приче), „Не, зовем се Павле“ (аутобиографске приче), „Пас“ (монодрама), „Избори у балканском вигвamu“ (сатирични игроказ), „Време поздера“ (аутобиографске приче); заступљен у зборницима кратких прича; живи у Параћину.

Врањеш Ђ. Андреја, пише кратке приче и поезију.

Вучевић Данијела (1969, Никшић), доктор медицинских наука; пише кратке приче; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Београду.

Грујић Р. Новица (1949, Дубравица (Пожаревац)), доктор техничких наука; пише кратке приче, романе и монографије; објавио је романе „Тумарање по Балкану“ (2015), „Време страдања“ (2017) и „Раскршћа“ (2018), као и монографију родног места „Дубравица кроз време“ (2005); учествовао је у приређивању зборника родољубиве поезије „Видовдански цвет“ (2018, 2020, 2022); живи у Пожаревцу.

Давидовић Зора (1970, Београд), докторанд заштите животне средине; пише приче и песме; објавила две збирке кратких прича „Мастило од сипе“ (2019) и „Успон и пад амигдале“ (2019), као и збирку поезије „Фф“ (2020); причама и песмама заступљена у зборницима; вишеструко награђивана; живи у Београду.

Даниловић Мирјана (1953, Велика Плана), лекар пнеумофтизиолог; пише кратке приче, поезију, песме за децу

и романе; објавила збирке поезије „Сан о птици“ (2005) и „Сневач“ (2014), песме за децу „Баш нећу“ (2008) и роман „Јоргован за Чајковског“ (2011); заступљена у зборницима; живи у Београду.

Деспотовић Милијан (1952, Субјел код Косјерића), пише поезију, прозу, афоризме, књижевну и ликовну критику, бави се публицистиком; објавио је 57 књига; уредник је првог српског хаику часописа „Паун“, покренутог 1988. у Пожеги, као и књижевних новина „Свитац“; заступљен у више зборника и антологија у земљи и иностранству; афоризми, савремена и хаику поезија су му превођени на: италијански, француски, шпански, енглески, немачки, мађарски, словеначки, румунски, русински, пољски, бугарски, македонски, турски, руски, јапански, грчки и јерменски језик; добитник бројних награда; живи у Субјелу, код Косјерића и Пожеги.

Димитријевић Иван (1974, Нови Сад), доктор лингвистичких наука; пише кратке приче, романе, приповетке за одрасле и децу, есеје; објавио: „Збирка српске уметничке анонимне књижевности“ (2013), „Мајстори преваре“ (роман, 2017), „Сувишне приче“ (збирка приповедака, 2019), „Тајни језик Срба“ (збирка етнолингвистичких есеја); сарађује са часописима; преводи са италијанског; живи и ради на релацији Нови Сад – Торино.

Димовски Елизијуш (Eligiusz Dymowski, 1965, Саники, Пољска), доктор теологије; пише песме, приче и књижевну критику; објавио збирку песама „С друге стране речи“ (2018); сарађује са часописима; превођен на српски, словеначки, македонски, руски, белоруски итд.; живи у Кракову (Пољска).

Додеровић Зоран (1960, Нови Сад), пише кратке приче, афоризме и хаику; књига хаикуа „Заструпљена река“

(2000), „Слепи колосек“ (2018, афоризми), „Избране приче“ (2018); коаутор је књига „Раскршће ветрова“ (2003) и „ПреЗЕНт анегдоте“ (2006); уређивао часопис „Хаику момент“; заступљен у бројним часописима, зборницима и антологијама; награђиван; члан је Друштва књижевника Војводине; живи у Новом Саду.

Думичић Доната (1971, Зеница), дипломирани правник; пише кратке приче; објавила књиге: „Рејхана која то није“ (2007) и „Трагови смисла“ (2016); заступљена у зборницима; живи у Рабу.

Ђорђевић Ана (2003, Ђуприја), ученица; пише кратке приче, песме, хаику поезију и есеје; заступљена у зборницима прича, песама и хаику поезије; награђивана; живи у селу Мијатовац.

Ђорђевић Јасмина (2004, Јагодина), ученица; пише кратке приче и песме; заступљена у зборницима прича; живи у селу Мијатовац.

Ђуза Живко (1954, Подрашница код Мркоњић Града), пише кратке приче, прозу и афоризме; објавио збирке афоризама: „Прогнозе из воде“ (2008), „Истрага је у току“ (2010), „Буква ливадарка“ (2011), „Шта су писцу хтјели да кажу“ (2012), „Ово и оно“ (2015), „Писање у вјетар“ (2019), књигу прозних текстова „Мркоњић Град на узбрдицама и низбрдицама“ (2017) и збирку прича „Од Варцара до Мркоњић Града“ (2020); сарађује са бројним часописима; заступљен у више антологија хумора и сатире; живи у Подрашници.

Ђукановић Весна, учитељица; пише поезију и прозу; објавила две књиге кратких прича: „Радост жуте лубенице“ (2016) и „Одсјај свилених нити“ (2018); заступљена у зборницима; вишеструко награђивана; живи у Кикинди.

Ђукић Боривој (1953), учитељ трансценденталне медитације; пише кратке приче за децу и одрасле; објавио књигу кратких прича „У сну сан“ и књиге кратких прича за децу: „Тајнованка“, „Кратка књига настајања“, „Спеловање“, „Чудна шума“, „Краљевство математике“; заступљен у зборницима; живи у Новом Саду.

Ђурић Маргит (1949), дипломирани инжењер електротехнике у пензији; пише кратке приче, песме, приповетке, романи, есеје, путописе; објавила: „Време чуђења“ (1994), „Минијатуре“ (песме, 1999), „Стереотипи и маске“ (2000), „Копиле и друге приче“ (аутобиографски роман у виду збирке кратких прича, 2002); вишеструко награђивана; живи у Зрењанину.

Ђурић Даница (1962, Ситник код Коњица), пише кратке приче, песме, песме за децу, романи, поетску прозу; објавила је тринаест књига поезије и прозе: „Сто једна песма, сто један сан“ (збирка песама), „Ризница бисерног сјаја“ (збирка песама), „Цвет из камена“ (роман), „По вјери и крви“ (роман), „Дани детињства“ (збирка песама за децу), „Човек, пруге и возови“ (књига поетске прозе) и др.; живи у Лајковцу.

Ђурић Живота (1950, Загорје, Вучитрн), пензионер; пише кратке приче, прозу, поезију, есеје; објавио једанаест књига; заступљен у многим зборницима; сарађује са часописима; живи у Београду.

Ераковић Драгиша (1951, Ниш), пише кратке приче, песме и афоризме; објавио је књиге песама: „Задужбине“, „Перивој љувезни (Врт љубави)“, „Пијана времена“, „Азбучник православних манастира на тлу Србије“, заједничку књигу „Дружење са вековима“ (заједно са Ј. Ђурић и М. Митковић), „Азбучник српских православних манастира ван Србије“, „Графити живота“, „Душа светлости“, „Запи-

си“; заступљен у више од сто педесет зборника поезије и кратке приче и неколико антологија; радови су му објављени у Србији и иностранству; превођен; живи у Нишу.

Живковић Љиљана (1978, Грац), магистар немачког језика; пише приче, песме и романе на српском и немачком језику; објавила је романе „Артемије тврди да...” (2009) и „Ако је веровати Артемију” (2011); заступљена у више од седамдесет антологија на немачком и српском језику; награђивана у Србији и у Немачкој; живи у Београду.

Жупановић Миленко (1978, Котор), дипломирани поморски инжењер; пише кратке приче и поезију; објавио збирку прича „Онај који је ходао по води” (2010) и књигу „Бокељски мученици” (2015); збирка поезије му је објављена 2016. године у САД, у оквиру пројекта „Poems for all“; сарађује са часописима, блоговима и сајтовима; живи у Котору.

Зенг Бранка (1955, Панчево), кројачки радник у пензији; пише поезију и прозу; објавила три збирке поезије: „Сунцокрет” (2010), „Михољско лето” (2011) и „Још искри у оку” (2014); сарађује с књижевним часописима; заступљена у зборницима поезије, прозе и прича; награђивана; живи у Панчеву.

Златановић Марковић Валентина (1970, Врање), доктор филолошких наука; пише кратке приче, поезију и прозу; објавила књиге: „Ако смо некад знали да волимо” (поезија, 2008), „Љубав — то си Ти” (поезија и проза, 2012), „Духовност у делу Исидоре Секулић” (монографија, 2013), „Стазама Фрогнера — лирски разговори са Исидором Секулић” (лирска проза, 2015), „Путовање” (лирска проза и цртежи Марије Шћепановић, 2017), „Стазама Фрогнера — лирски разговори са Исидором Секулић” (лирска проза, друго издање, 2019), „У пјесмама укрштених вјетрова —

лирски разговори са Весном Парун“ (поезија, 2019); награђивана; живи у Ужицу.

Зорнић Алма (1975, Зворник), пише кратке приче и приповетке; објавила је „Башескијини мртви“ (збирка легенди и кратких хорор прича о Босни и Херцеговини, 2020); сарађује са часописима; заступљена у зборницима; награђивана; живи у Сарајеву.

Исаковић Александра (1969, Ријека), дипломирана правница; пише кратке приче; заступљена у зборницима прича; сарађује са часописима; награђивана; живи у Београду.

Јаковљевић Биљана (1973, Београд), професор историје; пише кратке приче; објављена прозна књига „Мица Мафија“ (2017); живи у Београду.

Јаничић Чедомир (1967, Задар), дипломирани историчар уметности; пише кратке приче, поезију, прозу и драме; објавио књигу прича „Et in Arcadia Ego“ (2018); сарађује са часописима; заступљен у неколико регионалних зборника прозе и поезије; награђиван; живи у Сомбору.

Јањић Дејан (1972, Врање), дипломирани филолог (српска књижевност); пише кратке приче; сарађује са часописима; заступљен у зборницима.

Јаџић Алекса (1997, Београд), дипломирани новинар; пише приче и песме; сарађује са часописима; заступљен у зборницима и антологијама у земљи и иностранству; вишеструко награђиван; живи у Београду.

Јашовић Голуб (1960, Пећ), доктор филолошких наука; објавио више од педесет књига, тринаест монографија, затим десет књига поезије међу којима су: „Док смо гризли камен“ (1996), „На хвосну кост“ (2001), „Смртчевито опстајање“ (1998), „У сенци Проклетија - В тени Проклетиј“ (пе-

сме упоредо штампане на српском и руском језику, 2009), „На Бистрици пир - Am bistricafloss festmahl“ (песме упоредо штампане на српском и немачком језику, 2012), „Заветнице“ (упоредо на српском и француском језику, 2016), „Под Пакленом песма“ (2017) и др.; вишеструко награђиван.

Јевтовић Братислав Бато (1947, Чачак), инжењер електронике и дипломирани политиколог; песник, есејиста, приповедач; објавио књиге стихова: „И шпански и португалски“ (1995) , „Наусикаја“ (2001) , „Придевски песмовник“ (2003), „Ласте из Луксора“ (2003), „Селебрити“ (2012), „Мангупски капричо“ (2014), „Summa офрље“ (2015), „Мајске и друге песме“ (2016), „Осам седмица“ (2020), књигу театролошких есеја „Невестинска одора госпође Тајрон“ (2008) и роман „Јагуари из Ара“ (2019); приређивач је етно/историјског зборника „Беседе под Вујном“ (1995); сарађује са бројним часописима; заступљен у зборницима и антологијама; вишеструко награђиван; живи у Чачку.

Јерemiћ Гордана (1971, Панчево), струковни мастер економиста; пише кратке приче, романе и приче за децу; објавила романе „Ана“ (2015) и „Ненад, Dijagnoza F.2019“ (2021), као и приче за најмлађе „Књига бајки за мала срца“ (2017); сарађује са часописима.

Јовановић М. Бранко (1960, Нови Сад), дипломирани инжењер електронике; пише кратке приче; заступљен у зборницима кратких прича; сарађује са часописима; живи у Новом Саду.

Јоцић Веселић Ивана (1973, Ниш), дипломирани филолог (енглески језик и књижевност); пише кратке приче, есеје и публицистичке текстове; сарађује с књижевним часописима; преводи с енглеског; живи у Нишу.

Клашиња Лепосава (1961, Београд); пише поезију и кратке приче; објавила је књиге песама „Звонарева кћи“ и „Весталка“; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Београду.

Кљајић Горан (1955, Чапљина), пише афоризме и кратке приче; оснивач сатиричника „Носорог“; објавио око четрдесет и пет књига; приредио више зборника сатире; заступљен у зборницима; живи у Бањалуци.

Кнежевић Анђела (1996, Приједор), студент Факултета Техничких наука у Новом Саду; пише кратке приче; живи у Новом Саду.

Коврлија Катица (1957, Мрежнички Брест), професор хрватског језика; пише кратке приче и песме; објавила је збирке песама: „Свјетиљка дана“, „Снокрадице“, „Пелин спознаје“, „Лутка у излогу“, „Говор“, „Криљак од кажуна“; прозне књиге: „Лицитарско срце“, „Кућа за птице“; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Бјеловару.

Комбиљ Јарослав (1944, Стара Дубрава), дипломирани технолог прехрамбеног смера у пензији; пише песме, приче и приповетке на српском, украјинском и русинском; сарађује са часописима; преводи са украјинског и руског на српски, и са српског на украјински; до сада је од преводилачког опуса штампана једна збирка песама, једна збирка есеја, једна збирка драмских текстова, једна монографија, шест романа; живи у Врбасу.

Костић Јелена (1983), дипломирани филолог (српска књижевност); пише кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Рашки.

Крезовић Јелена (1981, Пљевља), пише кратке приче, прозу и поезију; заступљена у зборницима кратких прича; живи у Београду.

Кривокапић Маријета (1981, Котор), пише кратке приче и песме; заступљена у зборницима.

Крسمановић Томислав дипломирани економиста; пише кратке приче и романе; објавио је аутобиографски роман „САГА О ... ИЋИМА (1940-2017)“; награђиван; живи у Београду.

Лаврек Андрија, пише кратке приче.

Лагунџин Немања (1987, Кикинда), дипломирани правник; пише кратке приче и поезију; објавио збирку поезије „Вешала сунцокрета“ (поезија, 2007); заступљен у зборницима; живи у Новом Саду.

Лазаревић Дајана (1993, Шабац), мастер професор језика и књижевности, преводаца; пише кратке приче, поезију, прозу и романе; објавила је четири збирке песама, роман и једну духовну биографију; њена дела и преводи су објављивана у бројним часописима и зборницима литерарних радова; превела са белоруског, руског и енглеског језика укупно четрдесет књига, од тога су капитална дела: збирка поезије „Венац“ белоруског класика Максима Богдановича, „У сусрет духу – антологија белоруске хришћанске поезије“ (2019), „Златна птица – белоруске народне бајке“ (2020), „Наслеђе“ Јанка Купале (2020); члан је Удружења књижевника Белорусије и Удружења књижевних преводаца Србије; вишеструко награђивана у земљи и иностранству; превођена на енглески, француски, мађарски, руски, белоруски и малајски језик.

Лазовић Свирчев Снежана (1964, Београд), пише кратке приче, прозу и поезију; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Латчевић Небојша (1966, Крушевац), пише кратке приче, поезију; објавио је: „Семе на ветру“ (збирка песама, 1999), „Строфе у прасликама“ (збирка песама, 2003), „До-

лазак Христа на Менхетн“ (збирка песама, 2010), „Оваплоћавање“ (прозни триптих, 2000), „Песник и његови модели“ (збирку поезије и прозе, 2001), „Римска прича“ (лезе драма), „Срце на терен“ (публицистичка књига из спортске културе, 2005), „Улаз на јужна врата“ (кратке приче, 2007), „Ко је дрпио Чарлија?“ (приче за децу, 2009), „Крст светога цара Константина“ (либрето, 2013), „Језеро у ћелијама“ (роман, 2013), „Сценарио за Вудија Алена“ (роман, 2014), „Зашто рода небом хода“ (зборник поезије за децу са Момиром Драгићевићем, 2014), „Завет војводе Пријезде“ (саборник о Пријезди и Морави, 2019), „Рукопис у теракоти“ (збирка кратких прича, 2020), „Берачи полена“ (збирка песама, 2019); сарађује са бројним часописима; песмама је уврштен у више антологија; песме су му превођене на енглески, македонски, француски, италијански, шведски, бугарски; вишеструко награђиван; члан је Удружења књижевника Србије; живи у Крушевцу.

Лемински Вања, дипломирани економиста; пише сатиричне и кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Нишу.

Леон-Ћитић Душан (1985, Ужице), мастер-инжењер организационих наука; пише кратке приче и песме; објавио књигу кратке прозе „Бели хумор и црни бубрези“ (2018); сарађује са часописима; заступљен у више зборника; живи у Ужицу.

Љута Ал де, дипломирани филолог (оријенталистика), магистар права; пише приче и романе, аутор је ТВ драме; романи „Митрова воденица“ (2004), „Ледина“ (2005); сарађује са бројним часописима у земљи и региону; заступљен у зборницима кратких прича; живи у Београду.

Максимовић Биљана (1965, Београд), политиколог; пише кратке приче; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Максимовић Владимир (1967), пише кратку прозу; објавио две књиге кратких прича „Завођење у слици и речи“ и „Перверзни бриљантин“ и роман „Екстремна исповест“; заступљен у зборницима прича; живи у Београду.

Максић Славица (1957), доктор психолошких наука; пише кратке приче, путописе, афоризме и песме; објавила књигу афоризама „Од лука до стреле“ (2020); заступљена у зборницима и часописима у земљи и окружењу; живи у Београду.

Марин Б. Данко (1965, Сремска Митровица), пише афоризме, песме, хаику и пратеће хаибуне, сатиру, кратке приче и политичке текстове; објавио три књиге: „Модрило неба“ (2000, хаику збирка), „Тело ми је борбена машина“ (2000, поетски триптих) и „Песме, пјесма и кафански зен“ (2001, триптих песме и приче); заступљен у зборницима; сарађује са часописима; превођен (хаику); живи у Новом Саду и Мартинцима.

Маринчевић Јана (2005, Београд), ученица; пише кратке приче.

Марковић-Влајковић Ангелина, социјални радник у пензији; пише кратке приче и песме; живи у Параћину.

Марко-Мусинов Снежана (1958, Падина), студирала енглески језик и књижевност, административни техничар – компјутерски оператер; пише кратке приче, песме за децу и одрасле, афоризме, хаику, есеје, критичке осврте; објавила збирку песама „Заустављен ток“ (2018); заступљена у бројним антологијама и у преко шездесет зборника; сарађује са бројним часописима (штампаним и електронским);

превођена на енглески, арапски, словачки; вишеструко награђивана; живи у Земуну.

Машић Мирослава (1987, Сомбор), мастер дизајнер медија у образовању; пише кратке приче; заступљена у зборницима.

Милановић Татјана, пише кратке приче.

Миленковић Драгица (Књажевац), лекар; пише песме, приче и афоризме; објавила књиге песама: „Шапутања душе“ (2002) и „Завет“ (2018), књиге прича: „Домишљарци“ (на дијалекту, 2018), „Читанка“ (2020) и „Корона“ (2021) и приредила позоришни комад „На прелу се вода замутила“ Светислава В. Илића (2019); заступљена је у многим зборницима прозе и поезије (електронским и штампаним), антологијама, књижевним прегледима; сарађује са часописима; вишеструко награђивана; живи у Књажевцу.

Миливојевић Ана (2002, Параћин), техничар хортикултуре; пише кратке приче и песме; песмама заступљена у часописима и зборницима; живи у Параћину.

Милосављевић Љиљана (1952, Београд), архитектонски техничар; пише кратке приче и поезију; објавила књиге љубавне поезије „Постојбина срца“ (2007), „Небо у реци“ (2013) и „Окрени се где сунце греје“ (2020); сарађује са часописима у земљи и иностранству; заступљена у бројним зборницима и антологијама, како домаћим тако и страним; превођена на енглески, француски, немачки, бугарски и пољски; вишеструко награђивана; живи у Смедеревској Паланци.

Милинковић Миомир (1948, Буковик, код Прибоја), доктор књижевних наука; пише кратке приче, романи, поезију за децу и одрасле, приповетке, новеле, бајке, монографије; објавио је четрдесет три књиге и двеста педесет

књижевнокритичких и научних радова; објавио збирке песама: „Травка вечности“ (2001), „Бистро око“ (2003), „Краљевство за детињство“ (песме за децу, 2009), „Лет у свет“ (песме за децу, 2010), „Писмо галебу“ (2011), „Корак даље“ (песме за децу, 2012), „Песма и дете“ (песме за одраслу децу, 2013), „Неизбежно“ (песме за децу и младе, 2015), „Свети извори“ (2018), „Нешто ћу вам рећи“ (песме за децу, 2019), „Антологија српске поезије за децу“ (друго издање, 2016), „Љубав нема година“ (антологија љубавне лирике за све узрасте, 2017), „Антологија српске поезије за децу и младе“ (2021), романи: „Воденица код три јарца“ (2013), „С оне стране дуге“ (2014), „Заборављени град“ (2017), „Шумљаци“ (2019), као и књигу приповедака „Катанац“ (1988), новелу „Корак до неба“ (2015), и књигу бајки „Шара на длану“ (2016); монографије: „Раде Драинац и експресионизам“ (1991), „Књижевно дело Милорада Поповића Шапчанина“ (1996), „Хоризонти детињства“ (1999), „Страни пијаци за децу и младе“ (2006), „Нацрт за периодизацију српске књижевности за децу“ (2010), „Књижевност за децу и младе - поетика“ (2012), „Бајковите форме у књижевности за децу и младе“ (2013), „Историја српске књижевности за децу и младе“ (2014), „Реторика“ (из области беседништва, 2004, 2006, 2008, 2020) и др.; добитник је више књижевних награда и признања, домаћих и међународних; превођен је на енглески и мађарски; члан је Удружења књижевника Србије; живи у Београду.

Митић Драган (1956, Ниш), магистар физике; пише кратке приче, есеје, драме и поезију, као и приче, песме и хаику за децу; пише на српском и словеначком језику; заступљен у бројним зборницима у земљи и земљама у региону; вишеструко награђиван за приче, песме, афоризме; живи у Нишу.

Митковић Смиља (1952, Јелашница), професор српског језика и књижевности у пензији; пише кратке приче, поезију, есеје и приказе; заступљена у зборницима прича; награђивана за приче; живи у Нишу.

Михајловић Марко (1977, Пожаревац); пише кратке приче и романе; објавио роман „Живот под ружичастим троуглом“ (2018); заступљен у зборницима; сарађује са часописима; објављује на порталима; живи у Пожаревцу.

Недељковић Тања (1974), административни радник; пише кратке приче и песме; живи у Београду.

Неђић Милан (1976, Олово, БиХ), дипломирани инжењер шумарства; пише кратке приче и песме; објавио збирке песама „Чекајући да прође“ (2005), „Хроника једног пролећа“ (2020) и „Хроника једног лета“ (2020), као и збирку кратких прича „Тринаест година“ (2020); песмама и причама заступљен у зборницима; живи у Београду.

Нешић Светлана (1970, Смедеревска Паланка), учитељ; пише кратке приче и поезију; заступљена у зборницима и антологији; живи у Смедеревској Паланци.

Никић Милиновић Радојка (1974, Ваљево), дипломирани богослов; пише поезију, кратку прозу, путописе; објавила песничке књиге: „Дуго откидање капи светла (2004), „Слика после сна“ (2007), „Трагови чекања дугих“ (2012), „Расуте сенке (2012), „Цветови неба“ (2013), „МАШИНЕ ходочашћа“ (2014), „Чудесни вез“ (2016); „Капља бића“ (2021); заступљена у зборницима поезије, хаику поезије и кратке прозе; сарађује са часописима; награђивана; члан је Удружења књижевника Србије; живи у Београду.

Николетић Бојана (1956, Београд), преводилац; пише кратке приче, афоризме, пртице, есеје, приче за децу; објавила: „Појмови – псеудонаучно дело“ (16 псеудонаучних текстова из области психосоциологије са илустрација-

ма, 2002), „Градске приче“ (кратка проза, 2015), „Минти, Ноло и остали (мале приче о псима и мачкама, књига за децу, 2015), „Јесен/зима 2015/16“ (афоризми и слично, 2016), „Поза, пресек и став“, (кратке приче, 2016, електронско издање 2017, 2018), „Сањај, Марело“ (кратке приче, 2018, електронско издање 2018), „Шесторна штација“ (кратке приче, електронско издање, 2019); сарађује са часописима (афоризми); „Иупшике не важи“ (афоризми и друго електронско издање 2020); заступљена у зборницима прича и афоризама; живи у Београду.

Николић Ведрана (1975, Сарајево), новинар; пише кратке приче, афоризме и хаику поезију; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Новковић Валентина, професор руског језика и књижевности; пише поезију, кратке приче, бави се превођењем и писањем осврта; објавила три збирке песама: „Безвремено“ (2014), „Кап на суш“ (2018) и „Одгонетке нежности“ (2021), као и књигу прича „Два сата од збиље“ (2020); поезију објављује у часописима и листовима, као и у многим заједничким зборницима; песме су јој превођене на руски, румунски, узбечки, азербејџански, хинди, пољски, енглески, македонски, румунски, узбекистански, корејски и бангла језик.; вишеструко награђивана; живи Београду.

Одовић Кристина (1990, Пљевља), студент аудиовизуелне продукције; пише кратке приче.

Османчевић Динко (1971, Бањалука), пише сатиричне, (научно) фантастичне, крими приче, афоризме, колумне; објавио збирке афоризама „Велики прасак“ (2019) и „Златне резерве“ (2021); сарађује са часописима; заступљен у антологијама и зборницима; вишеструко награђиван; живи у Бањалуци.

Пантић Милан (1963, Локањ, општина Зворник), дипломирани инжењер електротехнике; пише кратке приче и афоризме; објавио две збирке афоризама „Знам за јадац“ и „Ситно самљевено“; заступљен у зборницима кратких прича; живи у Зворнику.

Паулсен Драгана (1981, Бихаћ), преводилац за кинески језик; пише кратке приче; заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Америци.

Петрески Христо (1957, Крушево, Северна Македонија), доктор дидактичко-методичких наука; пише поезију, прозу, критику и есеје; објавио више од педесет књига (поезије, прозе, критике и есеја); преведен је на више од двадесет страних језика; добитник бројних националних и међународних награда; живи у Скопљу.

Петровић Братимир (1961), дипломирани политиколог; пише кратке приче и песме; сарађује са часописима; заступљен у бројним зборницима песама и прича; живи у Кладову.

Пешев Божидар (1946, Скопље), магистар антропологије; пише кратке приче, афоризме, песме, романе, драме, уметничке бајке, сатиру, позоришне комаде за децу и младе, књижевне критике; објавио је двадесет и четири књиге прича, песма и романа за децу и за одрасле, афоризама: „Мала башта песама“ (1991, поезија за децу), „Зу-легенде или сањарприче“ (1993, приче за децу), „Испод свиленог плашта“ (1994, поезија за децу), „Најлепше речи“ (1994, поезија за децу), „Стаклена лопта“ (1996, роман за децу), „Одрастање до смрти“ (1997, роман), „Чуварприча и његово благо“ (2000, приче за децу), „Сећања“ (2000, поезија), „Легенда о Водгори“ (2000, роман за младе), „Враголије и чаролије“ (2003, поезија за децу), „Књигочувар у контејнеру“ (2003, сатира, под псеудонимом Стефан Ј. Божић),

„Чуваре планете Акраш“ (2006, роман за децу), „С неба“ (2008, басне), „Бисер приче и легенде“ (2009), „Премрежавања“ (2010, поезија), „Пчела на шљивином цвету“ (2011, хаику поезија, „Кашика и дуга“ (2013, поезија), „Необичан дан“ (2013, недовршена прича за децу), „Магарећа симфонија“ (2015, афоризми, 2015), „Зима у Прованси“ (2015, роман), „Кад је гуска била крушка“ (2016, мешовита књига за децу), „Приче из чаробне земље“ (2017, приче за децу), „Путевима сновиђења“ (2017, поезија), „Звездане птице“ (2018, поезија за децу); заступљен у многим зборницима, панорамама и антологијама; сарађује са часописима; живи у Београду.

Понадић Драган (1961, Зрењанин), дипломирани политиколог (новинарство) ; пише кратке приче, песме и афоризме; објавио књиге: „Грчка трилогија“, „Свакодневно када мрем“, „Красне басне“ (басне за одрасле), „Што се не би мјесец јео“/„Sose luna ma te has“ (књига децје поезије, заједно са Иваном Тоскићем), „Рјечник ромске душе“ (заједно са Иваном Тоскићем); сарађује са часописима; заступљен у зборницима; живи у Тивту.

Поповић Зора (1943, Гољак), дипломирани филолог; пише кратке приче и романе; објавила романе „Град низ брдо“ (2015), „Град низ брдо 2“ (2018) и „Крилат човек“ (2020); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Прокупљу.

Радић Миле (1976, Нови Сад), трговац; пише кратке приче и фантастику; заступљен у зборницима; живи у Гардиновцима, у општини Тител.

Радованов Петар (1968), хидронаутичар; пише песме и приче; заступљен у зборницима; живи у Футогу.

Радовановић Гордана (1963, Марибор), дипломирани инжењер машинства, професор информатике, професор

енглеског језика и књижевности, те дипломирани комуниколог; пише песме, хаику и кратке приче; објавила је девет самосталних књига (четири збирке песама, две збирке хаику поезије, једну збирку песама за децу и две књиге приповедака): „Док певају капи светлости“ (збирка поезије), „Пет копрена сна“ (приче), „Бродећи за маглинама“ (песме), „Лиле у ноћи“ (збирка хаику поезије), „Кремен“ (песме) и др.; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; превођена на енглески, италијански, румунски, јапански, кинески и немачки језик; награђивана; живи у Бањалуци.

Раичевић Марина (1968, Пирот), професор енглеског језика и књижевности; пише афоризме, поезију за децу и кратке драмске текстове; објавила је четири књиге: „Афоризми и још понешто“ (2014), „Споменар једне учитељице“ (2015), „Далилинт“ (2018) и „Осмех нам лепо стоји“ (2020); заступљена у зборницима; сарађује са књижевним часописима и дневним листовима; живи и ради у Бору.

Рапаић Петра (1987, Пљевља), пише романе и приче; коаутор романа „Универзум у невољи“ (2020), награђивана; живи у Новом Саду.

Рашић Јована, пише кратке приче.

Ристић Ј. Драган (1948, Ниш), професор немачког језика и књижевности; пише кратке приче, афоризме, поезију и хаику; објавио осам књига хаику поезије „Из живота једног хаићина“ (1995), „Бубице у глави“ (2000), „Пчела у целофану“ (2001), „Цврчак у саксији“ (2002) и друге, две књиге афоризама „Мисли – и не мисли“ (2008) и „Испод црте“ (2012), књиге кратких прича „Каљаче и катедрале“ (2003), „Вреди се помучити“ (2004), „Инсerti“ (коауторски, 2004), „ПреЗЕНг Анегдоте“ (коауторски, 2006), „Ковачи своје среће“ (2010); превео, између осталог, и „Антологију најкраће немачке приче“; од 1996. године је главни уред-

ник „Хаику новина“ из Ниша; хаику му је превођен на четрнаест језика; награђен са шездесет и три награде; живи у Нишу.

Ристић Стојановић Санда (1974, Београд), дипломирани филозоф; пише кратке приче, поезију, есеје и приказе; објавила је шеснаест књига поезије, а неке од њих су: „Ноћ је праштање своје“ (2000), „Свитање је лет боје“ (2007), „Ноћи наше, услуга“ (2008), „Тишина разликује светлости“ (2010), „Облачна птица“ (2011), „Годишња доба речи“ (2012), „Измишљотина ватре“ (2013), „Осматрачница двадесет првог века“ (2019); једна од четири аутора у заједничкој збирци поезије „Из сенке стиха“ (2012); приредила је зборнике „Авангарде ће увек постојати“ (2018) и „Арт ребел 21 (љубав, револуција и револуционарно 2000 – 2020)“ (2020); заступљена у бројним зборницима и неколико антологија; сарађује са часописима; преводи поезију са енглеског; песме су јој преведене на енглески и француски језик; члан је Удружења књижевника Србије и Српског књижевног друштва; живи у Земуну.

Рукавина Јован (1959, Шабац), економиста; пише кратке приче, афоризме, песме, кратку медитативну и сатиричну прозу, чланке и есеје; објавио је књиге: „Везови“ (1989, медитативна проза и афоризми), „Победник“ (1995, спортски афоризми), „Друго полувреме“ (1998, спортске приче, записи, афоризми), „О томе се (не) прича“ (2002, сатиричне приче), „Пољима мака“ (2003, песме), „Мали Париз“ (1994), „Огледало душе“ (2004, песме), „Дон Кихот је укротио ветрењачу“ (2007, песме), „Један живот“ (2007), „Песник Ник и песникиња Иња“ (2007, песме), „Решење квадратне једначине“ (2011, роман), „Ово би свака жена волела“ (2011, песме), „Што те они не штампају : личан/ин – није од локалног значаја“ (2013, цртице и записи), „Нова

драма – драма XX века” (2013, драма), „Јужњаци – (Кад ће зора? Ноћ не волим!)” (2015), „Шабачка спортска размишљања” (спортски записи, песме и афоризми, 2016), „Андрићев тајанствени свет – О Иви Андрићу се прича – Моја је љубав велика као широки свет” (студија, 2016), „Браво Мирославе – Асоцијације приликом читања Крлежине књиге 'Заставе'” (студија, 2016), „50 година Чивијаде – Без чекања, молим” (2018); „При приче кренух твојим путем” (2019), „Рано је за мене : Пази да не заборавиш оловку!” (2019); сарађује са часописима; заступљен у зборницима; награђиван; живи у Шапцу.

Секулић Весна (1953, Топола), лекар; објавила је седам књига песама: „Радуј се”, „Љубав побеђује”, „Поздрави јутро”, „Књига незаборав”, „Сањати а будан бити”, „Обарај са животом руку”, „Ипак у небо погледам често”, две књиге кратких прича „И то се догађа” и „Ипак у небо погледам често”, као и књигу песама за децу „Причај бако”; вишеструко награђивана за песме и приче; сарађује са часописима; заступљена у преко тридесет домаћих и међународних зборника; члан је Удружења књижевника Србије; живи у Београду.

Симантирас Ивана, пише кратке приче, живи у Београду.

Спасојевић Зоран (1949, Крагујевац), пише кратке приче, поезију, сатиру, драме, комедије; објавио књиге поезије: „Дар празнине” (1986) и „Глад” (1998), књиге кратких прича: „Одело за одлазак” (1997), „Кратке приче без муке” (2003, 2006), „Шешир” (2018) и „Приче” (2018), књиге драма: трилогије „Америка има рупу” (2003), кратку драму „Резерват Србија” (2006), документарну комедију „Гаврилов Принцип” (2008), љубавну комедију „Волиш ли ме, Јакове” (2008) и лагану комедију „Мој човек” (2010), књигу са-

тире „Ту зека пије воду“ (2008), као и књигу имејл арта „Мала ноћна пошта“ (2009); аутор је CDROM-а (дигиталне графике, књиге, текстови) „Циркус“ (2006); заступљен је у преко осамдесет антологија и зборника поезије, кратких прича, кратких драма и сатире; вишеструко награђиван; члан је Удружења драмских писаца Србије и Удружења књижевника Србије; живи у Крагујевцу.

Станисављевић Властимир Шаркаменац (1941, Салаш код Неготина), магистар архитектуре; објавио тридесет и девет књига: „Грачаница после хиљаду година“ (збирка приповедака, 2003, 2008), „Учинио си се...“ (љубавно-еротска збирка поезије, 2001), „Тамна страна камена“ (збирка поезије, 2000), „Пањ“ (збирка поезије, 2001), „Ја Чарнојевић“ (рукописана збирка косовских песама), „Пето, српско јеванђеље“ (роман, 2004), „Сунцокрет“ (збирка поезије, 2008), „Узвишено почивају музе“ (збирка еротских приповедака, 2011), „И Бог човек јесте“ (збирка поезије, 2001), „Мокрањчеви дани песмом пребирани“ (збирка песама у духу народне лирике, 2002), „Теорија рата“ (збирка пацифистичке поезије, 2004), „Жена од кованог гвожђа“ (збирка поезије о Ромима, 2005), „Узидане сенке“ (збирка приповедака руралне фантастике 2006), „Цигани се враћају са неба“ (песмарица и причарица ромска (водвиљ), 2017), „Сви нешто говоре песме уместо да их певају“ (збирка поезије, 2017), „Дунав“ (збирка поезије, 2017), „Келнска катедрала“ (збирка приповедака, 2018), „Храст као Христ, дрво прво“ (збирка поезије, 2018), и др.; заступљен у бројним нашим и иностраним антологијама; сарађује с бројним нашим и иностраним часописима; превођен на француски, руски, шведски и македонски језик; добитник бројних награда и земљи и иностранству; живи у Паризу и Београду.

Станоеска Благица, пензионерка; пише кратке приче, поезију и прозу; заступљена у неколико зборника поезије у Северној Македонији, Србији, Хрватској и Босни и Херцеговини; живи у Скопљу.

Станојевић Јела (1973, Ивањица), педагог; пише кратке приче и песме за децу; сарађује са часописима, заступљена у зборницима прича.

Станојевић Оливера (1969, Деспотовац), специјалиста радиологије; пише кратке приче и кратке романе; заступљена у зборницима прича; живи у Београду.

Сте Лазовић Соња, (1966, Прокупље), дипломирани хемичар; пише приповетке, кратке приче, песме, афоризме, романе и драмске текстове; објавила збирку приповедака „Како победити кризу“ (2014); заступљена у зборницима; сарађује са часописима; живи у Прокупљу.

Стевановић Срђан (1974, Врање), професор енглеског језика; пише кратке приче; објавио књигу кратких прича „Приче са друге стране заборавља“; заступљен у зборницима; живи у Врању.

Стојаковић Ружа (1966, Београд), књиговођа; пише кратке приче.

Стојановић Гордана (Бела Паланка), учитељица; пише кратке приче и поезију; заступљена у зборницима; живи у Београду.

Стојановић Драгана (1960, Деспотовац (Ресава)), дипломирани клинички психолог; пише кратке приче и песме, за децу и одрасле; објавила књиге за децу „Пољубац с ветром“, „Срце првог снега“ и „Необични излети“, и књигу поезије за одрасле „Седеф за моју сестру“; члан је УКС, сарађује са часописима, живи у Београду.

Сумраx Татјана (1978, Београд), дипломирани историчар уметности; пише кратке приче и романе; заступљена у зборницима прича; живи у Београду.

Тамбурић Љиљана (1959, Крушевац), економски техничар у пензији; пише кратке приче, поезију и прозу; објавила збирку песама „Дамари тишине“; заступљена у зборницима прича и песама; вишеструко награђивана; превођена на ромски језик; живи у Крушевцу.

Теодор Стефан (1961, Колашин), пише кратке приче, прозу, романе, приповетке и сценарија; објавио књигу „Паланачки пси“ (2018); сарађује са часописима; заступљен у антологијама и зборницима; живи у Никшићу.

Тодор Зоран (1959, Смедеревска Паланка), академски сликар; пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Смедеревској Паланци.

Ђуић Љиљана, пише кратке приче.

Урекар Марјан (1975, Нови Сад), доктор техничких наука, пише кратке приче; заступљен у зборницима; живи у Новом Саду.

Фијат Љиљана (1959, Зрењанин), доктор економских наука; пише кратке приче; објавила је књиге „Мере против прања новца у банкама“ (2012) и „Ризици и превенција прања новца“ (у коауторству са др Александром Чуданом, 2015).

Филиповић Илонка, дипломирани социјални радник, пише кратке приче, поезију за одрасле и децу; заступљена у зборницима; живи у Загребу.

Херц Ива (псеудоним), (1986, Крагујевац), мастер учитељ; пише песме и кратке приче; објавила збирку песама „Свици“ (2019); награђивана за песму; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Крагујевцу.

Хрнчић Мидхат (1947, Кључ), виши књижничар; пише кратке приче, песме, епиграме, афоризме, загонетке, песме за децу, хаику, танке, игроказе, приповетке, бајке; објавио је двадесет и две збирке стихова и прозе; заступљен у преко стотину зборника, избора и антологија; уврштен у више антологија светске хаику поезије; стихови су му превођени на енглески, немачки, италијански, румунски, словеначки, јапански; вишеструко награђиван на међународним књижевним конкурсима; живи у Санском Мосту.

Цакић Света (1957); економиста; пише кратке приче и песме; заступљен у зборницима прича; живи у Параћину.

Цанић Миша (1988, Јагодина), професор српског језика и књижевности; пише кратке приче; заступљен у зборницима прича; живи у Јагодини.

Цековић Ана (1977, Макарска), компаратисткиња и германисткиња; пише кратке приче и песме; сарађује са часописима; заступљена у зборницима; живи у Сиску.

Црномарковић Дејан (1961, Смедеревска Паланка), новинар; пише кратке приче и песме; објавио: „Део немира“ (1989, 2015), „Игре руком“ (1990), „О изгубљеним Данима“ (2005), „ Για τις χαμενες μερες“ (Атина, 2015), „Бог је желео да будем птица“ (2020); заступљен у песничкој антологији и збирци кратких прича; вишеструко награђиван; живи у Кореји.

Ердељановић Цурк Славица (1954, Ниш), магистар примењених уметности; пише поезију, прозу и романе; објавила романе „Рукавица“ и „64 дана – Дневник самоубице“ (2019); поезија и проза су јој превођене на немачки, мађарски и румунски; награђивана; живи у Нишу.

Чорбић Маид, пише кратке приче и поезију; заступљен у антологијама; сарађује са бројним домаћим и страним часописима; вишеструко награђиван; живи у Тузли.

Шкорић Бранко (1941, Медвиђа, код Бенковца), дипломирани филолог (српскохрватски језик) и историчар; објавио књиге: „Птица чаробница и друге песме“ (поезија, 2008), „Сећања – ако живот и обмане“ (мемоари), „Мајски цвет“ (поезија, 2019), „Мајски цвет“ (аудио-збирка, поезија, 2020); сарађује са часописима; заступљен у зборницима и антологијама; награђиван; живи у Холандији.

Шолкотовић Снежана (1962, Кладово), професор разредне наставе; пише поезију и прозу; објавила је двадесет и пет књига за децу и одрасле: „Песма је мој живот“, „Од срца срцу“, „У знаку љубави – Сурове судбине“, „Извор живота“, „Кад проговори душа“, „Шапат ветра“, „Дечја заврзлама“, „Зврчка“, „Смицалице“ (двојезична збирка, српско-енглеска), „Хоризонти љубави/ Horizons of love“; заступљена у многобројним зборницима и антологијама; песме су јој превођене на бугарски, енглески, арапски, македонски, италијански, румунски и русински језик; награђивана у земљи и иностранству; сарађује са бројним часописима; живи у Корбову.

НАЈКРАЋЕ ПРИЧЕ 2021
(Приредио Ђорђе Оташевић)

прво издање

<i>Рецензент</i>	Владимир Павловић
<i>Ликовно решење корица</i>	Дејана Јовановић
<i>Издавач</i>	„Алма”, Београд
<i>За издавача</i>	Ђорђе Оташевић
<i>Штампа</i>	„Алма”, Београд
<i>Тираж</i>	200
<i>ISBN</i>	978-86-6122-009-8

CIP — Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821. 163. 41—36(082. 2)

Најкраће приче 2021 / (приредио Ђорђе Оташевић)
— 1. изд. — Београд: Алма, 2022 (Београд: Алма) . — 253 стр. ;
21 см. — (Библиотека Савремена књижевност / [Алма, Београд]; 432)

Тираж 200. — Аутори: стр. 225–253.

ISBN 978-86-6122-009-8

COBISS. SR—ID 67337481